

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ЛАЗАРЄВ АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ

УДК 343.131

ДИСЕРТАЦІЯ
МЕХАНІЗМ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело



А.П. Лазарев

Науковий керівник
Слінько Дмитро Сергійович
кандидат юридичних наук, доцент

Харків 2018

АНОТАЦІЯ

Лазарєв А.П. Механізм проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2018.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням у результаті якого вирішено наукове завдання, що має значення для теорії і практики кримінального процесу, зокрема визначення та обґрунтування теоретика правових положень проведення процедури та механізму слідчих розшукових дій, процесуального статусу учасників кримінального провадження, які приймають участь у їх проведенні, процесуальні та процедурні елементи, які пов'язані з прийняттям процесуального рішення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також повноваження прокурора при забезпеченні процесуального керівництва, а також забезпечення процесуального контролю з боку слідчого судді під час проведення слідчих розшукових дій, отримання наукового результату у вигляді обґрунтованих висновків та пропозицій щодо теоретичних аспектів юридичної природи процесуального змісту проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення, вини підозрюваного.

Надана теоретична модель взаємовідносин між державою та правовими нормами на підставі системи чинного законодавства та правових цінностей. З одного боку дана модель передбачає самотійні протилежні категорії, з іншого встановлює взаємозалежність, яка вказує на тип, форми і методи правового регулювання.

Зазначено, що прокурор є носієм наданих йому процесуальних повноважень у кримінальному процесі, які визначені як прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва тому він повинен мати персональну відповідальність за законність і обґрунтованість проведення досудового розслідування.

Доведено, що процесуальна діяльність слідчого пов'язана з прокурорським наглядом, що в окремих випадках обмежує його процесуальну самостійність. Межі процесуальної самостійності слідчого обмежені обсягом повноважень прокурора, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва на стадії досудового провадження.

Запропоновано виключити з чинного КПК України положення щодо отримання згоди від прокурора на подання слідчого до слідчого судді про тимчасове обмеження прав та свобод підозрюваного. Слідчий повинен надати прокурору копію ухвали слідчого судді, яку прокурор має право контролювати. Слідчий має право надавати доручення оперативним підрозділам у разі проведення оперативно-розшукових заходів. Але статус слідчого при цьому не визначено, він не регламентований законом.

Внесені доповнення до чинного законодавства у ст. 40 КПК України, що слідчий повинен мати право на ознайомлення з оперативними матеріалами, які отримують оперативні підрозділи під час виконання його доручення.

Запропоновано надати слідчому право при виявленні ознак кримінального правопорушення самостійно, без узгодження з прокурором, виконувати всі встановлені процесуальним законодавством заходів, які спрямовані на вирішення завдань кримінального провадження.

Доведено, що потерпілий є стороною обвинувачення, але статус потерпілого не відповідає даним теоретичним викладкам. Досудове провадження здійснює слідчий, а потерпілий не має повноваження щодо встановлення вини підозрюваного. Крім того закон вказує, що потерпілий

може укласти угоду про примирення. В даному разі вважаємо внести зміни до ст. 3 КПК України та виключити потерпілого з сторони обвинувачення.

На підставі теоретичних положень визначення статусу підозрюваного, вважаємо визначити процесуальне поняття підозрюваного. Підозрюваним є особа, якій слідчий оголосив повідомлення про підозру на підставі його затримання у вчиненні кримінального правопорушення. Обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду для судового розгляду.

Запропоновано зміни до п. 14 ст. 3 КПК України та скасувати положення даної частини КПК України, що притягнення до кримінальної відповідальності є стадією кримінального провадження.

Запропоновано виклад пункту 14 ст. 4 КПК України у наступній редакції: «повідомлення про підозру є обвинувачення та початок притягнення до кримінальної підозрюваного, який вчинив кримінальне правопорушення».

Надано доповнення до ст. 40 КПК України положенням, що слідчий має процесуальну самостійність у разі встановлення кваліфікації кримінального правопорушення у повідомленні про підозру; визначення межі обставин кримінального правопорушення; обрання, зміну або скасування запобіжного заходу; направлення кримінального провадження з обвинувальним актом до прокурора та суду; закриття кримінального провадження на підставі ст. 284 КПК України.

Запропоновано процесуальну класифікацію функції прокурора у кримінальному процесі. Перша функція є прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва під час проведення слідчих розшукових дій. Друга – процесуальні права та обов'язки прокурора під час контролю за виконанням процесуальних рішень слідчого. Третя функція – підтримання державного обвинувачення.

Доведено, що основні положення процесуальної діяльності прокурора по захисту державних, процесуальних інтересів у сфері кримінального провадження, які можна визначити у наступному: процесуальна діяльність прокурора на початку досудового розслідування; організаційні повноваження прокурора; підтримання державного обвинувачення.

Визначено розподіл процесуальної категорії «прокурор» та «державний обвинувач».

Пропонуємо ввести у ст. 307 КПК України положення згідно з яким ухвала слідчого судді про розгляд скарги повинна бути остаточною та не підлягає її оскарженню. У ст. 216 КПК України визначити положення, що прокурор має повноваження передавати кримінальне провадження від одного слідчого до іншого та сформулювати її у наступній редакції: «Прокурор має процесуальні повноваження вилучати кримінальне провадження від слідчого та передавати його слідчому того або іншого відомства з обов'язковою вказівкою підстав такої передачі».

Запропоновано привести ст. 3 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» до відповідного теоретичного змісту ст. 3 КПК України та встановити, що під час кримінального провадження підозрюваному, обвинуваченому забезпечується захист адвокатом.

Доведено, що участь спеціаліста за викликом захисника до кінця не врегульовано чинним законодавством. З одного боку захисник надає слідчому клопотання про виклик та участь спеціаліста у проведенні слідчих розшукових дій. З іншого, захисник має право надати питання спеціалісту, який надасть висновок про обставини кримінального правопорушення. Даний висновок захисник має право надати слідчому.

Визначено положення у кримінальному законодавстві, згідно з яким слідчий, прокурор повинні отримати від захисника підписку про нерозголошення даних досудового розслідування, якщо вони надають йому копії процесуальних документів проведення слідчої розшукової дії.

Встановлено процесуальний статус судді а підставі сукупності функцій, які виконуються у кримінальному провадженні під час судового розгляду. Перша функція, яка встановлена англосаксонською правовою системою є функція соціальної справедливості. Друга функція правосуддя контрольна, яку виконує суддя під час судового розгляду, а саме перевіряє докази, які надані у обвинувальному акті та встановлює обставини кримінального правопорушення на підставі доказів. Третя функція пов'язана з формуванням правомірної поведінки правовим впливом на суспільні відносини Четверта функція включає юридичну практику, яка полягає у формуванні прав і обов'язків учасників кримінального провадження. Функції правосуддя у кримінальному процесі можна визначити як сукупність функціональної діяльності судді під час судового розгляду відносно обвинуваченого та за змістом обвинувачення. Суддя зобов'язаний під час виконання функції правосуддя надати гарантії учасникам кримінального провадження таким чином щоб забезпечити виконання завдань кримінального процесу.

Запропоновано встановити судовий розгляд оскарження процесуальних рішень, дії або бездіяльність слідчого у разі порушення конституційних прав та свобод слідчим в інших випадках слідчий суддя має право відмовити у судовому розгляді, оскільки дані процесуальні положення повинен розглядати прокурор.

Обґрунтовано низка теоретика правових положень процедури та механізму проведення слідчих (розшукових) дій, процесуального статусу сторін, учасників кримінального провадження, процесуальні та процедурні елементи прийняття процесуального рішення щодо проведення процесуальних, слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій. Проаналізовано процесуальний статус та повноваження прокурора під час прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва. Доведено, що прокурор повинен мати персональну відповідальність за законність і обґрунтованість проведення досудового розслідування. Визначені межі

процесуальної самостійності у разі встановлення кваліфікації кримінального правопорушення, направлення кримінального провадження з обвинувальним актом до прокурора та суду та закриття кримінального провадження. Розкрито правовий статус оперативних підрозділів під час отримання та реалізації оперативної інформації про вчинення кримінального правопорушення. Визначено статус сторони захисту та концепція теорії захисту у кримінальному провадженні.

Розглянуто теоретичні положення забезпечення судового розгляду клопотання прокурора на стадії досудового провадження слідчим суддею. Доведено, що слідчий суддя приймає процесуальні рішення та складає ухвалу про проведення слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують права та свободи людини і громадянина у кримінальному процесі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й викладені в роботі висновки та пропозиції є додатковим внеском у розвиток кримінальної процесуальної теорії та можуть бути використані в різних галузях правової та правотворчої діяльності, у законотворчій діяльності – під час підготовці проектів, змін і доповнень до чинного КПК України щодо вдосконалення механізму проведення слідчих (розшукових) дій у разі доказування обставин кримінального правопорушення, визначення винності підозрюваного у кримінальному провадженні; у науково-дослідній сфері – під час здійснення подальшої наукової розробки питань щодо механізму проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні; у правозастосовній діяльності – у разі проведення процесуальних, слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій на стадіях кримінального провадження; навчальному процесі – для підготовки навчальних посібників, методичних розробок та безпосередньо в навчальному процесі при вивченні кримінального процесуального законодавства.

За результатами отримано наукові результати у вигляді обґрунтованих висновків та пропозицій щодо теоретичних аспектів юридичної природи процесуального змісту проведення слідчих (розшукових) дій, встановлення обставин кримінального правопорушення, винуватості підозрюваного.

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, слідчий, прокурор, слідчий суддя, оперативні підрозділи, досудове провадження, механізм, процесуальне рішення, протокол.

SUMMARY

Lazarev A. P. The mechanism of the investigative (detective) actions in criminal proceedings. – Qualifying scientific work as the manuscript.

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.09 «Criminal procedure and criminalistics; forensic expertise; operative and search activity». – V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2018.

The thesis is a complex research which resulted solved scientific tasks relevant to the theory and practice of criminal proceedings, including the determination and justification of theoretical legal provisions of the procedure and mechanism of investigation and search operations, procedural status of parties to criminal proceedings that take part in their conduct, procedural and procedural elements that are associated with the adoption of a procedural decision to hold confidential investigative (search) actions, as well as powers prosecutor while providing procedural guidance and ensuring procedural control by the investigating judge during the investigation and search operations, obtaining scientific results in a reasonable conclusions and proposals on the theoretical aspects of the legal nature of the procedural content of the investigation and search operations, establishing the circumstances of the criminal offense, the guilt of the suspect .

It is determined that the theoretical model of relations between the state and legal norms is based on the system of current legislation and legal values. On the

one hand, this model involves independent opposite categories, on the other establishes interdependence, which points to the type, forms and methods of legal regulation.

It is noted that the prosecutor is the bearer of the procedural powers given to him in the criminal process, which are defined as prosecution supervision in the form of procedural guidance; therefore, he should have personal responsibility for the legality and justification of conducting pre-trial investigation.

It is proved that procedural activity of the investigator is connected with the prosecutor's supervision, which in some cases limits his procedural independence. The limits of the procedural independence of the investigator are limited by the powers of the prosecutor, who carries out supervision in the form of procedural guidance at the stage of pre-trial proceedings.

It is proposed to exclude from the current CPC of Ukraine the provisions for obtaining consent from the prosecutor for the submission of an investigator to an investigating judge on a temporary restriction of the rights and freedoms of the suspect. The investigator must provide the prosecutor with a copy of the decision of the investigating judge, which the prosecutor has the right to control. Investigator has the right to issue orders to operational units in case of carrying out operational-search activities. However, the status of the investigator is not specified at the same time, it is not regulated by law.

Additions to the current legislation have been made Art. 40 Code of Ukraine, the investigator should have the right to review the available materials, receiving operational units in the execution of his orders.

It is proposed to provide investigative right in identifying signs of a criminal offense independently, without the consent of the prosecutor, to comply with all measures established by the procedural law that are aimed at solving the problems of criminal proceedings.

It is proved that the victim is a party to the prosecution, but the victim's status does not correspond to the given theoretical calculations. Pre-trial conduct is

carried out by an investigator, and the victim does not have the authority to establish the suspect's fault. In addition, the law indicates that the victim can conclude an agreement on reconciliation. In this case we consider making changes to Art. 3 CPC of Ukraine and exclude the victim from the prosecution.

Based on the theoretical principles of determining the status of a suspect, we consider determining the procedural notion of a suspect. The suspect is a person to whom the investigator has announced a suspicion on the basis of his detention in a criminal offense. The defendant (defendant) is a person whose indictment has been referred to court for trial.

It is proposed to change clause 14 of the article. 3 CPC of Ukraine and to abolish the provisions of this part of the CPC of Ukraine, that prosecution is a stage of criminal proceedings.

It is determined that item 14 of Art. 4 CPC of Ukraine in the following wording: «The notification of suspicion is the prosecution and commencement of prosecution of a criminal suspect who has committed a criminal offense».

Art. 40 of the CPC of Ukraine the provision that an investigator has procedural independence in case of establishing a criminal offense qualification in a suspicion notice; definition of the boundaries of the circumstances of the criminal offense; election, change or cancellation of a preventive measure; sending criminal proceedings with a prosecutor's and a court's indictment; closure of criminal proceedings on the basis of Art. 284 CPC of Ukraine.

It is proposed to provide a procedural classification of the functions of the prosecutor in a criminal proceeding. The first function is prosecutorial supervision in the form of procedural guidance during investigation investigations. The second is the procedural rights and obligations of the prosecutor while controlling the execution of the investigator's procedural decisions. The third function is to maintain a public prosecution.

It is proved that the main provisions of the prosecutor's procedural activities to protect state and procedural interests in the field of criminal proceedings, which

can be defined in the following: the prosecutor's procedural activity at the beginning of the pre-trial investigation; organizational powers of the prosecutor; maintenance of state prosecution.

It is proposed to divide the procedural notions of "prosecutor" and "state prosecutor". We propose to make in Art. 307 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, according to which the decision of the investigating judge on the consideration of a complaint must be final and have not subject to appeal.

Have been given supplements to Art. 216 of the CPC of Ukraine and formulate the powers of the prosecutor allowing the transfer of criminal proceedings from one investigator to another in the following wording: «The prosecutor has the procedural authority to withdraw the criminal proceeding from the investigator and pass it on to the investigator of that or another agency with the obligatory indication of the grounds for such transfer».

Have been given proposed to bring Art. 3 of the Law of Ukraine «On Advocacy and Advocacy» to the corresponding theoretical content of Art. 3 CPC of Ukraine and to establish that during the criminal proceedings the suspect, the accused is protected by a lawyer.

It is proved that the participation of a specialist at the call of a lawyer is not finally regulated by the current legislation. On the one hand, the defender gives the investigator a petition for the challenge and participation of a specialist in conducting investigative investigations. On the other hand, the counsel has the right to ask a specialist who will give an opinion on the circumstances of the criminal offense. The defendant has the right to give this conclusion to the investigator.

The provision in the criminal law, according to which the investigator is determined, the prosecutor must receive from the defender a subscription for the non-disclosure of the data of the pre-trial investigation if they provide him with copies of the procedural documents for conducting an investigative action.

The procedural status of a judge has been established and based on a combination of functions performed in a criminal proceeding during a trial. The first function established by the Anglo-Saxon legal system is the function of social justice. The second function of justice is control, which is performed by a judge during the trial, namely, verifies the evidence provided in the indictment and establishes the circumstances of the criminal offense on the basis of evidence. The third function involves the formation of lawful conduct by the legal influence on social relations. The fourth function includes legal practice, which consists in the formation of the rights and obligations of participants in criminal proceedings. Functions of justice in a criminal process can be defined as a combination of the functional activity of a judge during a trial in relation to the accused and the content of the charge. A judge is obliged, while performing the functions of justice, to provide guarantees to participants in criminal proceedings in such a way as to ensure the fulfillment of the tasks of the criminal process.

It is proposed to establish a judicial review of the appeal of procedural decisions, actions or omissions of the investigator in case of violation of constitutional rights and freedoms by the investigator in other cases, the investigating judge has the right to refuse a court hearing, as these procedural provisions should be considered by the prosecutor.

A number of theorists of the legal provisions of the procedure and mechanism for conducting investigatory (search) actions, the procedural status of the parties, the participants in the criminal proceedings, procedural and procedural elements for the adoption of procedural decisions on the conduct of procedural, investigation (search), and secret investigative (search) actions were substantiated. The procedural status and powers of the prosecutor during the prosecution supervision in the form of procedural guidance are analyzed. Proved that the prosecutor must have personal responsibility for the legality and justification of pre-trial investigation. The limits of procedural autonomy in the case of establishing a criminal offense, the sending of criminal proceedings with the indictment to the

prosecutor and the court and the closure of criminal proceedings. The legal status of operational units during the receipt and realization of operational information about the commission of a criminal offense is disclosed. The status of the defense party and the concept of the theory of protection in the criminal proceedings are determined.

The theoretical provisions of ensuring the trial of a prosecutor's application at the stage of pre-trial proceedings by the investigating judge are considered. It is proved that the investigating judge makes procedural decisions and makes a decision on carrying out investigative (search) actions that temporarily restrict the rights and freedoms of a person and a citizen in a criminal proceeding.

The practical significance of the results obtained is that the conclusions and propositions formulated and outlined in the work are an additional contribution to the development of criminal procedural theory and can be used in various fields of legal and law-making activity, in law-making activities - in the preparation of projects, amendments and additions to the current CPC of Ukraine on the improvement of the mechanism for conducting investigative (search) actions in case of proving the circumstances of a criminal offense, determining the guilty of a suspect in a criminal proceeding; in the field of research - during further scientific development of questions concerning the mechanism of conducting investigation (search) actions in criminal proceedings; in law enforcement activities - in the case of conducting procedural, investigation (search), secret investigators (searches) at the stages of criminal proceedings; the educational process - for the preparation of teaching aids, methodological developments and directly in the educational process in the study of criminal procedural legislation.

As a result, scientific results were obtained in the form of substantiated conclusions and suggestions on the theoretical aspects of the legal nature of the procedural content of conducting investigatory (search) actions, establishing the circumstances of the criminal offense, the guilty of the suspect.

Key words: investigators (detective) actions, secret investigative (detective) actions, investigator, prosecutor, investigator judge, operational units, pretrial proceedings, mechanism, procedural decision, protocol.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Лазарєв А.П. Розслідування дітовбивств: правові, процесуальні та організаційні проблеми / А.П. Лазарєв // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. / ред. кол. : М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2009. – Вип. 9 — С. 151-155.

2. Лазарєв А.П. Спосіб як елемент криміналістичної характеристики дітовбивств / А.П. Лазарєв // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. / ред. кол. : М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2013. – Вип. 13. — С. 130-136.

3. Лазарєв А.П. Доручення слідчого до оперативних підрозділів: теорія та практика / А.П. Лазарєв // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: "Право", 2017. № 24. – С. 237-239.

4. Лазарєв А.П. Протиріччя кримінального провадження під час проведення слідчих розшукових дій / А.П. Лазарєв // Правовий часопис Донбасу. 2017. – № 3-4 (61). – С. 200-204.

5. Лазарєв А.П. Загальні положення проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні / А.П. Лазарєв // Науково-практичний журнал ПРАВО.UA LAW.UA – 2018 р. № 1. – С. 85-89.

6. Лазарєв А.П. Інститут слідчої розшукової дії: теорія та практика / А.П. Лазарєв // Науково-практичний журнал Європейські перспективи / European perspectives. – 2018. – № 1. – С. 113-117.

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації у зарубіжних спеціалізованих виданнях:

7. Лазарєв А.П. Interaction of the follower and operational subdivisions at the disclosure of criminal crimes / А.П. Лазарєв // Международн. науч.-практич. правовий журнал «Legea si Viata». – 2018. – № 4/2 (316). – С. 94-97.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Лазарєв А.П. Щодо взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час розкриття кримінального правопорушення / А.П. Лазарєв // ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: XII міжнародна наукова конференція молодих вчених та студентів, 22 квітня 2016 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. – С. 457-460.

9. Лазарєв А.П. Деякі розбіжності кримінального провадження під час проведення слідчих розшукових дій / А.П. Лазарєв // ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: XIII міжнародна наукова конференція молодих вчених та студентів, 27 квітня 2017 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – С. 359-361.

10. Лазарєв А.П. Механізм проведення окремих слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні / А.П. Лазарєв // ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВИМІРИ: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави»: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. – С. 181-184.

ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ 1. ІНСТИТУТ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ.....	29
1.1. Загальні процедури досудового розслідування.....	29
1.2. Процесуальні вимоги до механізму проведення слідчих розшукових дій.....	51
1.3. Повноваження сторони обвинувачення під час проведення слідчих розшукових дій.....	72
1.4. Процесуальна форма фіксування кримінального провадження у разі проведення слідчих розшукових дій.....	93
Висновки до першого розділу.....	110
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ.....	114
2.1. Слідчі розшукові дії під час встановлення обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.....	114
2.2. Загальні положення та механізм проведення негласних слідчих (розшукових) дій.....	136
2.3. Процесуальні повноваження слідчого судді, надання ухвали на проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують конституційні права та свободи.....	152
2.4. Правове забезпечення процесуальних прав учасників кримінального провадження прокурорським наглядом у формі процесуального керівництва.....	168
Висновки до другого розділу.....	188
ВИСНОВКИ	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	201
ДОДАТКИ.....	225

ВСТУП

Обґрунтування теми дослідження. Розвиток українського суспільства та держави проходить складний період. Сьогодні держава приймає закони, які мають зміст істинно революційних перетворень у всіх сферах соціального, економічного, технічного прогресу. Реформування державної влади, органів кримінальної юстиції, системи судоустрою, їх механізмів проводиться таким чином, що прийняті нормативні акти мають бути націлені на новий теоретичний та практичний підхід під час забезпечення прав та свобод людини і громадянина у кримінальному провадженні. Сфера дії кримінального процесуального законодавства побудована таким чином, що публічні та приватні інтереси людини забезпечені гарантіями його учасників, але у випадку проведення процесуальних, слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій вони обмежуються примусовими заходами, що пов'язані із втручанням у особисте життя, приватне спілкування, застосуванням процесуального примусу та запобіжних заходів щодо підозрюваного з метою встановлення обставин кримінального правопорушення, притягнення до кримінальної відповідальності, ухвалення та проголошення вироку.

Інститут слідчих (розшукових) дій включає до себе комплекс процесуальних положень норми якого регулюють процесуальну діяльність слідчого, прокурора, слідчого судді на стадії досудового провадження. Він визначає загальні положення механізму проведення слідчих (розшукових) дій на підставі яких встановлюються обставини кримінального правопорушення, процесуально закріплюються докази, забезпечуються права, свободи та інтереси учасників кримінального провадження.

Держава розробила стратегію протидії кримінальним правопорушенням. Основна мета полягає у належній правовій процедурі та забезпечені законного, швидкого, неупередженого досудового розслідування і судового

розгляду, визначення вини підозрюваного (обвинуваченого), ухвалення, проголошення вироку, який повинен відповідати мірі кримінальної відповідальності. Розкрити кримінальне правопорушення, встановити докази винуватості так/або невинуватості підозрюваного можна лише на підставі проведення слідчих (розшукових) дій. Однак, в окремих випадках, процесуальні можливості слідчого, прокурора під час встановлення фактів обставин кримінального правопорушення недостатньо.

Імплементация міжнародних норм у законодавство України призвела до використання елементів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні. Новелою чинного законодавства є застосування негласних слідчих (розшукових) дій під час встановлення обставин, що підлягають доказуванню. Законом регламентовано, що слідчий, прокурор уповноважені звертатися з клопотанням до слідчого судді про проведення окремої категорії слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують права та свободи учасників кримінального провадження. Слідчий суддя повинен проконтролювати правові підстави для проведення цих дій та скласти, проголосити ухвалу на підстав якої надається дозвіл на їх проведення. Виконання та проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій слідчий доручає оперативним підрозділам.

Механізм проведення слідчих (розшукових) дій встановлений на підставі процесуальних гарантій, які мають виконувати всі учасники процесу. Законом встановлено, що однією з гарантій є процесуальне фіксування проведення слідчих (розшукових) дій за допомогою протоколу, носії інформації на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії. Другий концептуальний підхід проведення слідчих (розшукових) дій передбачає забезпечення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва, а також процесуального контролю слідчого судді у разі надання ухвали про проведення слідчих (розшукових) дій, які тимчасового обмеження прав та свобод учасників процесу.

Загальнотеоретичні та практичні аспекти проведення слідчих (розшукових) дій, процесуальної фіксації доказів протягом тривалого часу розробляли українські та зарубіжні вчені в галузі кримінального процесу, криміналістики, а саме Ю.П. Аленін, О.В. Баулін, В.Д. Берназ, А.Ф. Волобуєв, Н.В. Глинська, В.П. Гмирко, Ю.М. Грошевий, О.В. Капліна, Г.К. Кожевніков, В.О. Коновалова, О.П. Кучинська, Л.М. Лобойко, Е.Д. Лук'янчиков, В.Т. Маляренко, О.Р. Михайленко, М.М. Михеєнко, О.В. Одерій, М.А. Погорецький, М.В. Руденко, С.В. Слінько, С.М. Стахівський, В.М. Стратонов, В.М. Тertiшник, Л.Д. Удалова, С.С. Чернявський, Д.В. Філін, В.Ю. Шепітько, О.Г. Шило, М.Є. Шумило, М.Г. Щербаковський, О.О. Юхно, О.Г. Яновська, Ю.П. Янович та ін.

Однак теоретико-правові положення інституту слідчих (розшукових) дій, механізм їх проведення, участь сторони обвинувачення та захисту, учасників процесу на стадії досудового розслідування до кінця не визначено, низка питань залишилася поза межами наукових досліджень, що потребує наукового обґрунтування і адаптації до сучасних вимог чинного законодавства. Зазначені обставини зумовили актуальність вибору теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тему дисертації визначено відповідно до комплексної наукової програми «Основні напрямки реформування законодавства України у контексті Європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0104U004048), Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, наказу МВС України від 16 березня 2015 р. № 275 «Про затвердження Переліку пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років». Дисертаційну роботу виконано у межах науково-дослідної теми кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна «Комплексні дослідження проблем злочинності та окремих видів злочинів на основі верховенства права» (номер державної реєстрації 0116U000916). Тему дисертації «Механізм проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні» затверджено вченою радою юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна 15 грудня 2015 року (протокол № 5).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вирішення наукового завдання та обґрунтування теоретика правових положень інституту слідчих (розшукових) дій, повноважень сторони обвинувачення під час застосування механізму їх проведення, забезпечення гарантій процесуального фіксування проведення слідчих (розшукових) дій на підставі належної правової процедури за допомогою протоколу, технічних засобів, прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва, а також процесуального контролю слідчого судді у разі тимчасового обмеження прав та свобод учасників процесу, а також фіксації слідчих (розшукових) дій за допомогою протоколу, застосуванням технічних засобів.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких *завдань*:

- визначити та запропонувати диференційний підхід загальних положень підслідності кримінального провадження, процедури початку досудового розслідування, змісту розумних строків кримінального процесу;
- довести та охарактеризувати процесуальні вимоги механізму проведення слідчих (розшукових) дій під час встановлення обставин кримінального правопорушення та винуватості особи, відносно якої здійснюється кримінальне обвинувачення;
- розкрити процесуальні повноваження сторони обвинувачення та підстави, мету проведення слідчих (розшукових) дій, запропонувати механізм процесуального збирання, фіксації, оцінки доказів, які отримані під час їх проведення, або підлягають ретельної перевірки на стадії досудового розслідування;

- надати положення процесуальної форми фіксування кримінального провадження проведення слідчих (розшукових) дій за допомогою протоколу, на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані результати процесуальних, слідчих (розшукових) дій та запропонувати нові методи механізму фіксації кримінального правопорушення, результатів проведення слідчих (розшукових) дій;
- на підставі ретроспективного аналізу встановити теоретико-методологічні підходи визначення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та запропонувати методику механізму проведення окремих слідчих (розшукових) дій;
- розкрити та сформулювати загальні положення процесуального порядку, механізму та контролю прокурора за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій;
- обґрунтувати та запропонувати нові елементи механізму процесуальних повноважень слідчого судді, забезпечення процесуального контролю після надання ухвали про проведення слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та обов'язки учасників кримінального провадження;
- розкрити процесуальні права, обов'язки учасників кримінального провадження та визначити аспекти їх порушення та запропонувати теоретичну модель прокурорського нагляду та його форму процесуального керівництва під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Об'єктом дослідження є правові відносини, які виникають між учасниками кримінального процесу на стадії досудового розслідування під час проведення слідчих (розшукових) дій, встановлення обставин кримінального правопорушення, винуватості підозрюваного.

Предметом дослідження є механізм проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Методи дослідження обрано з урахуванням поставленої мети та визначених завдань. Обґрунтованість і достовірність одержаних наукових результатів базується на використанні системи загально філософських, загально наукових та спеціальних наукових методів пізнання. Провідним методом дослідження є діалектичний. За допомогою законів та категорій діалектики визначено зміст та структуру предмету та межі проведення слідчих (розшукових) дій на стадії досудового розслідування (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 1.4). Використання законів формальної логіки та таких її методів, як індукція і дедукція, аналіз і синтез, дало змогу визначити шлях дослідження від загального до особливого і, відповідно, структурно-логічну схему дисертаційної роботи, виявити властивості та ознаки досліджуваного правового явища (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2). Із загальнонаукових методів використано системний, який дав змогу виявити вплив інституту проведення слідчих (розшукових) дій на систему кримінальних процесуальних правових відносин, а також з'ясувати процесуальний порядок визначення предмету та меж доказування (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). За допомогою структурного та функціонального методів виявлено й досліджено основні закономірності засади змагальності й збалансування процесуального статусу сторін (підрозділи 1.3, 2.2). Із спеціально-наукових методів використано формально-юридичний, який дав змогу визначити й з'ясувати нормативно-правовий зміст процесуальних повноважень слідчого судді (підрозділ 2.3). За допомогою історично-порівняльного (генетичного) методу проведено ретроспективний аналіз та з'ясовано сучасний стан наукової розробки інституту слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). Статистичний та соціологічний методи використано для узагальнення слідчої й судової практики застосування КПК України, проведення опитування та анкетування, обробки отриманих даних, аналізу іншої емпіричної інформації (розділи 1, 2).

Усі методи дослідження використовувались у взаємозв'язку, що забезпечило переконливість і достовірність наукових результатів.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові положення, що містяться у працях українських і іноземних учених у галузі теорії права, кримінального права, кримінального процесу та криміналістики.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, нормативно-правові акти України та законодавство закордонних держав (Великої Британії, Німеччини, США, Російської Федерації, Франції).

Емпіричну базу дослідження становлять дані, отримані під час аналізу й узагальнення матеріалів 2300 кримінальних проваджень, розглянутих судами України; опублікованої судової практики, судової статистики та інформації Генеральної прокуратури України, МВС України; результатів анкетування 40 слідчих органів прокуратури міст Харкова, Києва, Дніпра, Полтави, 150 слідчих слідчого управління ГУНП України м. Харкова, Києва, Дніпра, Полтави, 45 суддів місцевих судів м. Харкова, Києва, Дніпра, Полтави, 25 суддів Апеляційного суду Харківської області, Києва, Дніпра, Полтави. Під час роботи над дисертацією автором використано власний практичний досвід роботи у прокуратурі Харківської області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням теоретичних положень інституту слідчих (розшукових) дій, окремих теоретика правових положень механізму їх проведення, визначення статусу учасників кримінального провадження, встановлення належної процедури та процесуальних елементів, які пов'язані з прийняттям рішення про проведення слідчих (розшукових) дій, забезпечення прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва та процесуального контролю слідчим суддею у разі надання ухвали про тимчасове обмеження прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження, а також фіксації слідчих (розшукових) дій за допомогою протоколу, застосуванням технічних засобів.

У дослідженні сформульовано та обґрунтовано низку висновків і рекомендацій, до найбільш суттєвих можна виділити такі:

уперше:

- запропоновано конструкцію теоретичних та практичних положень інституту проведення окремих слідчих (розшукових) дій та механізму їх проведення на стадії досудового провадження слідчим, прокурором у разі тимчасового обмеження процесуальних прав та свобод учасників процесу, які проводяться на підставі ухвали слідчого судді;

- визначено окремі теоретичні та практичні положення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, запропоновано механізм їх проведення під час збирання, дослідження та оцінки фактів, фактичних даних, відомостей про факти, які процесуально закріплюються за допомогою процесуальної форми у протоколі як докази слідчим, прокурором, надані практичні рекомендації щодо знищення матеріалів за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які не знайшли свого підтвердження стосовно підозрюваного;

- встановлено та надано теоретичне обґрунтування процесуальних повноважень сторони обвинувачення та слідчого судді у разі отримання ухвали на проведення слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують процесуальні права, свободи та інтереси учасників кримінального провадження, запропоновано види судового контролю за виконанням ухвали;

удосконалено:

- загальні положення початку досудового провадження у разі отримання заяви, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, під час проведення слідчих (розшукових) дій, надані практичні рекомендації щодо процедури досудового розслідування кримінальних правопорушень та/або кримінальних проступків, визначення строків розслідування, недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування;

- правове забезпечення процесуальних прав учасників кримінального провадження засобами прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва під час оголошення повідомлення про підозру, скасування не обґрунтованих процесуальних рішень слідчого, надання доручень про проведення слідчих (розшукових) дій;

- процесуальні аспекти процесуальної самостійності слідчого для встановлення обставин кримінального правопорушення, прийняття рішення про закриття кримінального провадження так/або направлення матеріалів кримінального провадження до суду, а також забезпечення судового захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина у разі оскарження процесуальних дій (бездіяльності) або рішень у сфері кримінальних процесуальних відносин;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні положення методологічного забезпечення кримінального процесу, який повинен розглядатися як послідовна зміна правових положень у разі проведення процесуальних, слідчих (розшукових) та судових дій, що спрямовані на отримання (збирання) доказів так/або перевірки вже отриманих у кримінальному провадженні;

- зміст процесуальних положень процесуальної форми фіксування кримінального провадження у разі проведення слідчих (розшукових) дій за допомогою протоколу, технічних засобів так/або носії інформації на якому зафіксовані процесуальні дії.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й викладені в роботі висновки та пропозиції є додатковим внеском у розвиток кримінальної процесуальної теорії та можуть бути використані в різних галузях правової та правотворчої діяльності, а саме:

- законотворчій діяльності – під час підготовці проектів, змін і доповнень до чинного КПК України щодо вдосконалення механізму проведення слідчих (розшукових) дій у разі доказування обставин

кримінального правопорушення, визначення винності підозрюваного у кримінальному провадженні;

- у науково-дослідній сфері – під час здійснення подальшої наукової розробки питань щодо механізму проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні (акт впровадження Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна від 25 травня 2018 р.)

- правозастосовній діяльності – у разі проведення процесуальних, слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій на стадіях кримінального провадження (акт впровадження прокуратури Харківської області від 29 травня 2018 р.);

- освітньому процесі – для підготовки навчальних посібників, методичних розробок та безпосередньо в навчальному процесі при вивченні кримінального процесуального законодавства (акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ від 18 травня 2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі сформульовані положення та висновки обґрунтовано на підставі власних досліджень. Для одержання наукових результатів автор проаналізував і критично осмислив низку нормативних джерел, наукових досліджень, слідчу практику, обґрунтував теоретичні положення і запропонував практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення механізму проведення слідчих (розшукових) дій у разі доказування обставин кримінального правопорушення та визначення винності підозрюваного у кримінальному провадженні. Власні теоретичні розробки здобувача у наукових працях, опублікованих у співавторстві, становлять не менше 50 %. Дисертація є самостійним науковим дослідженням автора.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дослідження доповідались та обговорювались на засіданнях кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного

університету імені В.Н. Каразіна, а також на наукових та науково-практичних конференціях: XII Міжнародна конференція молодих учених та студентів «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 22 квітня 2016 р.); XIII Міжнародна конференція молодих учених та студентів «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 27 квітня 2017 р.); XIV Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави: «Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри» (м. Харків, 20 квітня 2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні висновки і практичні рекомендації, що містяться у дисертації, відображено у 10 наукових публікаціях за темою дослідження: 7 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях (у тому числі одна в іноземному науковому виданні), а також 3 тезах доповідей і наукових повідомлень на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, вісім підрозділів, висновків (до кожного розділу), загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 231 сторінка, із них основного тексту – 184 сторінок, список використаних джерел складається з 231 найменувань на 24 сторінках, додатки розміщено на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ІНСТИТУТ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ

1.1. Загальні положення досудового розслідування

Кримінальний процес визначається як сукупність юридичних норм, які регулюють процесуальну діяльність слідчого, прокурора, суду під час проведення досудового та судового провадження.

Кримінальний процесу призначений для практичної реалізації норм матеріального права під час встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного за допомогою проведення слідчих розшукових дій, процедурної фіксації у протоколі фактичних даних, фактів, відомостей про факти, доказів.

Загальні положення досудового та судового провадження повинні бути встановлені на підставі процесуального статусу учасників, що приймають участь під час проведення процесуальних, слідчих розшукових, судових дій, які направлені на доказування обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного, обвинуваченого таким чином, щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Практично всі вчені процесуального циклу визначали теоретичне визначення "кримінальний процес" з точки зору юридичних норм, що вказують на процесуальний порядок, процедуру проведення процесуальних, слідчих (розшукових) та судових дій, визначення кримінальної відповідальності винуватості підозрюваного на стадії досудового провадження та обвинуваченого на стадії судового розгляду, застосування міри кримінального покарання за вчинений злочин.

Інша точка зору визначає положення кримінального процесу, як урегульовану нормами права діяльність органів досудового розслідування, прокурора, судді, колегіального суду, учасників кримінального провадження. Однак, дана точка зору не в повному обсягу відповідає на питання

встановлення обставин кримінального правопорушення, не визначає процесуальну участь прокурора під час забезпечення нагляду за досудовим розслідуванням. Крім того не кожна кримінальне провадження передається до суду, мається на увазі положення закриття кримінального провадження за відсутністю складу кримінального правопорушення.

Ретроспективний аналіз наукових точок зору щодо окремих теоретичних положень кримінального процесу надає підстави для визначення ознак, на підставі яких правові норми, інститути процесу були будовані в систему даної галузі права. Критичний підхід до теоретичних розробок сучасних інститутів необхідно визначити, оцінювати на підставі їх недоліків, які мали місце під час історичного розвитку кримінального процесу. Історія вказує на зміну типів, форм, сім'ї процесу та визначає їх як: позовний; інквізиційний або розшуковий; обвинувачений; змагальний; змішаний кримінальний процес.

Перша форма процесу визначена як приватне обвинувачення коли потерпілий від кримінального злочину є обвинувачем. Дана форма була визначена на перших кроках розвитку кримінального процесу. Вона застосовувалася поруч із державним обвинуваченням. З цього приводу можна визначити висловлювання багатьох процесуалістів, що тільки на підставі заяви, повідомлення потерпілого починається кримінальне провадження, а саме процедура чинного кримінального процесу має позивні основи. Якщо потерпілий не надає заяву про вчинення кримінального правопорушення то кримінальний процес не починається.

Друга форма процесу була встановлена як розшуковий, інквізиційний. Сутність її полягала в тому, що державна влада зосередила в своїх руках публічні основи переслідування особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. В даній формі процесу виділяються категорії підозрюваних, у відношенні яких здійснюється кримінальне переслідування

без обвинувача, зокрема: злочинці, захоплені на місці злочину (*in flagranti*) та особи, які відбували кримінальне покарання.

Розвитку розшукового процесу сприяли наступні обставини: вплив римського права, який побудовано на публічних основах; поява італійських криміналістів, які приймали участь у розшуку підозрюваного; встановлення в окремих країнах Європи канонічного процесу.

Канонічний процес є форма кримінального переслідування на підставі обвинувачення (*accusatio*), або доносу про вчинення злочину (*denuntiatio*). Його розвиток починався з інквізиційного процесу, який був встановлений в Європі. Переслідування єретиків було покладено на державну установу. Інквізитори були державними чиновниками, які призначалися монархом.

Істотні риси розшукового процесу були наступні. По-перше, встановлення в одній особі функцій судді, обвинувача та захисника. По-друге, процес мав стадії досудового розслідування та судового розгляду обвинувачення.

На стадії досудового розслідування (*inquisitio generalis*) з'ясовувалася подія кримінального правопорушення, встановлювалася особа. На другому етапі (*inquisitio specialis*) збиралися докази вини обвинуваченого. Досудове розслідування проводилося державними чиновниками – інквізиторами (*ex officio*). Слідство не було зв'язано формами та строками, підозрюваний фактично не мав гарантій та процесуальних прав та не знав у чому його обвинувачують. Він був об'єктом процесуального дослідження.

На стадії судового розгляду суддя був обвинувачем, в окремих випадках, він застосовував функцію захисту. Суддя вирішував про вину обвинуваченого та проголошував вирок. Він мав право бути присутнім під час виконання вироку.

Наступну форму процесу можна визначити як обвинувальний процес. Загальні положення даного процесу можна визначити, як публічність, гласність проведення досудового розслідування та судового розгляду

кримінального провадження. Гласність була встановлені в інтересах обвинуваченого. Останній почував себе гарантованим від свавілля державної влади. Суд мав гарантії виконання правосуддя, засідання проводилося відкрито, вирок проголошувався від імені держави.

Чинний КПК України з 2014 року встановив положення змагальності кримінального провадження. Він був прийнятий на підставі реформування системи правоохоронних та судових органів. Основні аспекти проведення судової правової реформи було встановлено на підставі пріоритетних напрямків положень чинного КПК України, що включає до себе:

- інтеграцію держави у Європейський союз та міжнародне співтовариство, що вимагає приведення процесуальних норм у відповідність із міжнародними стандартами;
- визначення оптимальних зв'язків теоретичних положень та практики застосування кримінального процесуального законодавства;
- встановлення кардинальної зміни державної політики під час нормативного регулювання, застосування чинного законодавства;
- імплементація міжнародних норм у законодавство України;
- удосконалення методологічного забезпечення кримінального процесу, що дозволяє розглянути теоретичні поняття та отримати нові знання.

Проведення реформи кримінального процесуального законодавства надала нові елементи побудови кримінального процесу.

Проголошено, що кримінальний процес України побудований на основі змагальності. На даній основі було перебудовано стадії, визначені засади, встановлено функціональний підхід регламентації процесуального статусу учасників кримінального провадження, надано нові положення участі слідчого судді на стадії досудового провадження, встановлені межі судового розгляду. Запропоновано судовий контроль під час надання слідчим суддею ухвали у разі обмеження прав та свобод людини у кримінальному провадженні. Слідчий суддя отримав повноваження щодо перевірки

результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Окремі елементи судового розгляду увійшли до стадії досудового провадження. Суддя отримав право проведення допиту під час досудового розслідування, а протокол допиту судді є доказ на стадії досудового провадження. Захисник отримав право збирання фактичних даних. Повноваження прокурора було реформовано. Прокурорський нагляд здійснюється у формі процесуального керівництва, прокурор має персональну відповідальність за порушення чинного законодавства на рівні зі слідчим.

Основний зміст змагальності був покладений на розподіл повноважень між стороною обвинувачення та захисту на стадії досудового провадження встановлений судовий контроль забезпечує законність надання слідчим суддею ухвали на проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права і свободи учасників процесу. Колегіальний суд отримав повноваження гілки державної влади та став незалежним під час судового розгляду кримінального провадження, ухвалення і проголошення вироку відносно обвинуваченого. Функція обвинувачення та захисту стали окремими і незалежними.

Ст. 7 КПК України визначила процесуальну дію засад кримінального провадження. Основний зміст їх процесуального застосування можна визначити у наступному: відділенні суду від сторони обвинувачення та захисту; сторони незалежні друг від друга; колегіальний суд, суддя регулює процесуальний порядок між сторонами та встановлює межі судового розгляду на підставі обставин, які підлягають доказуванню та встановленню вини обвинуваченого.

Сутність змагальності процесу можна визначити на підставі рівності сторін, а саме у разі, якщо одна сторона процесу буде обмежена у правах під час оцінки доказів, встановлення обставини кримінального правопорушення, колегіальний суд не буде можливості встановити у повному обсягу істину,

що в кінцевому визначенні приведе до засудження невинного або скасування вироку.

Основні положення змагальності можна визначити у наступному:

- можливість представляти фактичні дані, що підтверджують показання учасників кримінального провадження та закріплені як докази;
- встановлені процесуальні підстави для відводу на законних положеннях слідчого, прокурора, суддю, учасників кримінального провадження та право відводу присяжних засідателів;
- право, що надає можливість головуючому судді під час судового розгляду запропонувати учасникам процесу задавати питання обвинуваченому, визначати положення обману та неправдивих показань;
- можливість учасників процесу робити зауваження до колегіального суду, давати пояснення кожній процесуальній дії, якщо вона входить у протиріччя між матеріалами кримінального провадження та встановленням обставин під час судового розгляду, відображати дані зауваження у журналі судового засідання та за допомогою технічних засобів фіксування;
- спростовувати доводи та міркування протилежної сторони під час встановлення обставин кримінального правопорушення та вини обвинуваченого.

Процес розвитку теоретичних моделей кримінальної процесуальної науки обумовлює науковий перегляд окремих положень чинного законодавства, щодо удосконалення окремих напрямків, пов'язані з встановленням обставин кримінального правопорушення за допомогою проведення слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій, сприяє одержанню якісно нових елементів, їх подальшої розробки.

Можна визначити, що чинний КПК України зберіг змішану форму процесу. Аналіз чинного КПК України вказує на роз'яснення його основних термінів та визначає елементи публічності на стадії досудового провадження.

По-перше, слідчий приймає заяву про вчинення кримінального правопорушення після її реєстрації у Єдиному реєстрі досудового розслідування та приймає рішення щодо проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення. Якщо слідчий не оголошує повідомлення про підозру підозрюваного на даній стадії процесу то він має процесуальні повноваження щодо закриття кримінального правопорушення після отримання згоди заявника та прокурора.

По-друге, стадія досудового провадження можна визначити у формі обвинувачення. Захист практично не суперечить обвинуваченню під час досудового розслідування. Тобто розмежування повноважень сторони обвинувачення та захисту має протиріччя у чинному законодавстві.

Під час оголошення повідомлення про підозру у кримінальному процесі з'являється новий учасник, який встановлено статусом підозрюваного, але закон вказує, що в даному випадку це не є обвинувачення. Однак, якщо кримінальне провадження зупинене, то статус підозрюваного повинен бути визначено як обвинуваченого тому, що відносно нього здійснюється засоби розшуку, кримінального обвинувачення (переслідування). Все це пов'язано з відшкодуванням матеріальних, моральних витрат, що повинні бути покладені на правоохоронні органи.

Кожний тип, форма, сім'я процесу визначається його основними процесуальними елементами, який включає до себе: підстави їх проведення та гарантії, що передбачені нормами кримінального процесу та визначають поняття процесуальної форми; юридичні процедури проведення процесуальних, слідчих розшукових, судових дій.

Процесуальні підстави для проведення процесуальних, слідчих (розшукових) та судових дій включають до себе правовий дозвіл, або заборону проведення слідчих розшукових дій.

Сторона обвинувачення повинна визначити на підставі матеріального права процесуальні положення початку проведення слідчих розшукових дій,

а саме: одні правові норми створюють необхідні умови для реалізації процесуальних положень, що визначені в нормах матеріального права, інші визначають конкретні процедури механізму реалізації у разі виконання процесуальних рішень слідчого, прокурора, ухвали слідчого судді, складання протоколу. Треті процесуальні норми передбачають санкції за невиконання процесуального рішення слідчого, прокурора або судді.

Основний зміст кримінального процесу включає забезпечення учасникам процесу гарантій виконання прав, обов'язків і законних інтересів. Спеціальний характер правових норм встановлюється на підставі того, що вони дозволяють учаснику кримінального провадження захищати свої права та обов'язки, незалежно від волі сторони обвинувачення. Цим гарантії відрізняються від процедур та процесуальних умов.

Процесуальні процедури, підстави для проведення процесуальних, слідчих розшукових та судових дій та гарантії відтворюють структуру правової норми, яка складається з гіпотези, диспозиції, санкції.

Процесуальні процедури — це послідовність здійснення процесуальних дій, які складаються на стадії процесу. Кожна стадія відрізняється від іншої особливою метою, завданням, формою, колом учасників та прийняттям процесуального рішення.

Чинність особливостей законодавчої техніки гіпотеза, диспозиція та санкція, як правило, можуть бути виражені фрагментарно, у вигляді окремих правових положень. Санкції утворюють норми-приписи або норми-заборони, які служать конкретними гарантіями.

Кримінальний процес має систему правових положень, яка визначається стадіями кримінального провадження. КПК України встановив дві стадії кримінального процесу України, а саме стадія досудового та судового провадження.

Теоретичні розбіжності у визначенні стадії можна визначити на підставі наукових точок зору вчених.

У 1954 році С.І. Вікторський, Л.Е. Владимиров, М.М. Гродзинський, М.С. Строгович запропонували розподіл процесу на стадії. Стадійність процесу визначалась на підставі початку досудового провадження та закінчення судового розгляду кримінальної справи, ухваленням та проголошенням вироку [42; 48; 61; 189].

Основне призначення стадії розслідування було встановлено як виконання завдань кримінального процесу, встановлення вини підозрюваного, проведення за умовами належного, повного, всебічного, неупередженого досудового розслідування. Завдання стадії судового розгляду включала перевірку судових доказів та на їх підставі встановлення вини обвинуваченого і проголошення вироку.

М.В. Азаренок, М.С. Алексєєв, В.Г. Даєв, Л.Д. Кокарев, С.А. Альперт, А. Бардаш, Б.Т. Безлепкін, А.Д. Бойков, Н.А. Якубович, В.Д. Бринцев, О.В. Волколуп, Ю.М. Грошевой, В.М. Хотинець та ін. вказують, що кримінальне провадження має дві стадії досудове та судове провадження [1, с. 123; 4; 7; 8; 16, с. 130; 27; 34; 37, с. 100; 47; 63].

Стадію досудове розслідування вони підрозділяють на дві частини. Перша охоплює момент прийняття процесуального рішення щодо притягнення особи як обвинувачуваного. Друга включає елементи доказової бази відносно обвинуваченого, складання обвинувального акту та направлення матеріалів кримінального провадження до прокурора, який повинен розглянути провадження та прийняти рішення щодо затвердження обвинувального акту і направлення матеріалів кримінального провадження до суду

В.П. Бож'єв, О.В. Волколуп, І.В. Басіста, В.І. Галаган, Ж.В. Удовенко, Ю.М. Грошевой, В.М. Хотинець, О.В. Капліна, О.Г. Шилю, О.В. Смирнов, В.Т. Томін та ін. розробили теоретичні елементи стадії досудового розслідування у трьох частинах: загальне розслідування, що передбачає встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення та

забезпечення доказової бази відносно підозрюваного; спеціальне розслідування, яке передбачає складання та оголошення повідомлення про підозру; кінцевий етап, який включає закінчення досудового розслідування, складання обвинувального акту та направлення його до прокурора, затвердження прокурором акту на передачу матеріалів кримінального провадження до суду [33; 47; 53; 63; 99; 181; 194].

Ю.Ю. Бражник, А.В. Гриненко, Л.О. Максимова та ін. розподіляють стадію досудового провадження на три етапи: проведення слідчих розшукових дій; встановлення доказів для притягнення підозрюваного до кримінальної відповідальності; закінчення розслідування, складання обвинувального акту [32, с. 10; 60, с. 65; 129, с. 10].

А.Я. Дубинский, М.В. Жогін, Ф.Н. Фаткуллін, В.С. Зеленецький, М.В. Куркін, О.М. Ларін, М.М. Міхеєнко, В.П. Шибіко, Р.Д. Рахунов та ін. розподіляють стадію досудового розслідування на шість самостійних етапів: проведення слідчих дій з моменту прийняття справи до свого провадження; складання повідомлення про підозру, її оголошення та проведення допиту підозрюваного за участю захисника; проведення процесуальних, слідчих розшукових дій щодо встановлення обставин кримінального правопорушення та встановлення вини обвинувачуваного; надання сторонам процесу матеріалів кримінального провадження для ознайомлення; складання обвинувального акту; направлення кримінального провадження до прокурора, який його затверджує та направляє до суду [82, с. 17; 87 с. 30–33, 88; 95; 120; 121; 122; 137; 164].

Запропоновані авторами системи розподілу стадії досудового провадження на етапи лише відображають її складність та сутність.

В.Д. Бринцев розкриваючи поняття системи процесу вважав, вона складається не із стадій, а інститутів [37; 38].

О.П. Рижаков, Ю.І. Стецовський зазначали, що система процесу є взаємозалежні елементи, які виступають як певна цілісність [171; 184].

О.В. Волколуп вказувала, що система процесу має окремі елементи, кожний з яких пов'язаний з іншими елементами та властивостями. У свою чергу властивості системи виявляються не простою сумою складових її елементів, а визначаються специфікою зв'язку правових відносин між елементами. Основна характеристика системи визначається впорядкованістю елементів, організації та структури [47, с.15]

О.І. Пашин, Р.Д. Рахунов, В.А. Стремовський та ін. запропонували концепцію, що кримінальна процесуальна діяльність є система процесуальних, слідчих розшукових та судових дій, які виконують сторони, учасники процесу [149; 164; 187].

Ю.К. Якимович надав систему процесу, яка складається з форм кримінального провадження. Він включає в систему процесу звичайне провадження; провадження по справах неповнолітніх; провадження по справах по застосуванню примусових мір медичного характеру [217, с. 11-19].

З його точки зору система процесу визначається виходячи з завдань та мети встановлення обставин кримінального правопорушення. Основне провадження, він визначав, як питання про наявність або відсутність кримінального правопорушення за матеріальним правом.

Аналіз його точки зору надає підстави для висновку, а саме не можна вказувати, що система процесу будується з основного або особливого порядку кримінального провадження. Система передбачає одні елементи та процедури для встановлення обставин кримінального правопорушення за допомогою протокольного закріплення фактичних даних, фактів, відомостей про факти та доказів, які визначають вину або спростовують її на стадії досудового та судового провадження.

Низка вчених розробляла систему процесу на підставі розподілу стадій. У КПК 1961 року була встановлена стадія порушення досудового розслідування, яка викликала багато теоретичних розбіжностей та суперечок.

О.М. Балашов запропонував поділ стадії порушення кримінальної справи на два етапи. Сутність першого етапу він визначив як попередню перевірку матеріалів та запропонував встановити строк перевірки 10 діб. Другий етап включав в себе прийняття процесуального рішення щодо порушення кримінальної справи, а саме складання постанови про порушення відносно особи, яка вчинила кримінальне правопорушення [15, с. 53–55].

В.С. Зеленецький розвиває теорію стадії порушення кримінальної справи та вказує, що з неї треба виділити етап перевірки заяви про кримінальне правопорушення та визначити, які матеріали необхідно зібрати для прийняття рішення щодо порушення кримінальної справи. Усі дії, які виконував слідчий під час перевірки, він окреслив як дослідчий кримінальний процес. Основні процесуальні положення він взяв з кримінального процесуального законодавства Франції 1808 року. [94].

Його теоретичні виклади були піддані критиці з боку Г.К. Кожевнікова, С.В. Слінька, Д.В. Філіна та ін. [106, с. 68; 180; 202, с. 63].

Сутність критики полягала в тому, що етап перевірки матеріалів кримінального провадження це є стадія, яку непотрібно розподіляти. Незалежно від назви етапу це буде стадія кримінального процесу.

Крапку розподілу стадій кримінального процесу поставив чинний КПК України, а саме скасувавши стадію порушення кримінального провадження.

Кримінальний процес не завжди проходить усі стадії. Досудове провадження може завершитися, наприклад, кримінального провадження. У разі відсутності апеляційних або касаційних скарг не буде судового розгляду стадії апеляційного або касаційного провадження.

Аналіз наукових точок зору, їх практичне визначення надає можливість зробити висновок, що кожний етап досудового розслідування повинен відповідати наступним вимогам:

– представляти самостійний інститут, або сукупність інститутів, урегульований нормами кримінального процесу, мати самостійне

процесуальне значення, що забезпечує вирішення завдань кримінального провадження;

- повинен бути виражений процесуальною постановою, рішенням, ухвалою слідчого судді під час обмеження прав та свобод людини та громадянина та відображений у протоколі проведення слідчої розшукової дії;
- має обов'язковість та розташований за логічною послідовністю один за другим.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство визначає наступні елементи етапів стадії досудового провадження, а саме:

- проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій, які спрямовані на встановлення складу кримінального правопорушення, особи, яка його вчинила;
- складання та оголошення повідомлення про підозру відносно підозрюваного, роз'яснення йому процесуальних прав та обов'язків, проведення допиту;
- складання клопотання через прокурора до слідчого судді про обрання міри запобіжного заходу відносно підозрюваного;
- пред'явлення стороні захисту та іншим учасникам кримінального провадження матеріалів для ознайомлення; розгляд клопотань, скарг щодо результатів проведеного досудового розслідування;
- складання слідчим обвинувального акту, направлення матеріалів кримінального провадження з обвинувальним актом до прокурора для затвердження;
- прийняття рішення прокурором щодо затвердження обвинувального акту, або складання нового обвинувального акту та направлення його до суду.

Така система стадії досудового провадження відображає загальні положення досудового провадження.

Вважаємо, що чинний КПК України не чітко визначив структурну побудову стадій кримінального процесу. Прогалини чинного законодавства необхідно усунути.

По-перше, КПК України не визначив положення закриття кримінального провадження слідчим, прокурором, судом. На якій стадії слідчий повинен вирішити питання про закриття кримінального провадження, якщо він не оголошував підозрюваному повідомленні про підозру. Законодавець вказує, що на стадії досудового провадження. Однак, не можна говорити про вину особи, якщо слідчий, прокурор, суддя не оголошував підозру.

Другий компонент даної проблеми полягає в тому, що згідно ст. 214 КПК України слідчий зобов'язаний почати досудове провадження на підставі заяви, повідомлення, яке він отримав про вчинення кримінального правопорушення. Новела КПК України включає до себе відсутність оскарження даного процесуального рішення.

Пропонуємо визначити назву першої стадії процесу як стадію початку кримінального провадження. Дана назва відповідає формулюванню статті 214 КПК України. Можна чітко позначити процесуальні й процедурні дії слідчого, які не пов'язані з обвинуваченням відносно особи. Кримінальне провадження закривається, а повідомлення про підозру не оголошується на підставі відсутності складу кримінального правопорушення.

Третій аспект проблеми включає до себе поєднання елементів матеріального та процесуального права. Наступна стадія кримінального процесу, яка включає досудове й судове провадження надає кваліфікацію кримінального правопорушення. Дана стадія починається з моменту оголошення повідомлення про підозру у відношенні підозрюваного й закінчується складанням вироку, визначення вини обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення.

Чинний КПК України встановлює, що судове провадження має наступні стадії підготовче провадження, судовий розгляд матеріалів кримінальної

справи по суті, апеляційне й касаційне провадження на основі оскарження вироку, який не вступив, або вступив у законну чинність. Апеляційне й касаційне провадження не є обов'язковою стадією кримінального процесу, тому що воно починається на підставі оскарження вироку. Якщо скарга відсутня то відсутня і стадія процесу.

Пропонуємо визначити назву даної стадії – стадія кваліфікації кримінального правопорушення.

На підставі аналізу наукових та практичних положень стадійності кримінального процесу, можна прийти до висновку, що найбільш слабою частиною чинного кримінального провадження є стадія досудового провадження, яка має теоретичні розбіжності під час встановлення обставин кримінального правопорушення, суттєві протиріччя між змагальністю та засадами кримінального процесу, виконанням функцій його учасників та ін..

Наука кримінального процесу не може визначитися як сторона обвинувачення, а саме прокурор, слідчий повинні діяти під час проведення слідчих розшукових дій на досудових стадіях кримінального провадження. Чинне законодавство надає більш питань ніж відповіді на процесуальні положення проведення слідчих розшукових дій.

По-перше недоліки процесуального проведення, процедури закріплення фактичних даних, як доказів на досудових стадіях процесу встановлюють проблеми судового розгляду кримінального провадження. Колегіальний суд не може встановити допустимість доказів, якщо вони отримані під час проведення слідчих розшукових дій з порушенням чинного законодавства, а суддя не має право ухвалити та проголосити вирок. Суд пов'язаний обвинувальним актом, який наданий слідчим та затверджений прокурором. Закон встановлює, що суддя має право змінити обставини обвинувачення тільки у разі не погіршення процесуального статусу обвинуваченого, або державний обвинувач повинен надати суду клопотання про зміну обвинувачення.

По-друге, процесуальне провадження слідчих розшукових дій на стадіях кримінального провадження має суттєві протиріччя, які ні законодавство, ні наукові пропозиції не змінили, а гірше того тільки встановили бездонну межу між процесом та практикою.

Принципове значення мають недоліки структурної побудови стадій кримінального провадження, основний зміст яких не співпадає з засадами кримінального процесу.

Ст. 3 КПК України вказує, що досудове провадження є стадія кримінального процесу, яка починається з моменту реєстрації заяви про вчинене кримінальне правопорушення у Єдиному реєстрі досудового розслідування, а закінчується закриттям кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності або направлення матеріалів кримінального провадження з обвинувальним актом до суду.

Пункт 14 ст. 3 КПК України визначає, що притягнення до кримінальної відповідальності є стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особи про підозру.

Аналіз даних положень кримінального провадження не є складним тому, що дані недоліки можна виправдати за допомогою внесення доповнень змін до чинного КПК України за допомогою втручання законодавця.

Проблема полягає в тому, що засада верховенства права та законності не відповідає змагальним положенням структурної побудови стадії досудового провадження.

Ст. 2 КПК України встановлює завдання кримінального провадження, зокрема є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений,

жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Таким чином завдання має дві основні конструкції, які входять у протиріччя між собою. З одного боку завдання – захист особи від кримінальних правопорушень є правовою діяльністю кримінального процесу. З іншого – забезпечення швидкого, повного проведення досудового розслідування, встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного є процесуальна діяльність слідчого, прокурора.

Не чітке визначення мети та завдання процесуальної діяльності у КПК України привела до змішання визначених категорій. Для точного з'ясування даних категорій мета, завдання, функція та їх співвідношення необхідно встановити їх тлумачення.

Мета є очікувані результати, на досягнення яких спрямовані дії, а завдання є досягнення дійового результату. Метою кримінального процесу є встановлення істини. Мета конкретизується у завданні.

Однак, слідчий повинен діяти тільки на підставі положень обвинувачення. Прокурор зобов'язує слідчого проводити досудове розслідування шляхом пошуку та встановлення обвинувальних доказів, які вказують на вину підозрюваного при цьому, в окремих випадках, зневажаються виправдувальні факти або процесуальна протидія сторони захисту.

Друге принципове значення процесуального протиріччя є різні процесуальні умови між процесуальною діяльністю слідчого під час встановлення, закріплення, оцінки доказів, які отримані під час досудового розслідування та прокурорським наглядом у формі процесуального керівництва.

Ст. 36 КПК України встановила прокурорський нагляд з боку прокурора за органом досудового розслідування. Повноваження прокурора настільки є

широкими, що як свідчить практика, він не знає що з ними робити. Слідчий за чинним КПК України є "помічником" прокурора тому, що він не може мати свої думки щодо кваліфікації кримінального правопорушення, межі обвинувачення та прийняття процесуального рішення про закриття або направлення матеріалів кримінального провадження до суду.

Наукові дослідження у кримінальному процесі, вказівки західних законодавств для подальшої перебудови кримінального провадження може привести до однієї з двох запропонованих процедурних конструкцій, або побудувати нові елементи стадії досудового провадження таким чином, щоб її загальні положення відповідали засадам змагальності, або підтримати фундамент та надати нові підходи щодо процесуального закріплення доказів під час проведення слідчих розшукових дій.

Ретроспективний аналіз наукових точок зору з боку низки вчених на структурну побудову стадій кримінального провадження з боку О.В. Волколуп, А.В. Смирнова, С.В. Слінько, Ю.К. Якимович та ін. надає підстави для висновку, що принциповим недоліком стадії досудового провадження є розшукові аспекти, які проходять скрізь структуру даної стадії [47; 180, 181; 217].

Дані положення полягають в тому, що слідчий повинен здійснювати пошук фактичних даних, проводити слідчі розшукові, негласні слідчі (розшукові) дії.

Таким чином завдання та мета кримінального провадження не співпадають з процесуальними засобами проведення процесуальних, слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення. В даному разі діє аспекти вини підозрюваного.

Другий елемент проблеми включає процесуальний статус слідчого, який виконує три функції кримінального процесу, які поєднані в його процесуальних повноваженнях, а саме функція обвинувачення, захисту та

розгляду кримінального провадження. Однак, основна функція, яку виконує слідчий є обвинувачення.

Ст. 40 КПК України вказує, що слідчий уповноважений починати досудове розслідування за наявності підстав, які вказані у кримінальному законодавстві України. Він повинен негайно після реєстрації заяви про вчинене кримінальне правопорушення у Єдиному реєстрі досудового провадження почати проводити слідчі (розшукові) дії та/або негласні слідчі (розшукові) дії для встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного.

У разі виконання функції захисту, слідчий надає захисника підозрюваному. На цьому його повноваження закінчуються.

Законодавством встановлені гарантії прав сторони захисту. Основні елементи даних гарантій включають оскарження процесуальних дій, рішень або бездіяльності слідчого. Сторона захисту має право оскаржити рішення слідчого до прокурора або слідчого судді. Однак, проблема залишається до кінця не вирішеною.

По-перше, слідчий виконує функцію обвинувачення тільки за своїм процесуальним статусом, а саме він повинен надати матеріали кримінального провадження захиснику для ознайомлення, але не повинен реагувати на його скарги. Слідчий, як обвинувач або виконуючи функцію захисту має процесуальні повноваження та компетенцію гілки влади, яка вказує йому на виконання повноважень сторони обвинувачення.

По-друге, скарга, яка надходить до слідчого від сторони захисту підлягає розгляду слідчим, але він має свою позицію та повноваження щодо складання постанови про відмову у розгляді скарги сторони захисту.

Якщо скарга поступає до прокурора та останній надає слідчому вказівку але слідчий не повинен її виконувати тому, що він надав мотивовану відповідь адвокату під час розгляду скарги.

З одного боку прокурор принижує статус слідчого перед стороною захисту, а з іншого закон пропонує прокурору змінити слідчого у разі його незгоди виконання доручень або вказівки.

Законодавство України встановлюючи критерії порівняльної діяльності слідчого, як сторони обвинувачення та захисника не знає як утримати рівновагу між даними сторонами. Закон вказує на обвинувальну функцію слідчого.

В даному разі можна констатувати, що закон має суттєві протиріччя.

З одного боку слідчий є стороною обвинувачення, він збирає, закріплює та оцінює фактичні дані, які встановлені як докази на стадії досудового провадження під час проведення слідчих розшукових дій. Закон надає слідчому повноваження на стадії досудового провадження елементи розшуку, застосування елементів оперативно-розшукових дій, використання конфіденційного співробітника та ін. Чинний КПК України встановив повноваження слідчого не як органу досудового розслідування, а як органу розшуку. Слідчий збирає докази шляхом, який не заборонений законом, він має процесуальні повноваження на проведення негласних слідчих (розшукових) дій та встановлює обставини кримінального правопорушення, вину підозрюваного під час їх проведення.

З іншої сторони кримінальний процес, як визначалося є гласна форма проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення. Гласність передбачає не тільки виконання закону, а також вказує на залучення суспільства до встановлення фактів, що вказують на вчинення кримінального правопорушення.

Заборона змішення функції розслідування та розшуку було висловлено в наукових публікаціях низкою вчених, а саме Ю.П. Алениним, С.А. Альпертом, О.В. Бауліним, А.Р. Белкіним, В.Д. Берназ, А.В. Бондаренко, І.І. Войтович, А.П. Гагаловська, Ю.М. Грошевой, І.В. Глоюк, О.П. Гуляев, В.П.

Даниленко, О.О. Закатов, С.М. Стахівським та ін [2; 7;8; 19; 20; 21, с. 21; 29; 30, с. 35; 35, с. 252; 50, с. 11; 52, с. 12; 65, С. 4; 68; 71; 75, с. 3; 91; 185].

Сутність їх публікацій можна визначити таким чином, що розшукові повноваження слідчого можуть впливати на хід та результати досудового розслідування, крім того факти, які отримані за допомогою оперативно-розшукової діяльності, як правило, не завжди мають значення допустимих доказів у кримінальному процесі.

Аналіз статистичних даних Національної поліції України свідчить, що тільки 3-5% оперативної інформації мають процесуальне значення, яке під час проведення слідчих розшукових дій може бути встановлено, як доказ, що підтверджує вину підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

Розглядаючи функціональний розподіл участі сторін під час досудового провадження можна зауважити, що теоретичного визначення функції у КПК України не має. В окремих статях КПК визначається на елементи функціонального підходу до виконання обов'язків учасниками процесу.

Теорія кримінального процесу встановлює основні три функції, які мають виконувати учасники. Подальший розвиток трьох основних функцій має їх градацію та розширює понятійний апарат, але суттєво не змінює процесуального змісту даних функцій. Сутність функціонального розподілу полягає у визначенні даних функцій. Функцію обвинувачення виконує сторона обвинувачення, а саме слідчий, прокурор. Функцію захисту виконує сторона захисту. Вирішення матеріалів кримінального провадження встановлено на стадії досудового провадження у разі закриття кримінального провадження, на стадії судового провадження межі вирішення матеріалів кримінального провадження встановлені на підставі ухвалення та проголошення вироку.

Новелою чинного законодавства є введення на стадію досудового провадження повноважень слідчого судді. З одного боку вказується, що повноваження слідчого судді, як учасника кримінального процесу встановлені на підставі функції судочинства, або розгляду кримінальної

справи, яка передбачає визначення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного. При цьому суддя повинен бути неупередженим, об'єктивним. З іншого процесуальний статус судді вказує на його повноваження у разі судового розгляду кримінального провадження.

Суддя за повноваженнями є контролюючим органом, який встановлює фактичні дані та обставини кримінального правопорушення на підставі матеріалів досудового розслідування та має повноваження відмовити в проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, або надати ухвалу на їх проведення. Закон визначив отримання ухвали від слідчого судді, встановив, що він контролює проведення слідчих розшукових дій, але не визначив механізму контролю.

Практика надання клопотання слідчого, прокурора слідчому судді для проведення окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій показує, що слідчий суддя має формально-церемоніальний обов'язок під час надання ухвали про проведення даних процесуальних дій. Він не має можливості в повному обсягу ознайомитися з матеріалами кримінального провадження, а отримує тільки клопотання прокурора. Він не має можливості контролю виконання даної ухвали, якщо по результатах проведення даних слідчих (розшукових) дій не надійшла скарга від учасників кримінального провадження. Ні слідчий, прокурор не надають йому копію протоколу про проведення даної процесуальної дії

Пропонуємо встановити в КПК України положення за яким визначити, що слідчий після проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують права та свободи підозрюваного повинен надати слідчому судді копію протоколу. Тоді механізм контролю за виконанням ухвали буде контролювати не тільки прокурор, а слідчий суддя.

Теоретичною проблемою є визначення в КПК України віднесення потерпілого до сторони обвинувачення. Ст. 3 КПК України встановлює, що потерпілий є стороною обвинувачення, але його участь у процесі

забезпечується розглядом його заяви, скарги, клопотання про проведення слідчих розшукових дій. Самостійної участі як сторони обвинувачення на стадії досудового провадження потерпілий не виконує. Дані положення встановлені у разі відмови прокурора від державного обвинувачення на стадії судового розгляду. Тоді потерпілий приймає участь у судовому розгляді кримінального провадження як сторона обвинувачення.

Пропонуємо виключити потерпілого, як сторони обвинуваченого зі ст. 3 КПК України. По-перше, потерпілий у кримінальному провадженні має свої інтереси, які співпадають з встановленням обставин кримінального правопорушення слідчим, прокурором, судом. По-друге, якщо прокурор, як державний обвинувач відмовляється від обвинувачення, то потерпілий, як учасник процесу має право самостійно відстоювати свої інтереси під час судового розгляду кримінального провадження. В кінцевому визначенні тільки суддя ухвалює та проголошує вирок, а не прокурор, який здійснює контроль за додержанням державних інтересів у кримінальному процесі.

Висновок можна встановити, що на підставі теоретичних розробок форми, типу, стадійності, елементів, які встановлені на стадіях процесу необхідно вирішувати питання подальшого удосконалення чинного законодавства для забезпечення змагальності процесу на стадії досудового провадження.

1.2. Процесуальні вимоги до механізму проведення слідчих розшукових дій

Концепція кримінального процесу України встановлює його побудову на підставі інститутів за якими визначаються застосування норм, що регулюють матеріальні положення процедури та процесуального закріплення факту вчинення кримінального правопорушення.

Загальні положення кримінального процесу не змінилися з початку введення в дію Статуту кримінального судочинства у 1864 році. Однак, окремі інститути кримінального процесу встановили нові підходи, які потребують теоретичного обґрунтування.

Постійні наукові дискусії та практичні апробації окремих елементів системи процесуального регулювання, багаторічний досвід теорії та практики застосування процесуальних інститутів визначають його нові елементи.

Чинне законодавство встановило вимоги проведення слідчих розшукових дій, визначила їх загальну характеристику та процедуру проведення.

Основні вимоги проведення слідчих розшукових дій у кримінальному процесі включає визначення теоретичних положень, які можна охарактеризувати у наступному, зокрема:

- умови проведення слідчих розшукових дій включають до себе: наявність учасника процесу, який має процесуальні повноваження щодо проведення кримінального провадження відносно підозрюваного на стадії досудового розслідування; процесуальні підстави проведення слідчих розшукових дій, які вказують на підозрюваного, що вчинив кримінальне правопорушення; місце проведення за чинним КПК України;
- процесуальна процедура проведення досудового провадження на підставі розумних строків досудового розслідування, яка включає до себе: складання та виконання постанови про проведення процесуальної, слідчої розшукової дії, процесуальна форма фіксації результатів проведення слідчої розшукової дії за допомогою протоколу; визначення процесуальних прав та обов'язків учасників проведення слідчої розшукової дії; пізнавальні прийоми та методи проведення слідчих розшукових дій;
- гарантії участі сторін, учасників кримінального провадження під час встановлення обставин кримінального правопорушення.

Процесуальні повноваження слідчого постійно привертають увагу вчених процесуальної галузі права. Вони розглядались в монографіях, наукових публікаціях.

Необхідно звернути увагу на перші розробки процесуальної самостійності слідчого, які були надані в монографіях з 1924 року К.В. Анциферова, Л.Е. Владимірова, В.Ф. Дерюжинського, Г.Г. Тальберга, М.П. Тепніна, М.А. Чельцов, І.Г. Щегловитов та ін. [6; 48; 78; 192; 207].

Після прийняття у 1961 році КПК України процесуальні повноваження слідчого були предметом розгляду з боку вчених, які одні з перших надали теоретичні елементи його процесуальної самостійності, а саме Г.А. Абдумаджидов, Ю.П. Алєнин, С.А. Альперт, М.І. Бажанов, О.В. Баулін, Н.С. Карпов, С.М. Стахівський, І.Гончаров, Ю.М. Грошевой, В.М. Хотинець, Є.Ф. Куцова, О.М. Ларін, В.М. Савицький, М.С. Строгович та ін. [2; 8; 13; 19; 60, с. 26; 63; 119; 120; 172].

Чинний КПК України (2014 року) надав новий розвиток теоретичних положень та практики застосування процесуального статусу слідчого під час проведення досудового розслідування. Було запропоновано нові положення удосконалення законодавства та пропозиції щодо зміни та приведення статусу слідчого до міжнародних стандартів.

Необхідно зазначити вчених України, які постійно звертають увагу на недоліки процесуального статусу слідчого, а саме: Ю.П. Алєнін, О.В. Баулін, С.М. Стахівський, С.В. Слінько, О.А. Струць, Л.Д. Удалова та ін. [2; 20; 180; 185; 190, с. 12; 198, 199, 200].

На підставі теоретичних розробок вчених можна визначити теоретичні та практичні положення проведення слідчих (розшукових) дій та умови їх проведення.

Першим елементом підстав проведення досудового розслідування за чинним КПК України визначена сторона обвинувачення.

Досудове розслідування проводить слідчий. Статус слідчого визначено у ст. 40 КПК України. Незалежно від відомчої підслідності кримінального провадження всі слідчі мають рівні процесуальні права та обов'язки під час проведення досудового розслідування. Теоретично підслідність встановлює правила досудового розслідування на підставі кваліфікації кримінального злочину та спеціалізації слідчого.

Повноваження слідчого можна визначити на підставі прийняття процесуального рішення щодо початку проведення досудового розслідування, проведення слідчих (розшукових) дій, встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного за кримінальним законодавством.

Другий елемент включає до себе повноваження щодо напрямку досудового розслідування. Він має по-перше визначити межі предмету доказування обставин кримінального правопорушення, по-друге, встановити напрямок досудового розслідування, розробити версії, застосувати оперативні можливості оперативних підрозділів щодо встановлення вини підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

По-третє визначити кваліфікацію кримінального правопорушення за чинним кримінальним законодавством України, встановити межі обвинувачення; джерела фактичних даних, фактів, відомостей про факти та процесуально їх закріпити як докази досудового розслідування. Слідчий має процесуальні повноваження щодо встановлення підстав для проведення слідчих розшукових дій та провести їх для встановлення обставин кримінального правопорушення, вини підозрюваного.

Новелою чинного КПК України є процесуальні повноваження слідчого у разі подання запиту про проведення компетентним органом або посадовою особою іноземної держави процесуальних, слідчих розшукових дій на території іноземної держави відповідно до міжнародних договорів та

встановлених міжнародних угод, що ґрунтуються на засадах взаємності та процесуальної допомоги.

Визначаючи напрямок досудового розслідування слідчий має процесуальні повноваження та складання процесуальних документів, які відображають основні параметри встановлення вини підозрюваного.

Першим елементом є складання повідомлення про підозру, її погодження з прокурором та оголошення повідомлення стороні захисту. Проведення допиту підозрюваного за участю захисника, встановлення та перевірка обставин кримінального правопорушення.

Процесуальний статус підозрюваного розглядалася в наукових роботах М. Арабеляна, А.М. Безносьок, О.А. Банчука, К.К. Гасанова, В.М. Григор'єва, С.П. Ефимичева, В.М. Корнукова, О.С. Мазур, І.Л. Петрухіна, В.М. Тertiшника, О.О. Юхно та ін. [9, с. 19; 18, с. 11; 22; 55; 59; 86; 128; 154; 191;]

М.С. Строгович одним з перших увів поняття "притягнення до кримінальної відповідальності" та визначив дану термінологію науки відносно підозрюваного. Він вважав, що підозрюваний повинен бути встановлений після оголошення повідомлення про підозру та його допиту на підставі якого підтверджується або спростовується обвинувачення [189].

О.О. Чувільов пропонував визначити статус підозрюваного, як особи, що притягнута до кримінальної відповідальності під час досудового розслідування. Підозрюваний повинен бути встановлений на підставі закону та закріпленого процесуальної форми вчинення кримінального правопорушення у якій визначається кваліфікація за кримінальним законодавством [208, с. 65].

Подібна позиція є логічною, але по своїй суті до кінця не визначена тому, що не зрозуміло на підставі чого встановлюється підозрюваний, або на підставі його затримання під час вчинення кримінального правопорушення, або тільки після оголошення про підозру та допиту.

В.М. Григор'єв, Л.М. Карнєєва, Д.П. Письменний, О.П. Рижаков та ін. вважали, що підозра є суб'єктивна точка зору слідчого, прокурора у разі встановлення обставин кримінального правопорушення та притягнення винного до кримінальної відповідальності на підставі повідомлення про підозру [22; 102; 156; 171].

В.М. Савіцький звертав увагу на невизначеність і неоднозначне тлумачення в законі категорії "кримінальна відповідальність". Він вважав, що використання даного терміну у разі притягнення підозрюваного до кримінальної відповідальності має подвійне значення. Не варто змішувати положення кримінального процесу щодо встановлення обставин кримінального правопорушення, які вказують на вину підозрюваного та кваліфікаційні норми матеріального права, які вказують на обставини вини підозрюваного [172].

О.С. Врублевський, Я.О. Мотовиловкер та ін. визначали, що до оголошення та пред'явлення повідомлення про підозру немає процесуальних підстав для притягнення особи до кримінальної відповідальності [51, с. 65; 138].

В.Н. Григорькев, О.П. Гуляєв та ін. вважали, що поняття "притягнення до кримінальної відповідальності" у процесуальному значенні включає рішення про оголошення повідомлення про підозру та постановку питання про кримінальну відповідальність [59; 71].

На підставі теоретичних положень визначення статусу підозрюваного, вважаємо визначити процесуальне статус підозрюваного після оголошення слідчим повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Другий елемент є виділення із матеріалів кримінального провадження окремих матеріалів відносно підозрюваного, який перебуває у розшуку, а також зупинення матеріалів кримінального провадження.

Третій елемент є складання обвинувального акту та реєстру матеріалів до нього, направлення обвинувального акту до прокурора, який або затверджує його, або складає новий обвинувальний акт та направляє до суду.

Четвертий - повноваження слідчого у разі застосування заходів забезпечення кримінального провадження. В даному разі можна визначити види застосування, а саме застосування запобіжних заходів на підставі клопотання слідчого, яке погоджено з прокурором до слідчого судді.

Слідчий повинен визначити мету та підстави застосування запобіжних заходів, які визначені у ст. 177 КПК України, зокрема: забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам: переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

При вирішенні питання про обрання запобіжного заходу слідчий, прокурор надають слідчому судді клопотання про обрання запобіжного заходу. Слідчий суддя у складі колегіального суду під час судового розгляду на стадії досудового провадження, наданих сторонами кримінального провадження клопотання прокурора та слідчих матеріалів зобов'язаний оцінити всі обставини та визначити вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується; вік та стан здоров'я підозрюваного,

обвинуваченого; міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність в нього родини й утриманців; наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання; репутацію підозрюваного, обвинуваченого; майновий стан підозрюваного, обвинуваченого; наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого; дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше; наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення; розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини.

Слідчий суддя після проведення судового розгляду складає ухвалу про обрання запобіжного заходу відносно підозрюваного на підставі чинного КПК України.

Якщо теоретичні положення обрання міри запобіжного заходу врегульовані КПК України, то практичні питання постійно виникають під час застосування затримування підозрюваного уразі спроби вчинити кримінальне правопорушення. Закон вказує на підстави затримування, чітко визначає термін затримування, але не надає механізму та не пропонує аспекти виконання даної слідчої (розшукової) дії.

Теоретичні та практичні проблеми затримання були предметом розгляду з боку вчених, які надали теоретичні проблеми затримання та шляхи їх розв'язки.

Необхідно зазначити монографічні дослідження О.М. Бандурки, Д.М. Беднякова, А.М. Ефремова, В.М. Григорьева, С.С. Овчинського та ін. [17; 59; 85; 144].

Аналіз теоретичних розробок надав можливість визначити загальні положення затримання, а саме уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Оперативний співробітник, слідчий зобов'язані доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення затриманого та інші відомості, передбачені законодавством. Про кожне затримання уповноважена службова особа одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування.

Практика вказує на окремі положення порушення чинного законодавства. По-перше, слідчий під час затримання має справу з підозрюваним, який діє за межами закону, а слідчий повинен діяти тільки на підставі чинного законодавства. По-друге, під час затримання закон не дозволяє застосування тиску, фізичного насильства відносно затриманого, але на практиці неможна затримати особу, яка застосовує фізичну силу, а в окремих випадках зброю під час затримання.

Проведене анкетування, перевірка матеріалів кримінального провадження свідчить про дані факти на підставі яких можна угрупувати процесуальні порушення чинного законодавства.

Так, під час затримання слідчий не завжди вказує час затримання (50%); під час огляду затриманого обшук проводиться без процесуального рішення слідчого – постанови (35%); порушення пов'язані з застосування фізичної сили (10%); звільнення затриманого проводиться з порушенням часу (5%).

П'ятий – визначає повноваження слідчого по забезпеченню його процесуальних повноважень, а саме:

- надати письмові заперечення керівника органу досудового розслідування до прокурора, а разі незгоди з ним до прокурора вищого рівня;
- оскаржити рішення прокурора про повернення матеріалів кримінального провадження слідчому для проведення додаткового досудового розслідування, усунення недоліків за вказівкою прокурора;
- забезпечення процесуальної самостійності слідчого під час складання та оголошення повідомлення про підозру;
- процесуальний порядок закриття кримінального провадження у разі не оголошення повідомлення про підозру;
- розгляд клопотань, заяв, скарг сторони захисту та надання обґрунтованої відповіді, або виконання запиту про проведення слідчих розшукових дій;
- надання вказівки, доручення оперативним підрозділам у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Основний зміст оскарження слідчим вказівки прокурора включає до себе випадки відмови прокурора у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій.

Процесуальна діяльність слідчого пов'язана з прокурорським наглядом, що в окремих випадках, обмежує його процесуальну самостійність. Чинне законодавство не визначає практичні процедури взаємодії слідчого та прокурора. КПК України не регламентує данні правові відносини належним

чином, а ставить процесуальне керівництво прокурора без можливих суперечок та обговорень.

Важливо підкреслити, що межі процесуальної самостійності слідчого обмежені обсягом повноважень прокурора, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва на стадії досудового провадження.

Прокурор надає згоду на клопотання слідчого до слідчого судді під час тимчасового обмеження прав та свобод підозрюваного у кримінальному провадженні. Діюча процесуальна регламентація законодавця приводить до того, що у випадках, коли для проведення слідчої розшукової дії необхідно отримання ухвали слідчого судді на шляху слідчого встає перешкода у вигляді одержання згоди прокурора, незважаючи на те, що КПК України відносить слідчого та прокурора до рівних учасників сторони обвинувачення.

По-друге, на слідчого покладений обов'язок проведення слідчих розшукових дій, за яким він встановлює обставини кримінального правопорушення. При цьому слідчий повинен нести персональну відповідальність за прийняття процесуальних рішень. Він зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. За порушення закону, або не виконання вказівки прокурора слідчий несе юридичну відповідальність.

По-третє, у разі незгоди щодо виконання доручень прокурора, слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання має право ініціювати розгляд даного питання перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

Розгляд клопотань, заяв, скарг сторони захисту під час досудового розслідування.

Клопотання сторони захисту, потерпілого, законного представника про проведення процесуальних, слідчих розшукових дій слідчий, прокурор

зобов'язані розглянути у термін не більше трьох днів з моменту отримання скарги та задовольнити за наявності відповідних підстав (ст.220 КПК).

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в задоволенні клопотання слідчий, прокурор має право скласти мотивовану постанову, копія якої вручається заявнику.

Слідчий, прокурор зобов'язані роз'яснити особам, що беруть участь у кримінальному провадженні їх права і забезпечити можливість їх виконання під час проведення процесуальних, слідчих розшукових дій.

Письмові клопотання приєднуються до кримінального провадження, усні заносяться в протокол слідчої чи іншої процесуальної дії.

Клопотання можуть бути заявлені на будь-якому етапі досудового розслідування, в тому числі під час ознайомлення потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача чи їх представників, сторони захисту з матеріалами кримінального провадження після закінчення досудового розслідування.

Слідчий не вправі залишити заявлене клопотання без належного реагування. Якщо обставини, про встановлення яких подане клопотання, мають значення для даного кримінального провадження і підлягають доказуванню та виявленню, клопотання повинно бути задоволено.

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка його заявила. Постанова слідчого, про відмову в задоволенні клопотання може бути оскаржена прокурору або до слідчого судді.

Надання вказівки, доручення оперативним підрозділам у разі проведення слідчих розшукових дій.

Слідчий має право надавати доручення оперативним підрозділам у разі проведення оперативно-розшукових заходів. Статус слідчого при цьому законом не визначено. Він має допуск але не має доступу, який регламентований законом про ОРД.

Слідчий не має права здійснювати нагляд за діяльністю оперативних підрозділів під час проведення оперативно-розшукових заходів.

Слідчий є самостійним процесуальним учасником кримінального провадження, він визначає напрямок досудового розслідування, але не має право знайомитися з матеріалами оперативних підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, які виконують його доручення.

Пропонуємо внести доповнення до ст. 40 КПК України, що слідчий повинен мати право на ознайомлення з оперативними матеріалами, які отримують оперативні підрозділи під час виконання його доручення для того щоб можна було скорегувати виконання доручення та встановлення обставин кримінального провадження та вини підозрюваного.

Крім доручення оперативним підрозділам проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право доручати проведення окремих слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та обов'язки, а саме виконання ухвали слідчого судді про проведення приводу; арешту майна; проведення обшуку та інших слідчих дій у яких оперативні співробітники мають більше практичного досвіду.

Форма закінчення досудового розслідування передбачає закриття кримінального провадження слідчим. В даному випадку слідчий вирішується питання про відсутність вини особи та відсутність складу кримінального правопорушення.

Перша форма закриття кримінального провадження передбачає його закриття на підставі постанови слідчого коли він не оголошував повідомлення про підозру. Слідчий повинен скласти постанову про закриття кримінального провадження по формі обвинувального акту, зокрема викласти фактичні обставини кримінального правопорушення, які встановлені під час досудового розслідування, привести перелік фактичних даних, фактів, документів, доказів і підстави закриття кримінального провадження. Даним положення необхідно доповнити ст. 284 КПК України.

Слідчий повинен ознайомити учасників процесу, які мають процесуальний інтерес по даному кримінальному провадженню з копією постанови. Копію постанови він повинен надати прокурору.

Шостий – повноваження слідчого щодо забезпечення законних інтересів учасників кримінального провадження. В даному разі можна звернути увагу на гарантії, які встановлені чинним КПК України.

Слідчий повинен забезпечити процесуальні гарантії учасникам процесу шляхом роз'яснення процесуальних прав та обов'язків. На підставі процесуальних гарантій, які встановлені чинним законодавством слідчий повинен захищати права, матеріальні інтереси.

Механізм дії процесуальних гарантій під час проведення досудового розслідування необхідно розглядати на підставі процесуального статусу сторін, учасників кримінального процесу; прийняття стороною обвинувачення обґрунтованих, законних процесуальних рішень відносно підозрюваного; застосування пізнавальних прийомів та методів встановлення обставин кримінального правопорушення, на підставі яких визначити вину або невинувність особи відносно якої проводиться кримінальне обвинувачення (переслідування); процедура та процесуальне закріплення результатів проведення слідчих розшукових дій.

Перше процесуальне положення можна визначити на підставі ретроспективного аналізу літератури, яка вказує, що забезпечення гарантій прав учасників кримінального процесу необхідно розглядати через визначення статус учасника.

Теоретичні дискусії визначення статусу учасника кримінального провадження були предметом розгляду багатьох вчених, зокрема Ю.П. Аленина, Н.С. Алексеева, В.Г. Даева, Л.Д. Кокарева, С.А. Альперта, О.М. Бандурки, О.В. Бауліна, Н.С. Карпова, С.М. Стахівського, С.І. Лук'янець, Ю.А. Гришина, А.Я. Дубинського, Ю.М. Грошевого, В.М. Хотинець, Т.В. Корчевої, В.П. Нажимова, І.Є. Марочкіна, О.М. Ларіна, В.М. Савицького,

С.В. Слінько, О.В. Капліної, О.Г. Шило, Л.Д. Удалової та ін.. [2; 4; 8; 17; 19; 26; 58; 82; 112, с. 367; 141: 198].

Сутність теоретичних концепцій полягала в тому, що автори були єдині у визначенні правового та процесуального статусу учасника процесу. Правовий статус – це юридичне закріплення становища особи в суспільстві, він ставить частину його суспільного статусу та відноситься та характеризує зв'язки з державою та суспільством. Процесуальний статус має кожний учасник кримінального процесу на підставі встановлених прав та обов'язки. За порушення процесуального статусу сторона обвинувачення та суддя має право застосувати юридичну відповідальність.

І.Л. Петрухін розглядаючи процесуальний статус учасника процесу вказував, що єдиного процесуального статусу в кримінальному процесі немає тому, що кожний учасник має свій статус, користується своїми процесуальними правами й обов'язками, які визначені у КПК [154].

Теоретичні положення правового статусу визначаються, як конституційно-правовий, загальний, спеціальний, індивідуальний статус.

Конституційно-правовий статус встановлений в Конституції України та включає право на життя, на повагу до його гідності, на свободу та особисту недоторканність та ін.

Загальний статус є права та обов'язки людини, можливість користування ними в суспільстві. Даний статус визначений на підставі право здібності та діє здібності людини.

Спеціальний та індивідуальний статус у кримінальному процесі встановлений КПК України. Права та обов'язки кожного учасника закріплені у чинному законодавстві. Порушення даних прав вказує на порушення закону з боку сторони обвинувачення.

Загальною основою для статусу є конституційні права та обов'язки. Вони включають до себе загальний і спеціальний статус учасника кримінального провадження.

Під час проведення слідчих розшукових, судових дій кожен учасник процесу має право на застосування спеціального та індивідуального статусу, якими закріплені його права та обов'язки.

Згідно ст. 3 КПК України всі учасники кримінального провадження визначені на підставі розподілу повноважень сторін. Процесуальний статус встановлений на підставі виконання функцій кожним учасником. Сторона обвинувачення виконує свої функції на підставі функції розслідування, сторона захисту на підставі функції захисту, колегіальний суд на підставі функції судового розгляду кримінального провадження або правосуддя. Інші учасник процесу виконують допоміжні функції у разі встановлення обставин кримінального правопорушення.

Всі учасники кримінального процесу забезпечені процесуальними гарантіями, які встановлені на підставі конституційних норм, процесуальних засад, прав та обов'язків.

Теоретики права С.С. Алексеєв, М.В. Витрук, Т.М. Заворотченко, А.Ю. Олейник та ін. встановлювали юридичні гарантії на підставі можливості використання конституційних прав та обов'язків. Вони вважали, про необхідність встановлення юридичної відповідальності за порушення гарантій прав та законних інтересів учасників кримінального провадження [3; 44; 90; 145].

Т.М. Заворотченко надала розподіл гарантій на підставі забезпечення прав та обов'язків. Вона включає систему умов, які забезпечують інтереси особи, визначає об'єкт гарантій, як правовідношення, що направлені на захист матеріальних та приватних інтересів у кримінальному процесі. Особливої уваги приділяється структура гарантій, яка містить юридичні акти, правову діяльність сторін, правотворчі методи та контрольно-наглядові форми [47, с.25]

Ю.О. Гурджі вказує, що використання учасниками процесу своїх процесуальних прав є реалізація процесуальних гарантій які сприяють

усуненню свавілля під час прийняття процесуального рішення. Однією з причин постанови незаконних процесуальних рішень є недостатність процесуальних гарантій, відсутність механізму їх реалізації. Необхідно знайти оптимальне співвідношення між інтересами сторони обвинувачення, що пов'язані з розслідуванням кримінального правопорушення та інтересами забезпечення гарантій прав і свобод учасників процесу [72].

В.С. Шадрін вважав, що процесуальні гарантії необхідно надати за наступними формами, а саме процесуальні права та обов'язки учасника процесу та забезпечення охорони прав та обов'язків учасників. У разі встановлення порушень чинного законодавства прокурор, колегіальний суд повинні прийняти заходи щодо відновлення порушених прав [209, с.67]

А.С. Саинчин, О.П. Рижаків та ін. пропонують розглядати суб'єктивні права як владні повноваження особи. Вони вважають, що така трактовка статусу підвищить його гарантії. На їх думку, було б неправильно недооцінювати владні повноваження, якими наділена особа у діючому законодавстві. Вони вказують, що права та обов'язки особи відрізняються від повноважень державних органів, тому гарантії, які встановлені державою повинні виконуватися в повному обсягу сторонами процесу [171; 175].

В.В. Назаров стверджує, що суспільство забезпечує свободу особи та не може допустити анархії порушення прав і законних інтересів. В суспільстві повинна встановлюватися певна міра свободи, що є достатньо для її самовираження і водночас перешкоджає спробам особи використовувати свободу на шкоду державі [140].

Виходячи з цих позицій, треба звернуту увагу на окремі проблеми гарантій. Теорія права підрозділяє права та свободи в двох аспектах. По-перше, характеристика прав та свобод. По-друге, юридична система функціонування прав. Юридична система є більш складною тому, що змішує в собі юридичну природу прав, які є суб'єктивними і

використовуються виходячи з їх функціонального призначення, суб'єктивних можливостей, стадії реалізації, місця та ролі у механізмі забезпечення прав.

Другий елемент механізму дії процесуальних гарантій можна визначити на підставі пізнавальної діяльності сторін, учасників кримінального процесу у разі встановлення предмету доказування та обставин кримінального правопорушення.

Вирішення питань по кожному кримінальному провадженню полягає у визначенні двох основних положень, які визначають сутність кримінального процесу, а саме встановлення події, складу кримінального правопорушення під час збирання, оцінки доказів, які вказують на обставини вини або спростовують її. На підставі встановлення слідчим, прокурором відсутність події або складу кримінального правопорушення приймається процесуальне рішення про закриття кримінального провадження. Друге положення включає до себе визначення складу кримінального правопорушення та встановлення відповідної правової норми кримінального права відносно підозрюваного, обвинуваченого та застосування даної норми. Під час досудового розслідування слідчий, прокурор повинні визначити предмет доказування, його межі та оголосити підозрюваному кваліфікацію його кримінального злочину. Колегіальний суд перевіряє дану кваліфікацію та встановлює під час судового розгляду обставини вчинення кримінального правопорушення, визначає вину обвинуваченого та у вирoku вказує кваліфікацію кримінального правопорушення за яким обвинувачений отримує термін покарання.

Таким чином перше завдання кримінального процесу є початок встановлення доказів, та процедура доказування обставин кримінального правопорушення, друге — визначення кваліфікації кримінального злочину за обставинами, які встановлені на підставі матеріального права.

В той час як кваліфікація злочину є питання юридичне то встановлення обставин кримінального правопорушення, закріплення доказів, які

встановлені на стадії досудового провадження має більш загальне значення, тому що ставиться в різних галузях людської діяльності, пов'язаних з дослідженням і пізнанням обставин кримінального правопорушення.

Слідчий, прокурор під час досудового провадження повинні мати процесуальні знання для встановлення обставин кримінального правопорушення за допомогою пізнання. Процес пізнання включає до себе встановлення висновку про невідомі обставини кримінального правопорушення. Пізнання полягає в тому, що слідчий під час проведення досудового розслідування повинен встановити обставини кримінального правопорушення так як вказує потерпілий та учасники кримінального провадження. Процесуальний матеріал, якій отримує слідчий (*factum probans*) для встановлення обставин предмету доказування (*factum probandum*) має значення його пошукової діяльності, яка ставиться у зв'язок відомими обставинами. У такому значенні вони використовується як логічність та послідовність події кримінального правопорушення.

Теоретичні положення теорії пізнання були предметом розгляду у монографічних дослідженнях низки вчених. Всі вчені пропонували удосконалення пізнавальної діяльності, його зміст, структуру, методи та форми.

Детальний аналіз даних теоретичних положень було зроблено В.М. Стратоновим, В.О. Коноваловою, В.Ю. Шепітько, Л.Д. Удаловою та ін. [107; 108; 186; 198; 212;].

В.М. Стратонов визначаючи методи кримінального процесуального пізнання вказує, що це прийоми, засоби дослідження та оцінки доказів, які встановлені на підставі факторів, зокрема вплив кримінального процесуального закону на визначення мети, форми пізнавальної діяльності; вплив предмету пізнання на прийоми проведення слідчих розшукових дій; визначення практики для удосконалення методів пізнання [186, с. 73].

Форми пізнання можна визначити на підставі теоретичних положень, які визначено В.М. Стратоновим та класифікувати їх у наступному: модифікація проведення слідчого експерименту, під час якого слідчий перевіряє показання підозрюваного та встановлює фактичні обставини кримінального правопорушення; модельний експеримент за допомогою якого слідчий перевіряє показання учасників процесу; технічний експеримент, який встановлюється за допомогою проведення експертизи, порівняння результатів експертизи з обставинами кримінального правопорушення; тактичний експеримент, за допомогою якого можуть бути проведені слідчі розшукові дії для з'ясування обставин кримінального правопорушення, викриття винного.

Встановлення істини є теорія пізнання, що наближається по своєму значенню до логічного доказування. Якщо з логічної точки зору фактичні дані закріплюються як докази то теорія кримінального процесу відповідає поняттю доказування, а саме за допомогою процесуальної форми встановлюються обставини, які можуть мати процесуальне значення для доказування обставин кримінального правопорушення. Доказування має ряд істотних особливостей, які відрізняються від інших форм людського пізнання.

По-перше, доказування застосовується по кримінальному провадженню та є не тільки розумно, але практичною діяльністю, що включає до себе юридичну сторону або процесуальну форму. Процесуальна форма доказування забезпечує: процесуальний порядок пізнання істини по кримінальному провадженню, оскільки в процесуальних правилах доказування є багатовіковий досвід кримінального процесу, що визначається на підставі оптимальних способів пізнання обставин, які підлягають доказуванню.

По-друге, фіксація результатів доказової діяльності, створює умови для перевірки фактів, фактичних даних, відомостей про факти та доказів на

підставі пізнання обставин кримінального провадження не тільки слідчим, прокурором, які збирають докази, але судом, який повинен перевірити судові докази під час судового розгляду та встановити істину, яка є основною ухвалення та проголошення вироку.

По-третє, кримінальне провадження повинно укладатися у встановлений законом термін. За чинним законодавством розумні строки визначені для досудового розслідування у два місяця. При цьому термін розслідування завжди повинен приводити до обґрунтування певного висновку та встановлення фактичних підстав.

Об'єктивне пізнання обставин кримінального провадження повинно відповідати об'єктивної істини та матеріальної кваліфікації кримінального правопорушення.

Позитивне пізнання має окремі теоретичні та практичні проблеми, такі, як втрата слідів кримінального злочину, перешкоди юридичного порядку, а саме вступ у законну чинність закону, яким скасована кримінальна відповідальність за протиправне діяння, вчинене підозрюваним. В даному разі доказування застосовує юридичні презумпції за якими фактично не пізнані обставини залишаються умовно та ухвалюються за істину.

Можна визначити юридичні презумпції у наступному:

- слідчий, прокурор, колегіальний суд повинні встановити обставини кримінального правопорушення та всі сумніви вчинення кримінального правопорушення повинні тлумачитися на користь підозрюваного, обвинувачуваного;
- сторони процесу повинні визначити докази та оцінити їх під час досудового та судового провадження, тільки після судової оцінки суддя має право ухвалити та проголосити вирок.

Процедура проведення процесуальних, слідчих розшукових, судових дій передбачає їх процесуальне закріплення. Чинне кримінальне процесуальне законодавство встановлює на підставі ст. 103 КПК України форми фіксації

кримінального провадження, а саме протокол проведення слідчої розшукової дії; на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії та результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій; журнал судового засідання.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство встановлює, що процесуальні рішення складаються під час застосування слідчої розшукової дії, або клопотання про обрання міри запобіжного заходу. Тільки слідчий, прокурор мають право скласти постанову або протокол. Суддя під час судового розгляду складає ухвалу або проголошує вирок.

1.3. Повноваження сторони обвинувачення під час проведення слідчих розшукових дій

Сторона обвинувачення, згідно ст. 3 КПК України, включає до себе прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого, оперативні підрозділи та потерпілого.

Процесуальні повноваження сторони обвинувачення під час проведення слідчих розшукових дій можна визначити на підставі процесуальних функцій.

Теоретичні розробки функцій у кримінальному процесі були розроблені низкою вчених.

Ю.П. Аленин, С.А. Альперт, І.В. Басіста, В.І. Галаган, І.В. Гловнюк, Ю.М. Грошевой, Т.М. Мирошніченко, Г.Ф. Горський, Л.Д. Кокарєв, П.С. Єлькінд, О.В. Капліна, Є.Ф. Куцова, О.М. Ларін, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, В.М. Савицький, М.С. Строгович, О.Г. Шило та інші вчені розробили концепцію кримінально процесуальних функцій [2; 8; 53; 57; 62; 68; 99; 109; 119; 120; 157; 158].

Основний теоретичний зміст функцій у кримінальному процесі був встановлений на підставі трьох основних функцій, а саме кримінального

обвинувачення, захисту та вирішення матеріалів кримінального провадження під час судового розгляду колегіальним судом, ухвалення та проголошення вироку на підставі судових доказів, які ретельно перевірені під час судового розгляду та покладені в основу обвинувачення.

Концепція трьох функцій кримінального провадження є базовою для кримінального процесу. На підставі її розвитку вчені запропонували науково теоретичні положення.

Одні вчені вважають, що кримінальні процесуальні функції є окремий вид діяльності учасників кримінального провадження.

Інші вказують, що функції є конкретні напрямки процесуальної діяльності, які виконують кожний учасник процесу відповідно від процесуального статусу, який він займає під час проведення досудового розслідування або судового розгляду кримінального провадження.

Треті пропонують визначення процесуальної функції, як психологічну категорію на підставі якої сторони процесу встановлюють обставини, що підлягають доказуванню під час проведення слідчих розшукових дій, встановлюючи психологічний контакт та застосовуючи логічний підхід до оцінки доказів.

Ю.П. Аленин, О.П. Гуляев, В.М. Савицький, М.С. Строгович та ін. запропонували визначення кримінальних процесуальних функцій, як напрямки кримінальної процесуальної діяльності сторони обвинувачення, захисту та учасників кримінального провадження під час проведення досудового та судового провадження [2; 71; 172; 189].

Науково теоретичний розвиток кримінально процесуальних функцій був направлений на розширення визначення юридичних положень та впровадження нових функцій для кожного учасника процесу.

С.А. Альперт, один з перших науковців Української школи вказував, що процесуальний зміст кожної функції, яку виконує учасник кримінального провадження залежить від його правового статусу [8, с.10].

Ю.М. Грошевой вказував, що кримінально процесуальні функції є напрямок процесуальної діяльності. Виконання функцій включає до себе не тільки процесуальну діяльність його учасників, але має свободи вибору функції під час досудового та судового провадження. Сторона обвинувачення, захисту та колегіальний суд встановлюють обвинувачення на підставі законів філософії, логіки, психології та ін. [63, с. 54].

Сутність його висловлювань полягає в тому, що основні напрямки кримінальної процесуальної діяльності полягають у забезпеченні повного, неупередженого, швидкого проведення досудового розслідування; забезпечення захисту прав та свобод особи, відносно якої здійснюється кримінальне обвинувачення та переслідування; встановлення обставин кримінального правопорушення та вини обвинуваченого на підставі судових доказів, ухвалення та проголошення вироку колегіальним судом.

А.Я. Дубінський, М.М. Міхеєнко, В.П. Шибіко, О.В. Капліна, О.Г. Шило та ін. вказували, що слідчий змінює свою процесуальну позицію під час досудового провадження декілька разів, поки не буде впевненим, що підозрюваний вчинив кримінальне правопорушення. Функція обвинувачення обумовлена правовим змістом, який її визначає. Застосування функцій вказує на необхідну поведінку учасників кримінального провадження та залежить від мети встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного [99; 136; 137].

Російська наукова школа пропонує визначення функцій на підставі їх розподілу для кожної сторони.

Л.О. Максимова, Л.Д. Кокарєв та інші вчені вважають, що система функцій обвинувачення, захисту, вирішення матеріалів кримінального провадження не відповідає окремим положенням чинного кримінального процесу, а саме на досудових та судових стадіях функції, що належать кожному учаснику виходять за рамки основних трьох функцій, на підставі того, що процесуальні повноваження сторони обвинувачення та захисту

мають різну мету, завдання, процесуальні положення щодо збирання, дослідження та оцінки доказів, які вказують на вину підозрюваного [129, с. 11; 109].

І.Б. Міхайловська, Я.О. Мотовиловкер та інші вважають, що структурна побудова основних функції вказує на проведення слідчих розшукових дій, встановлення підозрюваного та фактичних даних, які процесуально повинні бути закріплені як докази, що надає підстави для складання і оголошення повідомлення про підозру. Якщо повідомлення про підозру не складається, а вина особи не встановлена то функція обвинувачення не може діяти на досудових та судових стадіях процесу. Функції кримінального процесу залежать від конкретної процесуальної дії та мети встановлення обставин кримінального правопорушення. Обвинувачення покладається на сторону обвинувачення, яку представляє прокурор, слідчий [135; 138;].

О.М. Ларін вважав, що для учасників кримінального провадження необхідна полі функціональна структура функцій. "Проти кого спрямовані протиріччя обвинуваченого і захисника, кому протистоїть функція обвинувачення та захисту, якщо вважати, що під час досудового розслідування немає обвинувачення?" [120, с.77-78].

Ю.М. Грошевой заперечував проти функції обвинувачення на стадії досудового розслідування та визначав дану функцію на стадії судового розгляду [65, с. 4].

Г.П. Хімічева вказувала, що процесуальні функції слід розглядати як напрямки процесуальної діяльності, які забезпечують учасникам кримінального процесу механізм реалізації прав та обов'язків [203].

А.Д. Бойков, І.І. Карпец, Н.А. Якубович та ін. визначали теоретичні конструкції процесуальних функцій. З одного боку це призначення кримінального процесу, з іншого – напрямок процесуальної діяльності учасників процесу, на підставі їх процесуального статусу. З теоретичної

точки зору було запропоновано розподіл функцій на основні, допоміжні та функції, що забезпечують процедуру кримінального провадження [34].

М.С. Строгович один з перших вчених надав поняття категорії "функція" у кримінальному процесі. Він формулював її як окремий вид, напрямок процесуальної діяльності та запропонував три основні функції кримінального провадження, а саме: обвинувачення (кримінальне переслідування); захист; вирішення матеріалів кримінального провадження [189].

Тривалий час у кримінальному процесі відстоювалася концепція трьох основних процесуальних функцій. Однак, теоретична концепція не отримала загального визнання, на підставі того, що учасники кримінального провадження мають інші функції, які виходять з їх процесуального статусу та виконуються на підставі завдань кримінального провадження.

Концепція трьох функцій, в період її становлення, залишала поза розглядом кілька істотних проблем кримінального процесу. Не роз'яснялося, зокрема, які функції здійснюються на досудових стадіях процесу окремі учасники, яке місце в системі функцій займають проміжні рішення слідчого, прокурора, слідчого судді. Які функції належать цивільному позивачу та відповідачу, спеціалісту, експерту.

Наприклад, затримання підозрюваного під час вчинення кримінального правопорушення, виконання ухвали про зняття інформації з каналів зв'язку та ін.

Виходячи з положень змагальності кримінального процесу вважаємо, що необхідно визначити функції, які виконують учасники кримінального провадження під час досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження.

По-перше, обвинувальний уклін, який був визначений за КПК України 1961 року скасовано. У процесі приймають участь сторони, які мають рівні процесуальні права під час оцінки доказів

По-друге, слідчий здійснюючи кримінальне провадження забезпечує права учасників, які визначені у КПК України.

По-третє, сторона захисту отримала повноваження щодо окремих моментів збирання фактичних даних, за якими визначається невинність підозрюваного, відносно якого здійснюється кримінальне обвинувачення. Важливо підкреслити, якщо сторона захисту не погоджується з процесуальними рішеннями слідчого вона має право оскаржити процесуальні дії або бездіяльність до прокурора або слідчого судді. Слідчий суддя на підставі судового розгляду скарги, клопотання, позовної заяви здійснює контроль виконання слідчих розшукових дій та забезпечує змагальність процесу.

Розгляд першої конструкції необхідно визначити на підставі процесуального терміну "функція".

Можна зазначити, що кожний учасник процесуальної діяльності має функції, які встановлені на підставі його процесуального статусу. Функція сторони обвинувачення встановлює його процесуальне положення під час виконання завдань кримінального провадження та викриття підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення. Процесуальне значення функції полягає у визначенні правового статусу за чинним КПК України. Процесуальні функції мають правове визначення у процесуальних нормах та інститутах.

Слідчий виконує функцію обвинувачення. В даному разі можна сказати співвідношення функції та напрямку його процесуальної діяльності, виконання завдань кримінального провадження.

Ст. 2 КПК України встановило напрямки процесуальної діяльності. Їх можна надати за формами.

Перша форма передбачає проведення досудового розслідування на підставі законодавства у сфері кримінального провадження. В даному разі закон визначає прийняття заяви про вчинення кримінального

правопорушення; проведення слідчих розшукових дій за допомогою яких встановлюються обставини вини підозрюваного; оголошення повідомлення про підозру; складання обвинувального акту та направлення матеріалів кримінального провадження до суду; проведення судового розгляду та на підставі судових доказів колегіальний суд проводить судовий розгляд та суддя ухвалює і проголошує вирок за яким визнає обвинуваченого винним у вчиненні кримінального правопорушення та призначає міру кримінального покарання.

Друга форма встановлює захист інтересів учасників кримінального провадження на підставі процесуального статусу, виконання прав та обов'язків; забезпечення слідчим суддею судового контролю, під час проведення судового розгляду на стадії досудового провадження, процесуальних рішень слідчого, прокурора про тимчасове обмеження прав та свобод учасників кримінального провадження; застосування прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва за прийняттям процесуальних рішень слідчого; забезпечення процесуальних гарантій судового розгляду на стадії судового провадження.

Функція обвинувачення, яку виконує слідчий, прокурор під час досудового провадження можна визначити як сукупність процесуальних дій, спрямованих на викриття винного у вчиненні кримінального правопорушення, встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Інша сторона даної функції є надання слідчим процесуальних підстав для виконання учасниками кримінального провадження своїх прав та обов'язків. В даному разі теорія кримінального процесу вказує, що слідчий виконує функцію захисту від обвинувачення. Слідчий повинен встановити не тільки вину підозрюваного, але визначити аспекти його невинуватості на підставі презумпції та в окремих випадках спростувати обвинувачення.

Тлумачення функції обвинувачення охоплює процедуру дослідження обставин кримінального провадження, встановлення істини, як основа процесуальної діяльності слідчого у кримінальному провадженні.

Теоретичні визначення даних положень можна надати виходячи з поглядів вчених.

Р.С. Белкин, О.П. Гуляев, Н.С. Карпов, О.Н. Карпов, П.Г. Марцифін та ін. вказували, що слідчий повинен мати юридичні знання, життєвий досвід, який побудований на логічних основах встановлення обставин кримінального правопорушення. Він встановлює правову кваліфікацію протиправних дій підозрюваного на підставі матеріального права, забезпечує захист прав та матеріальних інтересів потерпілого. Основа його процесуальної діяльності є тільки обвинувачення, але вирішення матеріалів кримінального провадження [28; 71; 100, с. 184; 131].

О.М. Ларін, В.М. Савицький, у наукових публікаціях, монографічних дослідженнях, вказували, що слідчий не має функції захисту, тому, що процедура досудового провадження передбачає встановлення вини підозрюваного, яка вказує на функцію обвинувачення. Тільки під час судового розгляду функція обвинувачення та захисту мають рівні процесуальні права. Сторона захисту здійснює захист обвинуваченого та протистоїть державному обвинуваченню [120; 172].

Аналіз даної точки зору надає підстави для конкретизації. По-перше, не можна розглядати дві функції обвинувачення та захист у єдиному визначені. Слідчий, на підставі прав та обов'язків здійснює кримінальне обвинувачення. Він повинен встановити обставини кримінального правопорушення, вину підозрюваного та скласти повідомлення про підозру. Він вказує на вину та обставини кримінального правопорушення, визначає об'єктивну та суб'єктивну сторону, об'єкт та суб'єкта кримінального злочину. Слідчий не може виконувати функцію захисту відносно підозрюваного.

По-друге, функція захисту здійснюється слідчим відносно потерпілої сторони, цивільного позивача, забезпечення заходів безпеки відносно конфіденційного співробітника та ін. На підставі своїх процесуальних повноважень слідчий виконує норми права за яким роз'яснює процесуальні права учасникам кримінального провадження, надає підозрюваному захисника до першого допиту. Забезпечує процесуальними мірами цивільний позов. Надає можливості у реалізації прав та обов'язків під час проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують права та свободи учасників кримінального провадження.

Таким чином функція обвинувачення під час досудового розслідування передбачає виконання слідчим прав та обов'язків. Слідчий не виконує функцію захисту. Визначені наукові поняття мають збірний зміст.

О.Р. Михайленко, Я.О. Мотовіловкер, Р.О. Савонюк та ін. відзначали, що функція обвинувачення та захисту, яку виконує слідчий є різні сторони єдиного цілого — інституту обвинувачення. Законодавство говорить про обвинувачення на стадії досудового розслідування, встановлює систему процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих розшукових дій, які пов'язані з встановленням підозрюваного та його вини у вчиненні кримінального правопорушення, притягнення його до кримінальної відповідальності [134; 138; 173, с. 37].

На підставі даних висловлювань можна констатувати про теоретичну суперечливість наукової позиції. З одного боку слідчий виконує функцію обвинувачення, з іншого дана функція є відповідним елементом досудового розслідування, яку він виконує на підставі визначених нормативних положень та правових процедур проведення досудового розслідування.

Обвинувачення не завжди може встановити істину у кримінальному процесі. Механізм реалізації функції обвинувачення визначається результатами досудового та судового провадження. Тому функція

обвинувачення повинна бути поєднана з функцією захисту та вирішенням матеріалів кримінального провадження.

Слідчий під час виконання своїх прав та обов'язків здійснює кримінальне обвинувачення та переслідування підозрюваного. Під час встановлення обставин кримінального правопорушення слідчий проводить слідчі розшукові дії на підставі яких він здійснює функцію вирішення матеріалів кримінального провадження та проводить досудове розслідування. Якщо його процесуальні права обмежені чинним законодавством то він виконує завдання кримінального провадження.

Ст. 2 Закону України про прокуратуру визначає функції прокуратури, а саме: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи.

Прокурор, як сторона обвинувачення виконує функцію обвинувачення у формі прокурорського нагляду та процесуального керівництва за процесуальною діяльністю слідчого на стадії досудового розслідування. Друга форма є підтримання державного обвинувачення на стадії судового провадження. Прокурор, як державний обвинувач висловлює, під час судових дебатів, міру кримінального покарання відносно обвинуваченого. У разі незгоди з вироком суду першої інстанції прокурор має процесуальні повноваження щодо оскарження вироку у суді апеляційної та касаційної інстанції.

Кримінальний кодекс України вказує, що функція обвинувачення повинна визначити обставини кримінального правопорушення та встановити на підставі матеріального права кваліфікація вини підозрюваного

Згідно ст. 284 КПК України функція обвинувачення припиняє своє існування у разі закриття кримінального провадження на підставі відсутності події або складу кримінального правопорушення. Поняття притягнення до кримінальної відповідальності має більш вузьке значення між. Тому не можна змішувати дані теоретичні поняття обвинувачення та притягнення до кримінальної відповідальності.

Функція захисту включає до себе захист від обвинувачення; оскарження процесуальних рішень слідчого, дії або бездіяльності до прокурора до слідчого судді; оскарження ухвали слідчого судді до суду апеляційної інстанції; забезпечення захисту прав та свобод учасників кримінального провадження.

Функція вирішення матеріалів кримінального провадження повинна бути визначена у двох аспектах.

Перше положення включає вирішення матеріалів кримінального провадження слідчим. Він під час проведення слідчих розшукових дій встановлює обставини кримінального правопорушення та вини підозрюваного, оголошує повідомлення про підозру та складає обвинувальний акт, який направляє до прокурора та суду. Другий аспект вирішення матеріалів кримінального провадження слідчим є його закриття за відсутністю складу кримінального правопорушення.

Друге положення вирішення матеріалів кримінального провадження полягає у визначенні складу кримінального правопорушення та вини обвинуваченого колегіальним судом. Суддя ухвалює та проголошує вирок за яким вирішує всі питання, які пов'язані з встановленням обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні та вчинення кримінального правопорушення.

Друга конструкція повноважень сторони обвинувачення під час проведення слідчих розшукових дій включає до себе визначення правових

відносин між стороною обвинувачення та підозрюваним, обвинуваченим, учасниками кримінального провадження.

Правові відношення у кримінальному процесі до кінця не визначені. Більш детальний аналіз надає теорія права. Основа правових відносин є юридичний обов'язок, як дефініція права.

Теоретичні розробки правових обов'язків у праві детально були визначені низкою вчених, а саме Ю.П. Алениним, С.С. Алексєєвим, Н.С. Алексєєвим, В.Г. Даєвим, Л.Д. Кокаревим, К.К. Гасановим, К.Ф. Гуценко, Л.В. Головкин, Б.А. Филимоновим, М.В. Вітрук, В.М. Горшенєвим, Ю.М. Грошевим та ін. [2; 3; 4; 55; 63; 73].

А.Ю. Олейник вказував, що в правах закріплюються правові можливості особи, правові повноваження сторін, учасників процесу, в обов'язках визначається комплекс нормативного регулювання, який встановлюється державною відносно особи для визначення правового порядку та підтримання його на рівні нормативного правозастосування. По вертикалі правові відносини встановлюються між державою та суспільством для забезпечення виконання людиною та громадянином правових норм, які вказують на правову поведінку, або забороняють її дію. По горизонталі встановлюються взаємні відносини між учасниками [145, с.151].

С.С. Алексєєв, Л.Д. Зусь та ін. надали аналіз теоретичних положень правового регулювання правових відносин та визначав, що базовим компонентом є юридична відповідальність межі якої встановлені на підставі чинного кримінального законодавства. Кожний громадянин повинен виконувати права та обов'язки, що встановлені на підставі закону, невиконання їх встановлено державною мірою юридичної відповідальності. Він запропонував класифікацію відповідальності, а саме необхідна відповідальність, яка врегульована чинним законодавством та має санкції за її порушення; правова відповідальність, яка вказує на міру поведінки, що встановлена нормами права, моралі та порядку [3; 97].

В.П. Божьев розкрив поняття правових відношень та запропонував теоретичне положення за яким визначив, що права та обов'язки взаємопов'язані між собою та немає прав без обов'язків. Він визначив процесуальний статус сторони обвинувачення та проаналізував процесуальні повноваження учасника процесу на підставі встановлених прав та виконання покладених на нього обов'язків [33].

Ретроспективний аналіз наукових точок зору відносно встановлених правових позицій правових відношень у кримінальному процесі надає можливість для їх теоретичного визначення.

По-перше, правові відносини встановлюються на підставі визначених прав та встановлених обов'язків. Вони мають об'єктивні та суб'єктивні фактори. Об'єктивність полягає у законодавчому закріпленні прав та обов'язків, які має можливість використовувати учасник процесу. Він повинен бути забезпеченим процесуальним статусом, а саме сторона обвинувачення має державно владні процесуальні повноваження, тільки дані слідчий, прокурор, суддя має право проводити процесуальні, слідчі розшукові, судові дії для встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного, обвинуваченого. Інші учасники процесу мають правовий статус, який вказує на необхідність правової поведінки під час проведення слідчих розшукових дій. Порушення учасником процесу своїх прав та обов'язків приводить до державних санкцій, які встановлені у чинному законодавстві, що тимчасово обмежує права та свободи окремої категорії учасників кримінального процесу.

По-друге, суб'єктивний підхід визначення правових відносин полягає в тому, що учасник кримінального провадження має свої процесуальні інтереси, які повинні співпадати з правовими нормами та не виходити за межі державних інтересів, яка забезпечує захист прав, свобод та інтересів учасників процесу. Всі процесуальні рішення, які приймає слідчий, прокурор, суддя відповідають чинному законодавству та встановлені на підставі

завдань кримінального провадження, а саме забезпечення захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Тому важливе значення має волевиявлення учасника процесу на його участь у кримінальному процесі, можливість використання встановлених законом прав та обов'язків. В даному разі можна визначити правові відношення між стороною обвинувачення та учасниками процесу на підставі імперативних та диспозитивних норм права, прямих або зворотних зв'язків за допомогою яких встановлюється воля учасника процесу та можливість його дії у проведенні слідчих розшукових діях.

Однак, аналіз чинного законодавства свідчить, що наявність прав та обов'язків, які встановлені за чинним законодавством у учасників кримінального провадження не може свідчити про можливість їх повного використання. Права та обов'язки учасника мають деякий простір в межах яких учасник процесу повинен їх виконувати. Чинне законодавство встановлює перелік правових норм, а учасник процесу повинен визначити, які він має право використовувати. Процесуальні дії учасника повинні бути підкорені логіки, філософії, можливості правового регулювання правових відносин під час вибору правової норми. В даному разі закон встановлює необхідну або можливу міру поведінки.

Якщо проаналізувати права та обов'язки, які встановлені чинним законодавством то можна надати їх теоретичне поєднання, що встановлені на підставі абсолютної тотожності та мають однакову цінність та значність для правової системи, а також встановленої участі учасників кримінального провадження. Права та обов'язки мають суб'єктивну належність. Елементи процесуального статусу є не просто обов'язки, а включають до себе суб'єктивні обов'язки учасника процесу. Засади кримінального провадження вказують на об'єктивне, неупереджене ставлення до прав кожного учасника.

Об'єкт процесуальних обов'язків є мета їх дії під час проведення процесуальних, слідчих розшукових, судових дій. Об'єкт прав та обов'язків

є процесуальні інтереси його учасників. При цьому необхідно зазначити, що приватні інтереси забезпечені виконанням учасника процесу своїх прав та обов'язків, а реалізація прав передбачає забезпечення захисту всіх учасників процесу. В даному разі закон встановлює баланс між кримінальною процесуальною правовою системою де права та обов'язки є встановленими межами свободи учасника процесу. Якщо даний баланс порушується то це неминуче приводить до обмеження процесуальних прав іншого учасника. Обов'язки необхідно розглядати як засоби встановлених гарантій.

Правовий зміст правових відношень полягає у процесуальних діях або бездіяльності учасника процесу. Обов'язки надають активність дії для всіх учасників або встановлюють заборону виконання конкретних дій. Так учасник процесу не має право розголошувати дані досудового провадження, якщо він був попереджений та надав підписку.

Незважаючи на тотожність прав та обов'язків у кримінальному процесі, вони мають суттєві протиріччя. Права мають мету захист прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження, а обов'язки є забезпечення процесуальними нормами інтересів учасників процесу. Крім того права учасника процесу є дія під час проведення процесуальних, слідчих розшукових та судових дій та встановлення обставин кримінального правопорушення. Обов'язки є воля учасника процесу на виконання процесуальних дій.

В.М. Корнуков визначав, що право регулює правові відношення, які склалися у кримінальному процесі шляхом встановлення міри правової поведінки його учасника. Право не може визначити міру поведінки, а вказує на межі поведінки, яка встановлена на законних підставах чинного законодавства [113, с. 127].

На підставі теоретичних положень правових відносин можна їх визначити у наступному, зокрема, правові відносини, які встановлюються на підставі норм матеріального права; правові відносини, які визначені нормами

процесуального права. Основа правових відносин між стороною обвинувачення та учасниками кримінального провадження є встановлення істини.

Перший елемент можна визначити таким чином, що законодавча гілка влади встановлює обов'язковість нормативного регулювання правових відносин між учасниками кримінального провадження. Право функціонує у об'єктивній реальності суспільства, встановлюючи правила поведінки людини і громадянина. Другий включає об'єктивне визначення права та встановлення механізму правового регулювання правових відносин.

Третя конструкція повноваження сторони обвинувачення передбачає визначення правового статусу слідчого, прокурора.

Теоретичні положення правового статусу визначають юридичне закріплення прав та обов'язків особи на підставі яких він має повноваження застосовувати їх у суспільстві. Правовий статус є система прав та обов'язків які знаходяться у постійному взаємозв'язку та взаємозалежності.

Теоретичні положення правового статусу учасників кримінального провадження, застосування їх прав та обов'язків під час виконання процесуальних, слідчих розшукових та судових дій були предметом розгляду з боку вчених, які надали теоретичні елементи статусу. Необхідно зазначити, що у монографічних дослідженнях, наукових публікаціях була висловлено низку положень удосконалення правового статусу учасників кримінального провадження, які знайшли своє відображення у чинному КПК України.

Проблеми правового статусу були розкриті у роботах С.С. Алексеєва, М.І. Бажанова, А.Д. Бойкова, Ю.М. Грошевого, В.Г. Даєва, Л.Д. Кокарева, О.М. Ларіна, М.М. Міхеєнко, А.Л. Ривліна, С.М. Стахівського, С.В. Слінько, О.Г. Шило, Л.Д. Удалової, Д.В. Філіна та ін. [3; 109; 120; 137; 165; 180; 185; 198; 202, с. 63; 211].

І.Л. Петрухін вважав, що єдиного правового статусу в кримінальному процесі немає. Кожний учасник кримінальної процесуальної діяльності має

процесуальний статус, який встановлений на підставі чинного законодавства та виконує свої права та обов'язки під час проведення слідчих розшукових або судових дій [154].

Основа процесуального статусу полягає, з одного боку, правовими відносинами між стороною обвинувачення та учасником кримінального провадження, з іншого – наявністю його правоздатності, дієздатності.

Теорія права встановлює поняття правоздатності особи у разі отримання прав та обов'язків участі у кримінальному процесі. В даному разі, з одного боку, кримінальний процес передбачає участь суб'єкта, який має вік кримінальної відповідальності за чинним кримінальним законодавством та має відповідати за свої дії. З іншого КПК України встановлює відсутність кримінальної відповідальності у разі неосудності особи, можливого застосування примусової міри медичного характеру.

Під час проведення слідчих розшукових дій відносно особи, яка не має віку кримінальної відповідальності закон передбачає застосування гарантій, які повинен визначити та виконати слідчий, прокурор.

Учасник кримінального процесу є носієм прав і обов'язків, він може брати участь у провадженні слідчих розшукових дій під час досудового слідства та судових на стадії судового розгляду.

Процесуальний статус учасника процесу з теоретичних підходів визначається, як конституційний, процесуальний, спеціальний. Конституційний статус включає можливість використання правами та обов'язками, що закріплені та встановлені у Конституції України.

Чинний КПК України встановлює, що у разі тимчасового обмеження конституційного статусу у кримінальному процесі він може бути застосований тільки на підставі ухвали слідчого судді на стадії досудового провадження та на підставі процесуального рішення колегіального суду на стадії судового розгляду кримінального провадження.

Процесуальний статус учасника процесу передбачає можливість використовувати надані процесуальні права та обов'язки, які закріплені у чинному законодавстві. Якщо учасник кримінального процесу не може зрозуміти сутність процесуальних прав то він повинен бути забезпечений правовою допомогою з боку сторони захисту.

Спеціальний правовий статус мають окремі учасники кримінального провадження, відносно яких здійснюється кримінальне обвинувачення або кримінальне переслідування. Вони мають широке коло прав та обов'язків, які забезпечені гарантіями кримінального процесу.

Статус учасників процесу, у теоретичних розробках, встановлений у двох групах.

Першу групу включаються органи, що мають державно-владні повноваження. Вони є носіями певної сукупності прав і обов'язків, пов'язаної зі здійсненням кримінальної процесуальної діяльності.

Друга — учасників процесу, які мають процесуальні права та обов'язки, встановлені під час їх участі у кримінальному провадженні.

Перша група включає до себе сторону обвинувачення, яка має процесуальну компетенцію щодо проведення слідчих розшукових дій на стадіях процесу. Основа процесуальних повноважень включає до себе здійснення процесуальних повноважень від імені держави, яка надає повноваження виконання завдань кримінального провадження. Процесуальні повноваження побудовані на підставі процесуальних функцій, які є напрямками процесуальної діяльності сторони обвинувачення. Сторона обвинувачення забезпечує фіксацію обставин кримінального правопорушення за допомогою використання процесуальних рішень та протоколу процесуального закріплення фактів, фактичних даних, відомостей про факти та доказів.

Процесуальний статус сторони обвинувачення характеризується відокремленими положеннями, які можна характеризувати у наступному,

зокрема: сторона обвинувачення має організаційну структуру, яка характеризується у визначенні підслідності досудового розслідування, структурної побудови органу досудового розслідування; має процесуальні повноваження та компетенцію проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення, складання повідомлення про підозру та обвинувального акту, направлення матеріалів кримінального провадження до суду. Особливість правового статусу сторони обвинувачення включає до себе положення, як державного органу та учасника кримінального процесу.

Правовий статус сторони обвинувачення регламентовано Конституцією України, а процесуальний чинним КПК України та процесуальним законодавством.

Ст. 3 КПК України визначає учасників кримінального провадження. Якщо процесуальний статус слідчого, прокурора регламентовано чинним законодавством, то процесуальний статус оперативних підрозділів встановлений як допоміжних органів слідчого.

Оперативні підрозділи за КПК 1961 року мали повноваження щодо перевірки обставин кримінального правопорушення, встановлення винного у вчиненні кримінального злочину, проведення слідчих розшукових дій, затримання підозрюваного та ін.

За чинним КПК України оперативні підрозділи мають право виконувати доручення слідчого, прокурора на проведення слідчих розшукових дій.

Теоретичні розробки процесуальної діяльності оперативних підрозділів були визначені в наукових публікаціях.

О.М. Бандурка, О.В. Баулін, С.М. Стахівський, С.І. Лук'янець, Д.М. Бедняков, О. Кінаш, С.С. Овчинський, Н.В. Пелипенко, Т. Панасюк, Я. Пещак, М.А. Погорецький, Ю.Ф. Кваша, К.В. Сурков В.Б. Рушайло, А.С. Саинчин Є. Скуліш та ін. визначали процесуальні повноваження оперативних

підрозділів під час досудового провадження та розглядали їх статус [17; 21; 26; 103, с. 64; 144; 152, с. 165; 153, с. 85; 155; 157; 170; 175; 178, с. 15].

Правовий статус оперативних підрозділів вчені пропонували визначити, на підставі реалізації оперативної інформації про вчинення кримінального правопорушення.

Практика вказує, що оперативні підрозділи у разі отримання оперативної інформації проводять оперативне спостереження, фіксують обставини кримінального правопорушення та передають матеріали до слідчого або прокурора. Після реєстрації заяви, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення оперативні підрозділи виконують доручення слідчого, прокурора та забезпечують оперативне реагування у разі встановлення обставин вини підозрюваного на стадії досудового провадження та обвинуваченого на стадії судового провадження.

Друга група учасників кримінального провадження визначає їх перелік та дає можливість встановити систему використання прав та обов'язків. Закон встановлює права й обов'язки для кожного з учасника кримінального провадження.

В основі класифікації учасників процесу в літературі висловлені різні точки зору. Однак, вчені вважають, що необхідно класифікувати учасників кримінального провадження по стадіям процесу, інші пропонують класифікацію на підставі участі у доказуванні обставин кримінального правопорушення, визначення вини підозрюваного, обвинуваченого. Треті пропонують класифікацію по групам,

Аналіз даних точок зору надає підстави для визначення учасників процесу.

Якщо розглядати класифікацію на підставі стадій кримінального процесу то в даному разі можна взяти за основу структурний розподіл учасників на сторони, а саме сторону обвинувачення та захисту.

Інші учасники кримінального провадження мають процесуальні повноваження, однак вони мають право бути залученими до кримінального провадження на підставі процесуального рішення слідчого, прокурора або слідчого судді на стадії досудового провадження, а на стадії судового розгляду тільки на підставі ухвали судді.

В даному разі дана точка зору має окремі помилки.

По-перше, якщо слідчий закриває кримінальне провадження то в даному разі учасники судового розгляду не будуть приймати участь під час судового розгляду.

По-друге, учасники кримінального провадження, які здійснюють допомогу слідчому, прокурору під час досудового провадження можуть не приймати участь в судовому засіданні.

Наприклад судовий експерт не завжди приймає участь під час судового розгляду.

У разі класифікації на підставі участі у доказуванні вини підозрюваного обвинуваченого можна визначити учасників кримінального провадження які здійснюють доказування обставин кримінального правопорушення та встановлюють вину підозрюваного, обвинуваченого; учасники процесу, які мають право участі у доказуванні на підставі процесуального рішення слідчого, прокурора, судді; учасники процесу, які допомагають встановленню обставин кримінального правопорушення. Основа даної диференціації є мета участі у кримінальному процесі. Однак, під час розподілу даної класифікації не є зрозумілим куди входить судовий розпорядник, секретар судового засідання та ін.

Пропонуємо визначити класифікацію учасників кримінального провадження за наступними групами.

Перша група учасників процесу, які виконують завдання кримінального провадження. До них відноситься сторона обвинувачення.

Друга – сторона захисту, яка підрозділяється на підставі прав та обов'язків, які вони виконують під час кримінального провадження.

Третя – учасники процесу на яких законом покладено право доказування обставин кримінальної справи, їх показання є джерелом доказів.

Четверта – інші учасники, які мають допомагати встановленню обставин кримінального правопорушення.

Остання група включає суддю, який має процесуальні повноваження щодо складання ухвали відносно підозрюваного за якою тимчасово обмежуються права та свободи, а також надає повноваження слідчому, оперативним підрозділам у разі проведення окремих слідчих розшукових дій за ухвалою, яка обмежує конституційні права людини і громадянина. Тільки суддя, як учасник кримінального провадження має процесуальні повноваження щодо судового розгляду кримінального провадження та ухвалює і проголошує вирок.

1.4. Процесуальна форма фіксування кримінального провадження у разі проведення слідчих розшукових дій

Ст. 103 КПК України визначає форми фіксування кримінального провадження у протоколі; на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії; у журналі судового засідання.

Перша форма фіксування кримінального провадження на стадії досудового розслідування є протокол, який складається під час проведення слідчих розшукових дій.

Друга форма на даній стадії встановлена на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні, слідчі розшукові дії. Процесуальна форма залишається письмовою, але нові технології, які введені у кримінальний процес встановлені у разі використання технічних засобів.

Перша форма у процесуальній діяльності слідчого є складання протоколу та прийняття процесуального рішення.

Теорія кримінального процесу багато уваги приділяє процесуальній формі складання постанови та протоколу.

Перші теоретичні розробки процесуального рішення були надані вченими Царської Росії.

М.М. Полянський, М.С. Строгович, В.М. Савицький, А.А.. Сельников, М.М. Розин, С.Я. Розенблит, М.А. Чельцов-Бабутов, Г.Ф Шершеневич, В.О. Тененбаум, І.Я. Фойницький та ін. визначили, що окремі норми кримінального процесуального законодавства під час встановлення обставин кримінального правопорушення повинні бути закріплені у процесуальній формі за допомогою якою закріплюють докази, що вказують на вину підозрюваного під час досудового розслідування.

Теоретичні розробки процесуальної форми заклали А. Бардаш, Ю.М. Грошевой, Д.Р. Гимзатетдинов, А.П. Гуськова, А.Я. Дубинський, О.В. Капліна, П.А. Лупинська, Ю.В. Манаєв, Д.О. Солодов, М.Л. Якуб та ін. [16, с. 130; 64; 67; 70, с. 17; 83; 99; 125; 130; 182; 218].

Українська правова школа встановила процесуальний зміст процесуальної форми, який використовується слідчим, прокурором та судом.

І.В. Басиста, О.І. Бережной, Д.П. Великий та ін. писали, що процесуальна діяльність слідчого, прокурора, судді встановлена на підставі форми кримінального процесу, який визначено як протокол та постанова. Слідчий, прокурор, суддя у разі проведення процесуальної, слідчої розшукової, судової дії складають процесуальне рішення [23, с. 12; 24, с. 59; 40, с. 12;].

В.В. Кальницький, П.Г. Марфицин вважають, що рішення у кримінальному процесі класифікуються по учасникам та сторонам процесу, зокрема слідчий, прокурор, суддя приймають процесуальні рішення.

Процесуальні підстави прийняття рішення є початок проведення слідчих розшукових дій [131].

А.Я. Дубінський, Д.А. Солодов визначали процесуальні рішення на підставі виконання завдання, мети процесу. Межі прийняття процесуального рішення включають матеріальні підстави кримінального провадження [125, с.12; 182].

Механізм прийняття, складання, оголошення процесуального рішення слідчим, прокурором визначає описову систему елементів, які складають чинники конкретних фактів. Слідчий, прокурор, суддя повинні встановити внутрішній взаємозв'язок між обставинами вчиненого кримінального правопорушення та вини підозрюваного, між фактичними даними, що вказують на взаємозалежність події та обставинами вчинення кримінального правопорушення.

Чинне законодавство визначає імперативний зміст процесуальних норм, які не трактуються за вільними визначенням учасників кримінального провадження. Норми мають чітко вказані процесуальні положення під час проведення слідчих розшукових дій, процедури фіксації фактичних даних за допомогою процесуальної форми. Процесуальні норми забороняють притягувати особу, як підозрюваного не інакше в порядку та підставах встановлених законом.

Диспозитивний характер процесуальних норм визначає обов'язкову участь слідчого у разі встановлення підстави для початку кримінального провадження та проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного.

Теорія кримінального процесу визначала процедурні та процесуальні аспекти диспозитивності у кримінальному процесі.

В.П. Нажимов, В. Півненко, І. Рогатюк та ін. вважали, що диспозитивність має теоретичну неузгодженість у публічному процесі [141; 150, с. 19; 167, с. 44].

Крапку в даній теоретичній суперечки поставив чинний КПК України, а саме згідно ст. 214 КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Національним антикорупційним бюро України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства.

Підставою для початку кримінального провадження є склад кримінального правопорушення, а саме матеріальна основа, яка є основним елементом проведення досудового розслідування.

Кримінальний процес побудовано за системою стадій, етапів. Тому кожна стадія має свої процесуальні рішення, які можна угрупувати: процесуальні рішення стадії досудового кримінального провадження за допомогою яких слідчий, прокурор встановлюють обставини кримінального правопорушення, визначають доказову базу обвинувачення, складають повідомлення про підозру та проводять допит підозрюваного про обставини вчинення кримінального правопорушення; складання процесуальних рішень щодо закінчення кримінального провадження, визначення вини підозрюваного (обвинуваченого) у обвинувальному акті, погодження його з прокурором; надання матеріалів кримінального провадження та обвинувального акту до колегіального суду, проведення підготовчого провадження та визначення суддею сукупності всіх процесуальних рішень

необхідних для прийняття кримінального провадження до судового розгляду, складання ухвали суддею та призначення кримінального провадження до розгляду; проведення судового розгляду, перевірка законності, обґрунтованості, неупередженості процесуальних рішень слідчого, прокурора колегіальним судом, визначення їх позитивного і негативного впливу на судові рішення; ухвалення та проголошення вироку суду.

Об'єктивні умови прийняття процесуальних рішень є чинне законодавство, в яких діє система кримінального процесу. Суб'єктивні обставини включають до себе процесуальні повноваження слідчого, прокурора, слідчого судді, колегіального суду та їх повноваження прийняти процесуальне рішення.

Механізм прийняття рішення повинен бути встановлений на підставі правових норм та виконання учасниками кримінального провадження своїх прав та обов'язків.

Чинний КПК України визначає загальні положення процесуального рішення. Під час досудового провадження слідчий застосовує процесуальні форми фіксування кримінального правопорушення, зокрема протокол проведення слідчої розшукової.

Ст. 104 КПК України визначає структуру протоколу.

Протокол складається з вступної частини, яка повинна містити відомості про: місце, час проведення та назву процесуальної дії; особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада); всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання); інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання.

Описова частина повинна містити відомості про послідовність проведення слідчих розшукових дій; отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи.

Заключна частина повинна містити відомості про: вилучені речі і документи та спосіб їх ідентифікації; спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу; зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

Перед підписанням протоколу учасникам процесуальної дії надається можливість ознайомитися із текстом протоколу. Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами.

Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні процесуальної дії. Якщо особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, то ознайомлення такої особи з протоколом здійснюється у присутності її захисника (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою.

До протоколу слідчий має право долучити додатки. Додатками до протоколу можуть бути: спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів; письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії; стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії; фото таблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні або вилученні.

Друга форма фіксування кримінального провадження встановлена на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні, слідчі розшукові дії.

Дана форма була встановлена на підставі технічного розвитку сучасних технологій.

Застосування нових методів боротьби з кримінальними правопорушеннями необхідно було встановлювати на підставі її росту, встановлення її організаційної мережі, транснаціональних зв'язків, можливості застосування нових досягнень науки, високих технологій.

Практичні форми боротьби з криміналітетом повинні бути встановлені на підставі нових технологічних розробок, які повинен використовувати слідчий під час проведення слідчих розшукових дій.

Теоретичні положення застосування технічних засобів у кримінальному провадженні приділялася увага у криміналістичній літературі.

А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.Л. Степанюк, В.М. Стратонов, Л.Д. Удалова та ін. були єдині у визначенні науково технічних засобів які вони визначити, як "криміналістична техніка", за допомогою якої повинні фіксуватися факти про вчинення кримінального правопорушення [49; 186; 198].

В.О. Коновалова одна з перших вчених в галузі криміналістики, надала аналіз використання "науково технічних засобів", як складової частини криміналістичної техніки. Широке визначення даного змістового значення було окреслено, як практична діяльність, яку виконує слідчий, спеціаліст під час проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення. Вузьке визначення має практичний зміст процесуального порядку, способів застосування технічних засобів криміналістичної техніки [107; 108].

В.М. Стратонов надав тлумачення категорії науково технічних засобів. Він вважав, що дане поняття повинно відображати сукупність засобів,

матеріалів, які використовує під час проведення слідчих розшукових дій слідчий, прокурор.

Для закріплення фактичних даних кримінального правопорушення слідчий за допомогою спеціаліста повинен застосовувати технічні прилади, апарати, засоби та методи, які розроблені на основі досягнення науки та техніки. Слідчий повинен залучити спеціаліста у разі проведення слідчих розшукових дій тому, що в окремих випадках він не має спеціальних знань для фіксації обставин кримінального правопорушення. Спеціаліст застосовує необхідні спеціальні навички, елементи пізнання, які допускаються для збирання, закріплення, перевірки, оцінки та демонстрації доказів. Головним, на його думку, є обов'язкова відповідність застосування технічних засобів критеріям законності, вірогідності отриманих результатів, доцільності, економічності та ефективності проведення досудового розслідування [186].

Основа криміналістичних розробок використання технічних засобів у кримінальному провадженні є не просто технічні обладнання та матеріали, а також наукові методи, методики їх використання в практичній діяльності по розкритті, розслідуванню, припиненню кримінальних правопорушень.

М.В. Салтевський, В.Ю. Шепітько, М.Г. Щербаковський та ін. визначали, що технічні засоби необхідно встановити на підставі загальних технічних та техніко криміналістичних положень згідно з методами, способами їх застосування. Технічні засоби можна визначити, як "технологія", яке відображає специфіку їх використання у кримінальному процесі [174; 212; 214].

Чинний кримінальний процес не надає визначення технічних засобів, але визначає, що за їх допомогою, згідно процесуального порядку збирання, дослідження доказів, встановлюється вина підозрюваного у кримінальному провадженні та закріплюються обставини кримінального правопорушення.

Однак, закон про оперативно-розшукову діяльність, відомчі інструкції національної поліції, служби безпеки України визначають застосування

технічних засобів та визначають їх як спеціальна техніка для відео спостереження та документування, науково технічні засоби, спеціальна техніка для фіксації і знання інформації з каналів зв'язку, телекомунікаційної мережі, форми спецзасобу, спеціальна криміналістична техніка та ін..

Різноманітність термінів під час аналізу нормативних документів також не встановлює конкретне визначення. Всі відомчі документи не містять чіткої, ясної класифікації. В одних документах оперативна та криміналістична техніка входить до складу спеціальної, в інших до технічних засобів. Більше того, у науковій літературі щодо застосування технічних засобів у кримінальному провадженні використовується ряд теоретичних положень, які мають неузгодженість.

Одні вчені пропонують визначити термін техніко криміналістичні засоби, інші вчені вказують на застосування науково технічних засобів. В літературі з'явилися нові терміни – спеціальні технічні засоби. Зазначені терміни позначають технічні засоби, однак за змістом вони вказують на практичні положення криміналістики або спеціальної техніки, яка може бути застосована під час викриття кримінального правопорушення.

Особливої турботи викликає не позначені критерії використання технічних засобів, а також не встановлені форми процесуального закріплення результатів, отриманих за допомогою технічних засобів, що в кінцевому визначенні порушується логіко смислова структура тексту документа, що у свою чергу заважає виконанню завдань і досягненню цілей, для яких документ був прийнятий.

Неясність нормативних правових формулювань та невизначеність порядку використання технічних засобів у процесуальній діяльності негативно позначається на якості встановлення обставин кримінального провадження.

Разом з тим невиправдане розширення переліку технічних засобів може привести до їх не правового застосування, що може привести до порушення процесуальних гарантій учасників кримінального провадження.

Ст. 254-255 КПК України вказує на результати незаконного застосування технічних засобів. Отримані під час використання технічних засобів відомості, речі та документи, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути невідкладно знищені на підставі його рішення. Знищення відомостей, речей та документів здійснюється під контролем прокурора.

Вважаємо, що різноманіття визначених теоретичних та практичних науково технічних розробок вимагає проведення їх класифікації. Аналіз літературних джерел надає підстави для угруповання правових положень застосування технічних засобів по видах, суб'єктах використання, мети та призначення застосування, процесуальній фіксації.

Криміналістичний підхід до класифікації можна визначити у наступному, зокрема: відповідно до способу отримання фактичних даних, фактів, відомостей про факти, доказів у разі застосування технічних засобів під час проведення слідчих розшукових дій; за місцем застосування технічних засобів, а саме фіксація допиту, пред'явлення предметів та речей до впізнання, проведення перехресного допиту, як результат отримання доказів під час проведення слідчих розшукових дій; застосування технічних засобів під час доказування обставин кримінального правопорушення; відповідно до учасників кримінального провадження, а саме сторони обвинувачення, яка має право використовувати технічні засоби.

На підставі проведених наукових досліджень за чинним КПК України було надано нове визначення класифікації застосування технічних засобів у кримінальному провадженні стороною обвинувачення.

Класифікація встановлює наступні положення, а саме:

- використання науково технічних засобів за результатами встановлена та процесуально зафіксована матеріальна інформація, як доказ встановленого факту вчинення кримінального правопорушення;
- під час проведення слідчих розшукових дій та використання науково технічних засобів отримана фактична інформація про предмети, документи, речі, які вказують на джерела доказової інформації, шляхом проведення оперативно-розшукових заходів;
- застосування науково технічних засобів під час проведення слідчих розшукових дій встановлюється та закріплюється фактична інформація про вчинення кримінального правопорушення, яка може бути визначена як судовий доказ та покладена в основу вироку, який ухвалює та проголошує суддя.

Пропонуємо визначити основний критерій у разі визначення класифікації технічних засобів її інформаційну значимість та результати які отримані під час проведення слідчих розшукових дій. За основу характеристики технічних засобів, необхідно визначити їх новизну, технічні параметри, спеціальні знання, нормативне регулювання, доказове значення отриманих результатів.

Чинне законодавство встановило, що технічні засоби мають процесуальну регламентацію у разі зняття інформації з каналів зв'язку, проведення фото відео, аудіо зйомки за допомогою кіноапаратури, відеокамери, магнітофону, проведення відео конференц зв'язку та ін.

Окремі технічні засоби не мають нормативного закріплення, але не суперечні йому, тому використовуються під час проведення досудового провадження, а саме поліграф, оптичні прилади, детектори по голосу, тензометричні платформи, демонстративна техніка та ін.

Законодавство про оперативно розшукову діяльність, відомчі нормативні документи СБУ, національної поліції вказують на можливість використання технічних засобів у разі отримання інформації. В даному

випадку закон вказує на використання спеціальних технічних засобів. Законодавство встановлює, що спеціальні технічні засоби є апаратура, яка фіксує форми та методи проведення оперативно розшукової діяльності, розроблені або запрограмовані для негласного отримання та реєстрації акустичної інформації; перехоплення інформації з технічних каналів зв'язку та ін.

Негласне отримання інформації під час проведення слідчих розшукових дій в процесі оперативно-розшукової діяльності має значення допустимого доказового значення у викритті підозрюваного.

Наукове обґрунтування використання технічних засобів у кримінальному процесі має постійну тенденцію. Криміналістика надає нові форми, методи використання технічних засобів у кримінальному процесі під час встановлення обставин кримінального правопорушення.

Новелою чинного законодавства є встановлення відеоконференцзв'язку під час проведення слідчих розшукових та судових дій.

Досудове та судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції:

- під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення слідчих підрозділів або суду (дистанційне судове провадження), у разі:
- неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- необхідності забезпечення безпеки осіб або конфіденційного співробітника;
- проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності проведення досудового або судового провадження.

Нововведення кримінального процесу встановлено на підставі технічних можливостей проведення слідчих розшукових, судових дій, а також у разі оперативного встановлення обставин кримінального правопорушення, економії часу та ін.

Слідчий повинен прийняти рішення щодо проведення слідчої розшукової дії та встановити технічні засоби таким чином, що забезпечити належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку учасників кримінального провадження.

Учасникам кримінального процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки.

Процесуальні положення та процедура проведення слідчої розшукової дії у разі застосування технічних засобів включає загальні положення методики розслідування таким чином, щоб становити докази, які вказують на вину підозрюваного та визначити їх допустимість до предмету доказування. Другий елемент допустимості даної методики включає процесуальний статус учасників процесу, які проводять слідчі розшукові дії та які виконують свої права та обов'язки під час надання показань, їх перевірки та встановлення факту кримінального правопорушення.

Наукові положення технічного фіксування кримінального провадження повинні бути визначені як можливість пізнання предмету доказування, як він відображений під час проведення слідчої розшукової дії та гарантованість отримання результату, яку можна перевірити шляхом проведення додаткових слідчих розшукових дій.

Процесуальні положення фіксації слідчих розшукових дій є законність процедури та отримання результатів, які відповідають доказам у кримінальному процесі.

Загальна законність фіксації слідчих розшукових дій встановлена на підставі процесуального статусу сторони обвинувачення та учасників кримінального провадження.

Спеціальна законність передбачає використання технічних засобів та технічних можливості за допомогою яких проводиться фіксування слідчих розшукових дій. Проведення та результати процесуальних дій, що зафіксовані за допомогою технічних засобів фіксуються у протоколі слідчої розшукової дії.

Практика ставить декілька питань щодо складання протоколу у разі фіксування технічними засобами результатів проведення слідчої розшукової дії. Перше положення включає до себе точність складання протоколу під час проведення слідчої розшукової дії та фіксацію його технічними засобами.

Перша точка зору передбачає складання протоколу без конкретного визначення обставин, а фіксація тільки вузлових моментів. Друга вказує на складання протоколу тільки його резулятивної частини. Третя – складання протоколу паралельно з технічною фіксацією.

Аналіз даних точок зору надає підстави для визначення таким чином, щоб поєднати форми процесуальної дії, складання протоколу та мети проведення слідчої розшукової дії, а саме встановлення, фіксація та оцінка процесуальних результатів проведення слідчої розшукової дії. В залежності від мети проведення слідчої розшукової дії можна складати протокол та фіксувати технічними засобами результати проведення даної дії.

Відеоконференція, як одна з форм фіксації технічними засобами результатів проведення слідчих розшукових дій застосовується у кримінальному провадженні у разі необхідності встановлення обставин кримінального правопорушення та проведення допиту відносно свідка, потерпілого, спеціаліста, експерта, цивільного позивача та ін. учасників процесу, а також під час перехресного допиту (ст. 242 КПК України).

Під час проведення відеоконференції проводиться фіксація даної слідчої розшукової дії за допомогою протоколу, а також проводиться фіксація технічними засобами.

Відеоконференція не допускається, якщо учасник кримінального провадження має недоліки або вади слуху, зору; у приміщенні де повинна проводитися відеоконференція немає технічного забезпечення її проведення.

Практика визначає технічні недоліки проведення відеоконференції, а саме: під час допиту, зображення може не грати важливе значення, тому що основне в даному випадку є звукове супроводження допиту, встановлення обставин кримінального правопорушення. Однак, під час пред'явлення речей, документів зображення грає важливу роль, а у разі нечіткого зображення слідча розшукова дія втрачає сутність доказів.

Друга проблема включає до себе положення, що чинне законодавство не встановлює процесуальні вимоги до проведення відеоконференції. Закон вказує на можливість проведення та вказує, що дана процесуальна дія повинна бути зафіксована у протоколі проведення, як слідча розшукова дія. Унікальність проведення даної слідчої розшукової дії є фіксація доказової інформації не тільки за допомогою протоколу, але фіксування технічними засобами. Сьогодні технічні засоби мають чіткість цифрового відображення та звуку, що надає можливість учасникам судового провадження бачити всі деталі вчинення кримінального правопорушення.

Основний аспект фіксації за допомогою технічних засобів обставин кримінального правопорушення за допомогою слідчих розшукових дій є доказове значення результатів проведення слідчих розшукових дій та можливість їх використання як документів під час досудового та судового провадження. Однак протокольна форма фіксації є обов'язковою. Тільки за допомогою протоколу фактичні дані мають допустимість доказів.

Третя проблема вказує на процесуальні результати фіксації застосування технічних засобів. Слідчий під час проведення слідчих розшукових дій

провів фіксування кримінального правопорушення. Результати фіксування будуть мати процесуальне значення тільки після призначення та проведення слідчим фонографічної експертизи голосу. Якщо експерт визначить, що фонограма має технічні пошкодження під час фіксації то в даному разі результати застосування технічних засобів не мають доказового значення.

На підставі ст. 87 КПК України сторони процесу мають право домовитися про визнання доказом факт проведення запису та його результати.

Четверта проблема включає проведення допиту в режимі відеоконференції конфіденційного співробітника. З одного боку слідчий не має право розкривати участь даної особи у розкритті кримінального правопорушення, з іншої, показання конфіденційного співробітника мають процесуальне значення як доказ. Тому під час проведення допиту в режимі відеоконференції слідчий має право, по-перше забезпечується захист конфіденційного співробітника, по-друге свідок може бути допитаний в режимі відеоконференції зі змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо впізнати.

Тільки слідчий має обов'язок доказування обставин кримінального правопорушення, який включає до себе процесуальну діяльність по збиранню, перевірці та оцінці доказів.

Підозрюваний або обвинувачуваний не повинен доказувати свою вину та вважається невинним, поки вина не буде доведена під час судового розгляду та визначена у вироку суду.

П'ята проблема включає до себе обставини проведення та фіксування слідчої розшукової дії за допомогою технічних засобів. Аудіо та відео вказує на можливість використання в динаміці проведення коли слідчий не може у протоколі визначити психологічні та фізичні обставини, які впливають на оцінку кримінального правопорушення. Під час проведення слідчих розшукових дій за допомогою технічних засобів підвищує відповідальність

слідчого. Виключає можливість з боку адвоката дискредитації учасників кримінального провадження. В окремих випадках виключає можливість дачі лживих показань.

Незважаючи на технічне забезпечення слідчих підрозділів, анкетування вказує, що тільки 70% з них застосовують технічні засоби запису проведення слідчої розшукової дії. 15% не використовують технічні засоби тому, що вважають, не доречним, доповнювати протокол технічними засобами відеоз'омки або аудіо. 10% респондентів заявили, що слідчі не застосовують технічні засоби тому, що для проведення допиту за допомогою відеозапису необхідно більш часу ніж для складання протоколу. 5% заявили, що їх підрозділи не мають технічних засобів, а використовувати свою техніку вони не бажають.

Як свідчить практика негативне ставлення до технічних засобів включає до себе, зокрема: технічна запис має багато інформації, яка не вказується у протоколі проведення слідчої розшукової дії; під час застосування відеозапису слідчий повинен строго дотримуватися діалогу між учасниками процесу, що в даному випадку технічне фіксування не надає можливості слідчому використовувати тактику допиту та викриття підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення; слідчий не має технічних умов зберігання матеріалів технічного запису та повинен приймати заходи до їх можливого пошкодження; для застосування технічного запису слідчий повинен втрачати більш часу ніж для складання протоколу.

Пропонуємо включити до ст. 223 КПК України положення щодо необхідності фіксування окремої категорії проведення слідчих розшукових дій технічними засобами.

Висновки до першого розділу.

1. Запропоновано вважати, що кожний етап досудового розслідування повинен відповідати наступним вимогам: представляти самостійний інститут, або сукупність інститутів, урегульований нормами кримінального процесу, мати самостійне процесуальне значення, що забезпечує вирішення завдань кримінального провадження; повинен бути виражений процесуальною постановою, рішенням, ухвалою слідчого судді під час обмеження прав та свобод людини та громадянина та відображений у протоколі проведення слідчої розшукової дії; має обов'язковість та розташований за логічною послідовністю один за другим.

Доведено, що чинне кримінальне процесуальне законодавство визначає наступні елементи етапів стадії досудового провадження, а саме: проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій; складання клопотання через прокурора до слідчого судді про обрання міри запобіжного заходу відносно підозрюваного; пред'явлення стороні захисту та іншим учасникам кримінального провадження матеріалів для ознайомлення; складання слідчим обвинувального акту, направлення матеріалів кримінального провадження з обвинувальним актом до прокурора для затвердження та направлення його до суду.

2. Запропоновано визначення концепції кримінального процесу України як його побудову на підставі інститутів за якими визначаються застосування норм, що регулюють матеріальні положення процедури та процесуального закріплення факту вчинення кримінального правопорушення.

Надані вимоги проведення слідчих розшукових дій у кримінальному процесі включає визначення теоретичних положень, які можна охарактеризувати у наступному, зокрема: умови проведення слідчих розшукових дій включають до себе: наявність учасника процесу, який має процесуальні повноваження щодо проведення кримінального провадження

відносно підозрюваного на стадії досудового розслідування; процесуальні підстави проведення слідчих розшукових дій, які вказують на підозрюваного, що вчинив кримінальне правопорушення; місце проведення за чинним КПК України; процесуальна процедура проведення досудового провадження на підставі розумних строків досудового розслідування, яка включає до себе: складання та виконання постанови про проведення процесуальної, слідчої розшукової дії, процесуальна форма фіксації результатів проведення слідчої розшукової дії за допомогою протоколу; визначення процесуальних прав та обов'язків учасників проведення слідчої розшукової дії; пізнавальні прийоми та методи проведення слідчих розшукових дій; гарантії участі сторін, учасників кримінального провадження під час встановлення обставин кримінального правопорушення.

Встановлено, що першим елементом умов проведення досудового розслідування за чинним КПК України визначена сторона обвинувачення. Другий елемент включає до себе повноваження щодо напрямку досудового розслідування. По-третє слідчий має процесуальні повноваження щодо встановлення підстав для проведення слідчих розшукових дій та провести їх для встановлення обстав кримінального правопорушення, вини підозрюваного.

Доведено, що перша форма закриття кримінального провадження передбачає його закриття на підставі постанови слідчого коли він не оголошував повідомлення про підозру. Слідчий повинен скласти постанову про закриття кримінального провадження по формі обвинувального акту, зокрема викласти фактичні обставини кримінального правопорушення, які встановлені під час досудового розслідування, привести перелік фактичних даних, фактів, документів, доказів і підстави закриття кримінального провадження. Друга форма – направлення обвинувального акту через прокурора до суду для судового розгляду кримінального провадження та встановлення вини обвинуваченого та проголошення вироку.

3. Доведено, що сторона обвинувачення, згідно ст. 3 КПК України, включає до себе прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого, оперативні підрозділи та потерпілого. Процесуальні повноваження сторони обвинувачення під час проведення слідчих розшукових дій можна визначити на підставі процесуальних функцій.

Встановлено, що не можна змішувати теоретичні поняття обвинувачення та притягнення до кримінальної відповідальності. Функція обвинувачення припиняє своє існування у разі закриття кримінального провадження на підставі відсутності події або складу кримінального правопорушення. Функція захисту включає до себе захист від обвинувачення; оскарження процесуальних рішень слідчого, дії або бездіяльності до прокурора до слідчого судді; оскарження ухвали слідчого судді до суду апеляційної інстанції; забезпечення захисту прав та свобод учасників кримінального провадження. Функція вирішення матеріалів кримінального провадження повинна бути визначена у двох аспектах, з одного боку судовий розгляд кримінального провадження слідчим суддею, з іншого судовий розгляд колегіальним судом.

Пропонуємо визначити класифікацію учасників кримінального провадження за наступними групами. Перша група учасників процесу, які виконують завдання кримінального провадження. До них відноситься сторона обвинувачення. Друга – сторона захисту, яка підрозділяється на підставі прав та обов'язків, які вони виконують під час кримінального провадження. Третя – учасники процесу на яких законом покладено право доказування обставин кримінальної справи, їх показання є джерелом доказів. Четверта – інші учасники, які мають допомагати встановленню обставин кримінального правопорушення.

4. Встановлено, що ст. 103 КПК України визначає форми фіксування кримінального провадження у протоколі; на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії; у журналі

судового засідання. Перша форма фіксування кримінального провадження на стадії досудового розслідування є протокол, який складається під час проведення слідчих розшукових дій. Друга форма на даній стадії встановлена на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні, слідчі розшукові дії. Доведено, що відеоконференція, як одна з форм фіксації технічними засобами результатів проведення слідчих розшукових дій застосовується у кримінальному провадженні у разі необхідності встановлення обставин кримінального правопорушення. Під час проведення відеоконференції проводиться фіксація даної слідчої розшукової дії за допомогою протоколу, а також проводиться фіксація технічними засобами.

Визначено аспекти негативного ставлення до технічних засобів, які включають до себе, зокрема: технічна запис має багато інформації, яка не вказується у протоколі проведення слідчої розшукової дії; під час застосування відеозапису слідчий повинен строго дотримуватися діалогу між учасниками процесу, що в даному випадку технічне фіксування не надає можливості слідчому використовувати тактику допиту та викриття підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення; слідчий не має технічних умов зберігання матеріалів технічного запису та повинен приймати заходи до їх можливого пошкодження; для застосування технічного запису слідчий повинен втрачати більш часу ніж для складання протоколу.

Основні положення цього розділу було відображено в наукових роботах дисертанта: [222; 223; 224; 225; 226; 227; 228; 229; 230; 231].

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ РОЗШУКОВИХ ДІЙ

2.1. Слідчі (розшукові) дії під час встановлення обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні

Чинне законодавство встановлює, що обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні повинні бути встановлені на підставі фактів, процесуальних доказів та включають до себе:

- подію кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);
- винувність підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, встановлення форми вини, мотиву, мети вчинення кримінального правопорушення;
- визначення виду, розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат, які виникли під час проведення процесуальних, слідчих розшукових дій;
- обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу підозрюваного, обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують міру кримінальної відповідальності та є підставою закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або покарання;
- обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі

пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

Ю.П. Аленин, А.П. Гагаловська, В.А. Журавель, О.М. Ларин, О.А. Струцб, І.Л. Петрухін, К.О. Чаплинський та ін. вказували, що для встановлення обставин кримінального правопорушення слідчий, прокурор на стадії досудового провадження мають право проводити слідчі (розшукові) дії, за допомогою яких проводиться збирання, процесуальне закріплення, оцінка доказів з точки зору їх допустимості та належності до обставин вчинення кримінального правопорушення. Доказування обставин винуватості підозрюваного проводиться тільки на підставі проведення слідчих (розшукових) дій, результати яких повинні бути зафіксовані у протоколі як докази [2; 52, с. 11; 89, с. 197; 123; 154, с. 26; 190, с. 11; 204].

Закон встановлює, що обов'язок доказування покладається на сторону обвинувачення. Слідчий, прокурор під час проведення слідчих (розшукових) дій повинні визначити предмет доказування на підставі складу кримінального правопорушення за кримінальним кодексом України.

Предмет доказування у кримінальному процесі визначений як система обставин, які відображають процесуальний зміст кримінального правопорушення. Всі обставини, які підлягають визначенню у предметі доказування встановлюються шляхом проведення слідчих (розшукових) дій.

Ретроспективний аналіз літератури вказує, що теорія кримінального процесу не має єдиного погляду на визначення категорії обставини кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню у кримінальному процесі, предмет доказування, головний факт доказування.

Визначені поняття не знаходять свого закріплення на законодавчому рівні. Вони є тотожні та відображають сутність складу кримінального злочину за її кваліфікацією.

Відповідно, якщо учасники процесу наддадуть обставини кримінального правопорушення, які мали місце в минулому, слідчий, прокурор повинні визначити юридичну оцінку кримінального правопорушення та в повідомленні про підозру оголосити підозрюваному. Якщо під час проведення слідчих (розшукових) дій буде встановлено інші обставини, які свідчать про вчинення кримінального правопорушення за кримінальним кодексом України, слідчий, прокурор мають право змінити кваліфікацію на більш тяжкий або менш тяжкий склад кримінального правопорушення.

В.Д. Арсеньєв, В.І. Галаган, І.В. Басіста, Ж.В. Удовенко, М.В. Жогін, А.В. Заклюка та ін. визначаючи предмет доказування виділяли його як головний факт. На думку вчених, слідчий, прокурор, суддя повинні встановити обставини кримінального правопорушення та всі факти, з яких складається об'єкт, об'єктивна та суб'єктивна сторона складу злочину. Ці обставини в сукупності й утворюють те, що називається головним фактом [10; 53; 74; 87; 92, с. 12].

В.П. Гмирко головний факт визначає як систему право значущих фактів. За критерієм нормативного визначення він виділяє дві групи обставин, зокрема перша група нормативно-окреслених фактів, друга група – обставин, які підлягають доказуванню під час кримінального провадження [74, с.18].

Ю.П. Аленин, С.В. Слінько, В.М. Тертишник та інші вчені, виходячи з загальних положень теорії процесу вважали, що обставини кримінального правопорушення охоплює не тільки оцінку, збирання та перевірку фактичних даних, а також встановлення істини та доказаної вини підозрюваного, обвинуваченого [2; 180; 191, с.28].

В.К. Весільський, Е.Г. Веретехін та ін. вказували, що пізнання засновано на збиранні, оцінці фактів, предметів матеріального миру, які мають інформацію про події минулого. Можливість такого пізнання зумовлена загальними закономірностями, взаємозв'язком предметів, явищ і властивістю відображення [41; 45, с.21].

А.Р. Белкін пропонував побудувати предмет доказування як модель процесуальної системи, що визначає об'єкт дослідження та його пізнання слідчим, прокурором, колегіальним судом. Дана модель складається із окремих властивостей, що вказує на встановлення вини підозрюваного. Сутність моделювання полягає у визначенні результатів дослідження як об'єкту пізнання обставини кримінального правопорушення та вини підозрюваного (обвинуваченого) [29, с. 35].

Українська наукова школа надали більш детальний аналіз теоретичних положень доказування та запропонували науковий підхід моделювання.

В.Д. Берназ, В.О. Коновалова запропонували види моделювання, зокрема: модель предмету та обставин кримінального правопорушення; модель події вчиненого кримінального правопорушення; модель розслідування обставин кримінального правопорушення. Всі моделі відрізняються одна від другою тільки на підставі законів пізнання, а саме достатні та не достатні фактичні дані, що викривають вину підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення [30, с. 35; 108, с. 89].

Основні теоретичні викладки вчених можна визначити на підставі правил проведення слідчих (розшукових) дій.

Перше правило передбачає порівняння як універсальний прийом, що полягає у поставленні об'єктів з метою виявлення співвідношення або відмінності між ними. Процесуальна діяльність спрямована на виявлення об'єктивних матеріальних слідів та допомагає виявити спільність деяких ознак на місці події. Порівняльні аспекти мають складну структуру під час проведення окремої категорії слідчих розшукових дій, а саме під час перехресного допиту; слідчого експерименту; пред'явленні для впізнання. Слідчий повинен порівняти між собою факти, фактичні дані та відомості про факти з двох різних процесуальних джерел.

Друге передбачає вимір кількісного співвідношення одержуваних об'єктів. За допомогою виміру під час проведення слідчих (розшукових) дій

визначаються: обставини місця події, знаходження предметів, розміри слідів; швидкість пересування; температура трупа та ін.

Третє включає до себе проведення слідчого експерименту для перевірки показань учасників кримінального провадження. З широкої точки зору дана слідча розшукова дія є перевірка, припущення, що певне джерело містить у собі стосовні фактичні дані. Вузьке визначення є слідча розшукова дія на підставі якої матеріальний об'єкт дозволяє виявити його властивості.

Четверте – є моделювання як створення моделей, систем, що відтворюють особливості досліджуваного події. Моделювання передбачає відтворення умов та дослідження події.

П'яте – передбачає опис, що полягає у фіксуванні фактичних даних. Під час проведення допиту, перехресного допиту, пред'явлення для впізнання опис виступає як умова одержання слідчим вербальної інформації. Слідчий направляє й уточнює опис події допитуваним, використовуючи його в пізнавальних цілях. Отримані результати він фіксує за допомогою протоколу.

Таким чином, кожна слідча (розшукова) дія містить у собі комплекс пізнавальних моментів, що забезпечується встановленням певних слідів та істини.

Аналіз наукових точок зору можна охарактеризувати таким чином, що обставини кримінального правопорушення мають дві сторони. З одного боку це процесуальна діяльність слідчого, з іншої сторони слідчий, прокурор, суддя повинні визначити кримінальний склад та правову характеристику злочину.

Для визначення процесуальних підстав встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор на стадії досудового провадження повинні встановити подію вчиненого кримінального правопорушення, а саме час, місце, спосіб та інші підстави, які вказують на вину підозрюваного. Дані обставини встановлюються на підставі системи слідчих (розшукових) дій, які визначені за чинним КПК України.

Щодо системи слідчих (розшукових) дій то вчені ведуть постійні дискусії. Сутність їх полягає в тому, що наукою точно не визначено система процесуальних, слідчих (розшукових) та судових дій.

Одні автори вказують на систему процесуальних дій на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя приймають рішення щодо проведення слідчих (розшукових) дій.

Інші визначають систему слідчих розшукових та підрозділяють їх на основні за допомогою яких встановлюються обставини кримінального правопорушення та допоміжні за допомогою яких слідчий забезпечує законність проведення досудового провадження.

Треті, визначають дану систему на підставі чинного КПК України.

Пропонуємо визначити систему слідчих розшукових дій на підставі чинного КПК України та встановити її у наступному.

Основні слідчі розшукові дії за допомогою яких слідчий, прокурор, суддя встановлюють обставини кримінального правопорушення, а саме:

- огляд, який включає до себе огляд місця події, речей, документів, трупа (ст. 237 КПК);
- огляд трупа пов'язаний з ексгумацією (ст. 238 КПК);
- освідування особи (ст. 241 КПК);
- проведення допиту учасників кримінального провадження (ст. 224 КПК);
- пред'явлення для впізнання (ст. 231 КПК);
- пред'явлення для впізнання речей (ст. 229 КПК);
- пред'явлення для впізнання трупу (ст. 230 КПК);
- обшук (ст. 234 КПК);
- слідчий експеримент (ст. 240 КПК);
- отримання зразків для експертного дослідження (ст. 245 КПК);
- призначення експертизи (ст. 243-244 КПК).

Для виконання завдань кримінального провадження слідчий має право застосувати процесуальні дії. Дані дії можна визначити на підставі процесуального рішення та клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії у наступному:

- привід (ст. 140 КПК);
- відсторонення від посади (ст. 154 КПК);
- арешт майна (ст. 170 КПК);
- клопотання слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій, які тимчасово обмежують права та свободи підозрюваного у кримінальному провадженні (ст. 141; 150; 155; 184; 188; 248; 292).

Необхідно зазначити, що законодавство встановлює процесуальну процедуру та порядок проведення слідчих (розшукових) дій. У разі тимчасового обмеження прав та свобод підозрюваного у кримінальному процесі законом встановлений особливий порядок їх проведення на підставі клопотання до слідчого судді та отримання ухвали.

Загальний порядок проведення слідчих (розшукових) дій включає до себе, згідно ст. 223 КПК України, процесуальні дії, які спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у кримінальному провадженні.

Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість їх проведення для досягнення мети кримінального провадження. Такий підхід дозволяє виключити можливість проведення повторних, додаткових слідчих розшукових дій, а іншої сторони потребує уваги до процесуального порядку їх проведення, що встановлено у процесуальних нормах. Спеціальні норми КПК України, в окремих випадках, потребують процесуального дозволу з боку слідчого судді у разі проведення слідчої розшукової дії, яка тимчасово обмежує права та свободи підозрюваного.

Основні критерії проведення слідчих (розшукових) дій можна визначити у наступному.

По-перше, слідчий повинен прийняти процесуальне рішення щодо проведення слідчої (розшукової) дії. По-друге, він повинен забезпечити гарантії прав та обов'язків учасників кримінального провадження під час проведення слідчої (розшукової) дії, роз'яснити процесуальні права учасникам кримінального провадження, а у разі необхідності надати правову допомогу, запропонувавши послуги адвоката. По-третє, слідчий приймає рішення щодо залучення під час проведення слідчої (розшукової) дії спеціаліста, перекладача, експерта. По-четверте, результати проведення слідчої (розшукової) дії слідчий повинен за процедурою та процесуальним порядком закріпити у протоколі слідчої розшукової дії.

Розглядаючи процесуальну характеристику проведення слідчих (розшукових) дій під час встановлення обставин кримінального правопорушення необхідно визначити слідчі дії, які слідчий проводить невідкладно для встановлення складу кримінального правопорушення після реєстрації заяви про вчинене кримінальне правопорушення.

Практика свідчить, що 90% кримінальних проваджень починається з огляду місця події де слідчий отримує всю інформацію щодо вчиненого кримінального правопорушення.

Ю.П. Аленин, Ю.М. Грошевой, А.Я. Дубинський, М.В. Жогін, В.П. Корж, О.М. Ларин, М.М. Міхеєнко, Д.В. Письмений, Л.Д. Скільська, С.М. Стахівський, В.М. Стратонов, С.А. Шейфер та ін. визначають огляд місця події як слідча (розшукова) дія, яка включає до себе встановлення обставин кримінального правопорушення, які вказують на вину підозрюваного [2; 105, с. 35; 120; 137; 156; 179, с. 565; 185; 186; 210].

Механізм проведення слідчих розшукових дій у кримінальному процесі визначено на підставі чинного КПК України, однак, окремі положення законодавства мають недоліки під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Вони не визначають процесуальні елементи, які вказують на мету, обставини, процедуру проведення процесуальних та слідчих (розшукових) дій.

Ст. 237 КПК України визначає мету огляду, а саме виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення.

Однак, як повинен проводитися огляд, які предмети, речі необхідно оглядати, які вилучати, які обов'язки повинен виконувати спеціаліст, експерт, перекладач, понятий під час проведення огляду закон не визначає, а надає повноваження слідчому.

Слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів. Для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження.

Процесуальний порядок проведення огляду передбачає вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

Під час огляду місця події та трупу слідчий повинен залучити до проведення слідчої розшукової дії судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта для визначення кримінальних обставин смерті. Огляд трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події. Після огляду труп підлягає обов'язковому направленню для проведення судово-медичної експертизи для встановлення

причини смерті. За результатами проведеного огляду слідчий повинен скласти протокол.

Зміни до ст. 244 КПК України вказують, що призначення експертизи проводить слідчий суддя на підставі клопотання слідчого, прокурора. В разі призначення експертизи трупа слідчий повинен визначити питання, які надаються експерту та ознайомити з ними учасників кримінального провадження. Якщо зауважень не поступило то слідчий складає клопотання до слідчого судді. Слідчий суддя повинен розглянути клопотання під час судового розгляду та надати слідчому ухвалу про проведення експертизи. Результати експертизи та висновок експерта надається учасника процесу для ознайомлення. У разі оскарження висновку експерта слідчий має право надати клопотання слідчому судді про призначення повторної, комплексної, комісійної експертизи.

Механізм проведення огляду трупа, пов'язаний з ексгумацією здійснюється за постановою прокурора (ст. 239 КПК України). Практика свідчить про окремі процесуальні проблеми проведення даної слідчої (розшукової) дії.

З одного боку процесуальні підстави ексгумації включають до себе: заяву учасників кримінального провадження, якщо було встановлено, що під час проведення судово медичної експертизи не було досліджено окремих фактичних даних, які мають суттєве визначення для встановлення причини смерті.

З іншого слідчий отримав об'єктивні дані що вказують на окремі обставини встановлення об'єктивної істини.

Крім того для проведення додаткової, комплексної, комісійної експертизи необхідні зразки біологічного матеріалу, які можуть вказати на нові обставини винуватості підозрюваного на стадії досудового розслідування.

Механізм проведення даної слідчої (розшукової) дії передбачає, що труп виймається з місця поховання за присутності судово-медичного експерта, понятих, спеціалістів. Під час ексгумації необхідно застосування відео фіксації місця події. Після виїмки трупу, судово-медичний експерт повинен оглянути труп. Під час ексгумації судово-медичним експертом можуть бути вилучені зразки тканини і органів або частини трупа, необхідні для проведення експертних досліджень. Труп необхідно доставити до відповідного експертного закладу для проведення експертизи.

За результатом проведення даної слідчої (розшукової) дії слідчий складає протокол.

Ст. 241 КПК України передбачає проведення освідування потерпілого. Процесуальні підстави проведення освідування є: на тілі людини є татуювання, шрами, особливі прикмети; сліди та мікрочастинки, які виникли під час вчинення кримінального правопорушення та мають значення для викриття винного, встановлення обставин та істини; телексні ушкодження, побої, рани, царини та ін.; фізичний та психічний стан підозрюваного, алкоголь, наркотики, ріст, вага та ін.

Освідування здійснюється на підставі постанови прокурора, за участю судово-медичного експерта або лікаря. Судово-медичний експерт разом зі слідчим проводить освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком його проведення лікарем і за згодою особи, яка освідується.

Механізм проведення даної слідчої (розшукової) дії включає до себе наступні положення. Перед початком освідування особі, яка підлягає освідуванню, пред'являється постанова прокурора. Після цього особі пропонується добровільно пройти освідування, а в разі її відмови

освідування проводиться примусово. При освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або небезпечні для її здоров'я.

У разі необхідності здійснюється фіксування наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідуванню, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатись як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватись лише суду під час судового розгляду. За результатами проведення освідування складається протокол. Особі, освідування якої проводилося примусово, надається копія протоколу освідування.

Ст. 234 КПК України вказує на підстави проведення слідчої (розшукової) дії, яка тимчасово обмежує права та свободи людини за ухвалою слідчого судді на стадії досудового провадження.

Чинне законодавство у диспозиції даної статті визначило тільки процесуальний порядок отримання ухвали на проведення даної слідчої розшукової дії, але учасників, процесуальний механізм проведення обшуку, міри пов'язані з тимчасовим обмеженням прав та свобод особи у якій проводиться обшук, виїмку та огляд речей, документів залишила поза межами закону.

Механізм проведення даної слідчої (розшукової) дії передбачає проведення обшуку з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Процесуальні положення проведення обшуку були предметом наукових монографій, статей та доповіді. О.М. Бандурка, А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.С. Степанюк, О.С. Врублевський, А.М. Ефремов, А.А. Закатов, В.О. Коновалова, Ю.В. Кореневський, І.М. Лузгін, В.Б. Рушайло та ін. визначали

складність проведення даної слідчої розшукової дії [17; 49; 51, с. 65; 85; 91; 108; 126; 170].

Необхідно зазначити, що окремі деталі механізму проведення обшуку вказують на практичні проблеми, які теорія не може вирішити.

По-перше, перед початком обшуку слідчий пред'являє ухвалу слідчого судді на проведення обшуку та вказує щодо добровільної видачі предметів, документів, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення.

Однак, закон вказує на можливість проведення обшуку без ухвали слідчого судді, у разі якщо предмети, документи можуть бути втрачені або знищені. Тому слідчий проводить обшук на підставі постанови, а її копію та протокол обшуку надає прокурору.

Слідчий суддя, отримавши скаргу на результати проведення даної слідчої розшукової дії, розглядає її та складає ухвалу за якою скасовує результати обшуку та вказує на незаконні дії під час їх проведення. Матеріали повинні бути знищені за рішенням прокурора.

Другий момент є присутність під час обшуку учасників кримінального провадження. Слідчий вирішує питання кого він допускає до проведення даної слідчої дії та має право не допускати тому, що дана дія має примусовий характер та обмежує права та свободи.

Третій елемент вказує на проведення під час обшуку особового огляду або обшуку присутніх.

В даному разі механізм проведення особового обшуку не визначений. З одного боку особа має право відмовитися, а з іншого слідчий повинен застосувати міри процесуального примусу для проведення огляду.

На підставі практики пропонуємо наступні пропозиції. Слідчий під час проведення обшуку, має право скласти постанову про проведення особового обшуку. Обшук проводить особа однієї статі. Вилучені предмети повинні бути оглянуті за протоколом та вилучені. Вони повинні бути упаковані за

закріплені підписами учасників слідчої розшукової дії. Друге положення є застосування міри процесуального примусу та направлення особи до медичного закладу де під наглядом слідчого проводиться огляд.

Копія протоколу залишається особі у якої був проведений обшук.

Ст. 228 КПК України визначає процесуальні положення пред'явлення особи для впізнання. Процесуальні підстави даної слідчої розшукової дії включають до себе встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу.

Механізм проведення даної слідчої (розшукової) дії включає до себе заборону попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про прикмети цієї особи. Особа, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими особами тієї ж статі, яких має бути не менше трьох і які не мають різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі. Перед тим як пред'явити особу для впізнання, їй пропонується у відсутності особи, яка впізнає, зайняти будь-яке місце серед інших осіб, які пред'являються. Особі, яка впізнає, пропонується вказати на особу, яку вона має впізнати, і пояснити, за якими ознаками вона її впізнала. При пред'явленні особи для впізнання можуть бути залучені спеціалісти для фіксування впізнання технічними засобами, психологи, педагоги та інші спеціалісти.

За необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису.

Друга конструкція даної слідчої розшукової дії є проведення впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису. Фотознімок з особою, яка підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, разом з іншими фотознімками, яких повинно бути не менше трьох. Фотознімки, що пред'являються, не повинні мати різких відмінностей між собою за формою та іншими особливостями, що суттєво впливають на сприйняття зображення. Особи на інших фотознімках повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню. Матеріали відеозапису з зображенням особи, яка підлягає впізнанню, можуть бути пред'явлені лише за умови зображення на них не менше чотирьох осіб, які повинні бути тієї ж статі і не повинні мати різких відмінностей у віці, зовнішності та одязі з особою, яка підлягає впізнанню.

За правилами цієї статті може здійснюватися пред'явлення особи для впізнання за голосом або ходом, при цьому впізнання за голосом повинно здійснюватися поза візуальним контактом між особою, що впізнає, та особами, які пред'явлені для впізнання.

Третя конструкція передбачає, згідно ст. 229 КПК України пред'явлення речей для впізнання. Перед тим, як пред'явити для впізнання річ, слідчий, прокурор або захисник спочатку запитує в особи, яка впізнає, чи може вона впізнати цю річ, опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати ознаки, за якими впізнає річ, проте може впізнати її за сукупністю ознак, особа, яка проводить процесуальну дію, зазначає це у протоколі. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети. Річ, що підлягає впізнанню, пред'являється особі, яка впізнає, в числі інших однорідних речей одного виду, якості і без різких відмінностей у зовнішньому вигляді, у кількості не менше трьох. Особі, яка впізнає, пропонується вказати на річ, яку вона впізнає, і пояснити, за якими ознаками

вона її впізнала. Якщо інших однорідних речей не існує, особі, яка впізнає, пропонується пояснити, за якими ознаками вона впізнала річ, яка їй пред'являється в одному екземплярі.

Четверта конструкція передбачає пред'явлення трупа для впізнання (ст. 230 КПК України). В даному разі труп пред'являється в моргу, або під час огляду місця події та трупу. Слідчий надає можливість оглянути труп та визначити його анкетні дані. За результатом огляду складається протокол у якому докладно зазначаються ознаки, за якими особа впізнала особу, річ чи труп, або зазначається, за сукупністю яких саме ознак особа впізнала особу, річ чи труп. Протоколі обов'язково зазначається, що пред'явлення для впізнання проводилося в умовах, коли особа, яка пред'явлена для впізнання, не бачила і не чула особи, яка впізнає, а також вказуються всі обставини і умови проведення такого пред'явлення для впізнання.

Якщо проводилося фіксування ходу слідчої (розшукової) дії технічними засобами, до протоколу додаються фотографії осіб, речей чи трупа, що пред'являлися для впізнання, матеріали відеозапису. У разі якщо пред'явлення для впізнання проводилося в умовах, коли особа, яку пред'явили для впізнання, не бачила і не чула особи, яка впізнає, всі фотографії, матеріали відеозаписів, за якими може бути встановлена особа, яка впізнавала, зберігаються окремо від матеріалів досудового розслідування.

Процесуальні положення проведення допиту регламентовані ст. 224 КПК України. Вони були предметом наукових дискусій з боку А.В. Заклюки, В.О. Коновалової, М.І. Порубова, Р.П. Чернова та ін. [92, с. 12; 107; 159; 206, с. 17].

О.М.Сербулов, В.О.Коновалова розглядали теоретичні елементи та практику проведення допиту та встановили, що до предмету допиту необхідно віднести обставини вчинення кримінального правопорушення, перевірку отриманих показань та ін.[107].

У процесі допиту інформація повинна бути отримана в процесуальній формі. Інформація, що виходить за межі допиту може мати значення для проведення допитів інших осіб, перевірки й оцінки їх показань.

Предмет допиту охоплює обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Слідчий повинен з'ясувати факти, проаналізувати докази. Вони визначається двома аспектами: переліком обставин, що підлягають з'ясуванню і даних, які мають бути відомі або можуть бути відомі особам, що мають відношення до події кримінального правопорушення.

Предмет допиту є широкий комплекс обставин, що підлягають встановленню у зв'язку з розслідуванням. Предмет допиту не залишається незмінним. Залежно від того кого допитують — свідка або підозрюваного, предмет допиту конкретизується.

Свідка можна допитувати про факти, що стосуються обставин та про особу підозрюваного.

Предмет допиту підозрюваного обмежується змістом повідомлення про підозру і з'ясуванням обставин кримінального правопорушення. Окремі обставини можуть не підтвердитися, інші виявляться з'ясованими найбільш повно.

Перед допитом встановлюється особа, роз'яснюються її права, а також порядок проведення допиту.

У разі допиту свідка він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову давати показання і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілий - за давання завідомо неправдивих показань.

Під час проведення допиту підозрюваного слідчий повинен задати наступне питання: "Мали Ви травми голови, спини, находилися на обліку у психіатричних медичних закладах". Дане питання необхідно визначити не

тільки для встановлення психічного стану підозрюваного, але для характеристики його особи під час досудового розслідування.

За необхідності до участі в допиті залучається перекладач. Під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис. Допитувана особа має право використовувати під час допиту власні документи і нотатки, якщо її показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими відомостями, які важко зберегти в пам'яті.

За бажанням допитуваної особи вона має право викласти свої показання власноручно. За письмовими показаннями особи їй можуть бути поставлені додаткові запитання.

Особа має право не відповідати на запитання з приводу тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо) або які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею, близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення, а також щодо службових осіб, які виконують негласні слідчі (розшукові) дії, та осіб, які конфіденційно співпрацюють із органами досудового розслідування.

Допит не може продовжуватися без перерви понад дві години, а в цілому - понад вісім годин на день.

Результати допиту можуть бути підтверджені під час перехресного допиту двох або більшої кількості учасників кримінального провадження. Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях.

Механізм проведення перехресного допиту включає до себе наступне. На початку допиту встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках вони перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілі - за давання завідомо неправдивих показань.

Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту. Оголошення показань, наданих учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після давання ними показань.

Стаття 240 КПК України визначає процесуальні положення проведення слідчого експерименту, який проводиться з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.

Механізм проведення даної слідчої (розшукової) дії передбачає участь підозрюваного, потерпілого та інших учасників кримінального провадження, зокрема свідок, захисник. За необхідності слідчий експеримент може проводитися за участю спеціаліста.

Під час проведення слідчого експерименту можуть проводитися вимірювання, фотографування, звуко чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу. Проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода.

За результатами проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол. У протоколі докладно викладаються умови і результати слідчого експерименту.

Основне завдання проведення слідчих розшукових дій полягає у встановленні події кримінального правопорушення, яке мало місце в минулому.

Слідчий, прокурор, колегіальний суд повинні встановити склад кримінального злочину за чинним КК України та визначити форму вини, а саме мотив, мету вчинення кримінального правопорушення; практично після вчинення злочину потерпілий, цивільний позивач мають матеріальну шкоду, вид та розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат встановлюється слідчим на підставі висновку експерта; матеріальних фіскальних довідок та ін..

Важливе значення для визначення вини підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному процесі є обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження. В даному разі слідчий, прокурор, суддя повинні прийняти заходи щодо визначення обставин вини виходячи з завдань кримінального провадження, а саме забезпечення захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень.

Методика розслідування кримінального правопорушення залежить від складу кримінального правопорушення. Однак коло обставин, які підлягають доказуванню по кожному кримінальнішому провадженню єдині для всіх кримінальних правопорушень.

Обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні та їх межі можна класифікувати за наступними групами. Перша група включає до себе повноту, неупередженість, швидкість, достатність доказів, які вказують на вину підозрюваного. Друга – є визначення предмету доказування та його межі для встановлення фактичних даних, які відносяться до кримінального провадження.

М.В. Жогін, Ф.Н. Фаткуллін, В.Г. Танасевич, Г.И. Миньковский, В.П. Корж, Е.Д. Лукьянчиков, Я. Пещак, Р.Д. Ратинов, В.М. Стратонов та ін. розглядали логічну діяльність слідчого, прокурора, судді у кримінальному провадженні. Слідчий прокурор, суд повинні встановити фактичні дані вчинення кримінального правопорушення на підставі предмету доказування та вини обвинуваченого [87; 88; 105, с. 35; 127; 155; 163; 186].

В.Д. Арсеньев, А.Д. Бойков, О.М. Васільев, Г.Н. Мудьюгін, Н.А. Якубович, В.Л. Коновалова, М.В. Салтевський, М.Г. Щербаковський та ін. вказували на криміналістичні аспекти вирішення практичних положень пізнання обставин кримінального правопорушення, як процесу формування та використання отриманої інформації, за допомогою якої формується знання про фактичні дані кримінального правопорушення [10; 34; 107; 174; 214].

А.М. Безносюк, І.В. Басиста, О.І. Бережной., С.А. Ворожцов, Т.М. Добровольська, О. Климович, О.М. Толочко, С.С. Чернявський, С.А. Шейфер та ін. писали, що фактичні обставини кримінального правопорушення повинні лежати в основі обвинувального вироку. Суддя повинен бути впевнений, що обвинувачений вчинив кримінальне правопорушення, призначає покарання за кваліфікацією даного складу злочину [18, 23; 31, с. 28; 46; 77; 104, с. 34; 205; 210].

А.В. Заклюка, Л.Г. Куропаткин, Н.А. Кузнецов, Д.П. Письменный та ін. зазначали, що, сформована в процесі проведення слідчих розшукових дій теоретична модель може бути схематичною тому, що вона має окремі прогалини, які не передбачені законодавством. Вони по-різному пов'язують наявні дані, які пояснюють подію кримінального правопорушення, по-різному вказують на її учасників і результати проведених процесуальних дій. По мірі отримання інформації модель реконструюється, звільняється від зайвих утворень, обирає достовірно встановлені факти, визначає різну кількість варіантів, доки не стане єдиною однозначною системою

достовірного знання про подію кримінального правопорушення [92, с. 8; 116, с. 34; 117, с. 11; 156].

М.С. Строгович, Н.В. Сибилева, А.Б. Соловьев та ін. у свій час, звертали багато уваги на процесуальний зміст встановлення предмету доказування. Він зазначав, що суддя під час судового провадження повинен визначити фактичні обставини, які процесуально відповідають складу кримінального правопорушення. На підставі доказів, які знайшли свій вираз у разі судового розгляду кримінального правопорушення суддя має процесуальні повноваження ухвалити вирок [189 с. 159: 177; 183].

Ю.П. Аленин, С.В. Давиденко, В.М. Савицький, О.М. Ларін та ін. вважали, що фактичні данні повинні бути перевірені у формі показань відповідного учасника кримінального провадження, огляду предметів (речей) – у формі опису ознак у протоколах процесуальних, слідчих і судових дій. [2; 75; 120; 172].

В.Д. Арсеньев, А.Р. Белкин, Г.Ф. Горский, Л.Д. Кокарев, П.С. Єлькінд, В.П. Гмирко, М.В. Жогин, А.В. Заклюка та ін. виділяли наступні елементи доказування: встановлення фактів; фіксацію, перевірку, оцінку доказів за допомогою встановлених у чинному законодавстві джерел. Тільки на підставі доказів слідчий, прокурор, суд мають право визначити вину обвинуваченого [10; 28, с. 67; 57; 74; 88; 91, с. 11].

Пропонуємо визначити предмет доказування за наступними формами.

Перша форма полягає у встановленні юридичних обставин, зокрема: збору, перевірки, оцінки доказів.

Друга форма - фактичне встановлення обставин кримінального провадження, встановлення обставин кримінального правопорушення.

Третя форма - встановлення обставин на основі презумпції, якщо головна мета доказування (об'єктивна істина) не може бути досягнута то кримінальне правопорушення залишається не розкритим.

2.2. Загальні положення проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Теоретичні положення проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі є нововведенням до чинного законодавства. Закон надає перелік даних процесуальних дій, але не визначає його механізму тому слідчий не має доступу до їх проведення у кримінальному провадженні. Процедурні положення проведення даних дій встановлені на підставі оперативно-розшукової діяльності з елементами процесуальних положень та процедури проведення, яка включає до себе процесуальне фіксування проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Для визначення механізму проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні необхідно звернути увагу на теоретичні розробки оперативно-розшукової діяльності, яка визначена на підставі закону України про оперативно-розшукову діяльність.

Окремі положення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі були предметом наукових дискусій з боку вчених, зокрема О.М. Бандурки, О.В. Бауліна, Д.І. Беднякова, А.В. Бондаренко, О.С. Врублевського, М.І. Гапановича, І.І. Мартиновича, В.М. Григор'єва, Я.Ю. Кондратьєва, М.Й. Христич, Ю.М. Прокопенко, Ю.В. Корневського, І.М. Лузгіна, Д.Й. Никифорчука, С.С. Овчинського, Т. Панасюка, М.А. Погорецького, А.С. Саинчина, О.О. Чувільова, М.Е. Шумило та ін. [17; 20; 26; 35, с. 252; 51, с. 65; 54; 59; 111; 114; 126; 143; 144; 153, с. 85; 157; 175; 208; 213, с. 452].

На підставі запропонованих наукою оперативно-розшукового права елементів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі були визначені нові положення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які введені у КПК України з 2014 року.

Теоретики кримінального процесу, не залишили поза межами, процесуальні аспекти оперативно розшукової діяльності.

Необхідно зазначити вчених, які одні з перших визначили можливість використання елементів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі, зокрема: Ю.М. Грошевой, М.А. Погорецький, Р.З. Тагієв, О.О. Чувільов та ін. [99; 157; 195].

Концепція використання ОРД у кримінальному процесі йшла двома напрямками, а саме відокремлення ОРД від кримінального процесу, але можливість отримання інформації ОРД у кримінальному процесі та використання її як фактів для доказування вини підозрюваного. Другий шлях є використання ОРД у кримінальному провадженні після реєстрації заяви про вчинення кримінального правопорушення.

Дані положення мають наступні конструкції. Перша передбачає використання ОРД до реєстрації заяви, як реалізація оперативн-розшукової інформації. Друга – застосування негласних слідчих (розшукових) дій, як конструкцій ОРД у кримінальному провадженні. Третя – передбачає процесуальні положення взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час досудового провадження.

Перша конструкція передбачає процедуру діяльності оперативних підрозділів на підставі реалізації оперативних матеріалів у кримінальному процесі.

Вона має декілька теоретичних проблем. По-перше, співробітники оперативних підрозділів отримують заяву про вчинення кримінального правопорушення, але не реєструють її у єдиному реєстрі досудового розслідування тому, що не мають певності в результатах фіксування кримінального правопорушення. Після фіксації кримінального правопорушення оперативні підрозділи реєструють заяву та матеріал у єдиному реєстрі досудового розслідування. Матеріал передається через прокурора до слідчого, який проводить досудове провадження.

Друга проблема включає до себе механізм застосування ОРД після реєстрації заяви у єдиному реєстрі досудового розслідування. Вона

передбачає процедуру встановлення фактичних даних оперативними підрозділами та проведення процесуального закріплення фактів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

В.І. Максимов надав ретроспективний аналіз теоретичних положень використання елементів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Він запропонував теоретичну модель наступним чином: визначення підстав для проведення негласних слідчих (розшукових) дій; таємність проведення негласних слідчих (розшукових) дій; гарантії забезпечення та дотримання положень законодавства, яке регламентує проведення негласних слідчих (розшукових) дій; процесуальний, процедурний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій; процесуальне закріплення фактичних даних, які були встановлені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій [132, с. 8].

Дані теоретичні положення викликали широке коло дискусійних підходів щодо розподілу та класифікації негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі.

М.А. Погорецький, С.Р. Тагієв, М.Г. Щербаковський та ін. вчені вважають за необхідним класифікувати негласні слідчі (розшукові) дії за досягненням практичних цілей досудового розслідування [157; 195; 214].

Н.С. Карпов, Д.П. Письменний, Л.Д. Удалова, І.М. Янченко та ін. розподіляють дані дії на пошукові, які на підставі отриманої оперативної інформації підлягають ретельної перевірки та встановленню фактичних даних, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення [100, с. 184; 156; 198; 221, с. 84].

Аналіз інших точок зору дотримується запропонованої класифікації Київської процесуальної школи та вказує, що негласні слідчі (розшукові) дії є пошукові, а за процесуальним змістом вони допомагають встановити фактичні дані та підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

Одним з основних елементів проведення негласних слідчих (розшукових) дій є таємність проведення. Важливе значення під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій є режим таємності.

На необхідність проведення таємно негласних слідчих (розшукових) дій вказували О. М. Бандурка, О.В. Горбачов, Д. М. Бедняков, В. Ю. Голубовський, І. М. Зубков, В. В. Зорін, Ю. Ф. Кваша, В.І. Мавсимов, В. Б. Рушайло, К. В. Сурков, С. В. Степашин та ін. вчені.

В.І. Максимов, Д.Й. Никикифорчук, М.А. Погорецький та ін. визначили ознаки таємності проведення негласних слідчих (розшукових) дій [132; 143, с. 63; 157].

Вони визначали таємність як визначення інформації яка підлягає встановленню грифа таємності; надати ступень системи захисту інформації; забезпечити доступ до інформації оперативними співробітниками, які залучені до проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Харківська наукова процесуальна школа О.М. Бандурка, Ю.М. Грошевой, О.В. Капліна, О.Г. Шило, Д.В. Філін та ін. автори вказували, що під час проведення таємних негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, з одного боку, учасник процесу має статус свідка та проведення слідчих розшукових дій заперечує конституційним положенням. З іншого, якщо оперативна інформація не знайшла свого підтвердження під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій відносно особи у кримінальному провадженні то всі матеріали повинні бути знищені [17; 99; 202; 211].

І.І. Войтович, О.О. Чувільов, М.Е. Шумило, І.М. Янченко та ін. вважали, що отримання фактичних даних відносно підозрюваної особи є не порушення закону, а тільки після закріплення фактичних даних у кримінальному провадженні як доказів можна визначити підозрюваного [48, с. 67; 50, с. 11; 208; 213, с. 452; 221, с. 84].

Теоретичні аспекти проведення оперативно-розшукової діяльності та встановлення обставин кримінального правопорушення визначають, що тільки слідчий має процесуальні повноваження проведення негласних слідчих (розшукових) дій на підставі процесуальної ухвали слідчого судді.

Аналіз юридичної літератури вказує на процесуальні та фактичні підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Процесуальні, або їх вказують як формально-правові підстави, включають до себе процесуальні повноваження слідчого, прокурора, оперативних підрозділів, які мають право починати досудове провадження на підставі визначення кваліфікації тяжкого кримінального правопорушення (злочину). Важливе значення має учасник процесу відносно якого проводяться дані негласних слідчі (розшукові) дії. В даному разі слідчий не завжди має можливості визначити докази вини підозрюваного. Тому КПК України встановив, що боротьба з кримінальними злочинами повинна проводитися всіма можливими методами. Нова методика, яка визначена у КПК України є технічне забезпечення слідчого, прокурора, суд під час встановлення та закріплення доказів, які вказують на вину підозрюваного.

Фактичні підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дії включає до себе, що відносно підозрюваного будуть встановлені фактичні дані. При цьому під час спілкування слідчий повинен отримати відео зображення та аудіо звук таким чином, щоб у разі проведення експертизи бути впевненим, що негласні слідчі (розшукові) дії проводилися відносно даного підозрюваного.

Друга конструкція визначає проведення негласних слідчих розшукових дій слідчим. В даному разі є три елемента, які потребують теоретичного підходу.

Перший – проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчим, які тимчасово обмежують процесуальні права та обов'язки підозрюваного.

Другий – участь слідчого під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами та процесуальне закріплення доказів, які встановленні під час викриття підозрюваного у його вчиненні.

Третій – проведення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами на підставі доручення слідчого. Складання процесуального протоколу співробітниками оперативних підрозділів та участь слідчого під час закріплення доказів за результатами їх проведення.

Перший елемент проведення негласних слідчих (розшукових) дій вказує на прийняття процесуального рішення слідчим, прокурором. Слідчий, отримавши інформацію про вчинення кримінального правопорушення від оперативних підрозділів зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття процесуального рішення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Чинне законодавство встановлює види та класифікацію негласних слідчих (розшукових) дій, які обирає слідчий для викриття підозрюваного.

Закон не визначає процедуру та правила прийняття процесуального рішення слідчого. Пропонуємо визначити процесуальне рішення слідчого – постанова про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Другий елемент, має процесуальне визначення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, яке визначає за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором слідчий суддя. Після судового розгляду клопотання слідчий суддя складає ухвалу та надає дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

На підставі ухвали слідчого судді слідчий обирає вид проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

Перший вид, згідно ст. 258 КПК України, – втручанням у приватне спілкування є доступ до змісту спілкування за умов, якщо учасники спілкування мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним. Різновидами втручання в приватне спілкування є: аудіо-, відео контроль особи; арешт, огляд і виїмка кореспонденції; зняття інформації з

транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем.

Аудіо, відео контроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування (ст. 260 КПК України).

Накладення арешту на кореспонденцію накладається, якщо під час досудового розслідування є достатні підстави вважати, що поштово-телеграфна кореспонденція певної особи іншим особам або інших осіб їй може містити відомості про обставини, які мають значення для досудового розслідування, або речі і документи, що мають істотне значення для досудового розслідування (ст. 261 КПК України).

О. Іващенко, Я.Ю. Кондратьев, Ю.В. Кореневский, Т.В. Михальчук, Д.Й. Никифорчук, М.М. Корчовий, М.Ф. Сокиран та ін. вчені розробили теоретичні аспекти зняття інформації з каналів зв'язку. Основні розробки були покладені у чинний КПК України, який визначив, що фактичні дані отримані за результатом застосування технічних засобів є докази, які викривають підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення та вказують на обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні [98, с.314; 111, с.212; 139, с. 11; 143; 176].

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без відома осіб, які використовують засоби телекомунікацій для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можна встановити обставини, які мають

значення для кримінального провадження. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає у проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для досудового розслідування, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку (ст. 263 КПК України).

Другий вид включає до себе обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи шляхом таємного проникнення в них з використанням технічних засобів, з метою: виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для їх досудового розслідування; виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів; виявлення та вилучення зразків для дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину; виявлення осіб, які розшукуються; встановлення технічних засобів аудіо, відео контролю особи.

Публічно недоступним є місце, до якого неможливо увійти або в якому неможливо перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб (ст. 267 КПК України).

Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу є застосування технічних засобів для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, у тому числі мобільного терміналу систем зв'язку, та інших радіо випромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження (Ст. 268 КПК України).

Для пошуку, фіксації і перевірки під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину відомостей про особу та її поведінку або тих, з ким ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно

доступних місцях може проводитися візуальне спостереження за зазначеними об'єктами або візуальне спостереження з використанням відеозапису, фотографування, спеціальних технічних засобів для спостереження. За результатами спостереження складається протокол, до якого долучаються отримані фотографії та/або відеозапис (Ст. 269 КПК України).

За наявності обґрунтованої підозри, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку, або з метою розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації, у кримінальних провадженнях, слідчий, прокурор на підставі ухвали слідчого судді проводять моніторинг банківських рахунків (Ст. 269-1 КПК України).

Аудіо, відео контроль місця може здійснюватися під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину і полягає у здійсненні прихованої фіксації відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно доступних місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також інші події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження (ст. 270 КПК України).

Контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та проводиться в таких формах: контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину.

Контроль за вчиненням злочину не проводиться, якщо внаслідок таких дій неможливо повністю запобігти: посягання на життя або заподіяння особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень; поширенню речовин, небезпечних для життя багатьох людей; втечі осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини; екологічній або техногенній катастрофі.

Під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, як би слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні (Ст. 271 КПК України).

Третій вид включає виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів, коли можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування.

Виконання зазначеними особами такого спеціального завдання, як негласна слідча (розшукова) дія, здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу (Ст. 272 КПК України).

Негласне отримання зразків для порівняльного дослідження може бути здійснене лише у випадку, якщо їх отримання неможливе без завдання значної шкоди для кримінального провадження. Негласне отримання зразків здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням прокурора, або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором (Ст. 274 КПК України).

Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення

негласних слідчих (розшукових) дій. Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру (Ст. 275 КПК України).

Процесуальне значення результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій можна визначити таким чином, що вони повинні відповідати доказам обвинувачення у вчиненні тяжкого кримінального правопорушення та бути встановлені на підставі ст. 84-86 КПК України, як допустимі докази, що визначені у обставинах кримінального правопорушення.

Ст. 84 КПК України вказує, що докази є факти, фактичні дані, відомості про факти. Виходячи з даних положень КПК України результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій необхідно визначити, як документи, за результатами яких після проведення експертизи ідентифікації голосу, зображення вони отримують процесуальний зміст доказів.

Практичні положення реалізації результатів процесуального закріплення негласних слідчих (розшукових) дій мають декілька теоретичних питань.

По-перше, зняття інформації з каналів зв'язку, обстеження житла та ін. процесуально закріплюється на підставі протоколу проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Однак, протокол повинен бути підтверджений під час судового розгляду кримінального провадження. Якщо фактичні дані не знаходять свого підтвердження то суддя не має право посилатися на них під час с ухвалення вироку.

По-друге, результати зняття інформації з каналів зв'язку повинні пройти експертне дослідження. Тільки результати експертизи визначені за чинним КПК України як доказ, що підтверджує вчинення кримінального правопорушення.

По-третє, слідчий повинен отримати від оперативних співробітників документи, які свідчать про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. В даному випадку закон, відомчі інструкції визначають, що оперативний співробітник повинен надати слідчому рапорт, в якому відображається хід та результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Другий документ є довідка технічної служби, яка приймала участь під час фіксації відео та аудіо вчинення кримінального правопорушення. Третій – протокол застосування технічних засобів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

В даному разі для чіткого процесуального визначення слідчий повинен надати доручення оперативним підрозділам про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Тоді всі документи, які отримав слідчий від оперативних підрозділів повинні мати ознаки фактичних даних, а слідчий їх процесуально оформлює як докази.

Не можна погодитися с теоретичними викладками М.Є. Шумило, який в наукових публікаціях відстоює точку зору, що матеріали оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів не повинні мати доказового значення, тому що процесуальна діяльність у кримінальному провадженні покладена на слідчого, прокурора. Тому він вважає, що документи, які надають оперативні підрозділи до слідчого не мають доказового значення [213].

Автор вказує на теоретичний підхід до проведення негласних слідчих (розшукових) дій тому, що вони тимчасово обмежують процесуальні права та обов'язки особи, відносно якої вони проводилися.

Крім того, як свідчить аналіз статистичних даних національної поліції тільки 5% оперативних матеріалів мають судову перспективу та тільки 3% колегіальний суд ухвалює та проголошує вирок.

Можна визначити, що слідчий має право брати участь в їх проведенні тільки під час двох видів. При цьому закон вказує, що слідчий має право

надати доручення про проведення даних дій оперативним підрозділам, які мають більш багатий досвід в їх проведенні.

Механізм дії процесуальних повноважень слідчого включає в себе дачі вказівок, доручень. Процедура надання доручень має дві форми. Перша процесуальна виходить з закону і встановлює підстави його надання у разі встановлення обставин кримінального правопорушення.

Друга є процедурна сторона надання доручення, яка визначає його процесуальну форму. В дорученні слідчий повинен вказати найменування органу, або посадової особи якій надсилатися доручення.

В мотивувальній частині вказуються обставини кримінального правопорушення, а також обставини, які повинен виконати співробітник оперативного підрозділу. Як правило, форми та методи слідчий не вказує резолютивній частині доручення слідчий вказує питання на які він повинен отримати відповідь.

Термін виконання доручення не може перевищувати 10 діб. Якщо даний термін перевищується оперативними співробітниками то вони повинні надати слідчому попередню відповідь де вказати остаточний термін виконання доручення. Вважаємо, що термін виконання доручення не може перевищувати 15 діб.

Під час надання доручення слідчий встановлює обставини кримінального правопорушення на підставі перевірки версій, встановлення фактичних даних та закріплення їх як доказів; моделювання слідчої ситуації; проведення слідчого експерименту для встановлення механізму вчинення кримінального правопорушення; визначення психологічного портрета підозрюваного, встановлення контакту для викриття кримінального угруповання та попередження кримінальних правопорушень; викриття підозрюваного в дачі неправдивих показань; проведення слідчих розшукових дій за якими закріплюється докази, обґрунтування методів досудового розслідування та прийняття процесуальних рішень, які обмежують права та

свободи підозрюваного, погодження їх з прокурором, прийняття процесуальних рішень щодо закриття або закінчення кримінального провадження, складання обвинувального акту, направлення матеріалів кримінального провадження до прокурора.

Надання доручення оперативним підрозділам передбачає встановлення орієнтування досудового розслідування, перевірка оперативно - розшукової інформації, визначення фактичних даних, які вказують на вину підозрюваного та її оцінка.

Важливе значення має процесуальна діяльність слідчого під час участі у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій та складання протоколу проведення даної дії.

Практика встановила процесуальний зміст протоколу. Можна констатувати, що 90% слідчий складає протокол проведення негласної слідчої (розшукової) дії без зауважень, але у 5% не чітко визначає в описової частині отримані факти, 5% не фіксує правила пакування технічних засобів.

Практика надала форму складання протоколу проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Вступна частина протоколу повинна містити відомості про: місце, час проведення та назву процесуальної дії; особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада); всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання); інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання.

Важливе значення під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій є попередження про нерозголошення даних досудового розслідування.

Пропонуємо вставити в протокол проведення даної дії попередження учасників кримінального провадження про кримінальну відповідальність про розголошення даних досудового розслідування.

Описова частина протоколу повинна містити відомості про: послідовність дій; отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи.

Заключна частина містить відомості про: вилучені речі і документи та спосіб їх ідентифікації; спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу; зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

Перед підписанням протоколу учасникам процесуальної дії надається можливість ознайомитися із текстом протоколу. Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами.

Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні процесуальної дії.

Третя конструкція передбачає взаємодію слідчого та оперативних підрозділів на стадії досудового провадження.

Процесуальні форми взаємодії включають до себе участь оперативних співробітників у складі слідчої групи; отримання від слідчого оперативними підрозділами доручень щодо встановлення обставин кримінального правопорушення.

Під час процесуальної діяльності оперативного співробітника в складі слідчої групи він має процесуальні повноваження щодо проведення слідчих розшукових дій. З одного боку слідчий надає оперативному співробітнику самостійно проводити слідчі розшукові дії, а з іншого слідчий контролює процесуальну діяльність оперативних співробітників та надає доручення про проведення слідчих розшукових дій.

Перший аспект проблеми включає надання слідчим доручень, які виходять до його повноважень. В даному разі доручення, які надаються оперативним підрозділам для встановлення оперативно-розшукової інформації, що входить в перелік оперативно-розшукової роботи оперативних підрозділів.

Друга категорія є доручення слідчому, оперативним підрозділам з боку прокурора. Прокурор, як сторона обвинувачення здійснює прокурорський нагляд у формі процесуального контролю за процесуальною діяльністю слідчого, оперативних підрозділів. У разі порушення закону він приймає засоби щодо усунення порушень. Прокурор повинен контролювати підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Після проведення даних дій, прокурор повинен отримати копію протоколу. Під час виконання ухвали слідчого судді про знищення матеріалів оперативно-розшукової діяльності прокурор повинен бути присутнім при їх знищенні.

Другий аспект проблеми включає до себе доручень слідчого, що стосуються процесуальних положень проведення досудового розслідування. В даному разі прокурор не уповноважений впливати на процесуальні рішення слідчого. Наприклад, прокурор не має права дати слідчому вказівку про затримання підозрюваного.

Не процесуальні форми взаємодії були предметом розгляду з боку вчених, зокрема А.Ф. Волобуєва, І.М. Осики, Р.С. Степанюка, Ю.А. Ведернікова, А.М. Кучука, М.І. Гапановича, І.І. Мартиновича, А.Я. Дубинський, Ю.І. Шостак, О.В. Захарченко, М.А. Погорецький, С.Я. Розенблит, О.С. Саїнчіна та ін.. Вони вважали, що не процесуальні форми взаємодії включають проведення наради, складання загальних планів проведення досудового розслідування з оперативними підрозділами [49; 54; 81; 93, с. 51; 157; 166; 175].

Подальший розгляд проведення негласних слідчих (розшукових) дій встановлений на підставі доступу та допуску на їх проведення, які зачіпають

окремі положення негласної оперативно-розшукової діяльності тому неможна визначити та запропонувати їх механізм, які мають право використовувати тільки співробітники оперативних служб.

2.3. Процесуальні повноваження слідчого судді, надання ухвали на проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують конституційні права та свободи

Імплементація правових норм Європейського Союзу до чинного законодавства України визначило нові положення стадійності, процесуального статусу сторін, учасників кримінального провадження. Новизною чинного КПК України є участь на стадії досудового провадження слідчого судді, який розглядає процесуальні клопотання слідчого, прокурора, що пов'язанні з наданням ухвали про проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальна права та обов'язки підозрюваного.

Держава продовжує реформування правосуддя. Основний зміст реформ включає ліквідацію конституційних декларацій та реальною роботою суду, забезпечення правосуддя на підставі змагальності, диспозитивності.

Конституція України визначає, що суд є гілкою державної влади. Він не підлеглий у своїй правовій діяльності нікому. Процесуальні рішення суду проголошуються тільки на підставі закону.

Теоретичні визначення процесуальної діяльності суду були предметом дискусій з боку вчених, які надали елементи удосконалення судової системи, процедури судового розгляду кримінального провадження, застосування гарантій прав та свобод людини і громадянина.

М.В. Азаренко, Ю.П. Аленин, К.Д. Анцифиров, М.І.Бажанов, Л.О. Богословська, О.І. Бережной, В.Д. Бринцев, Е.Г. Веретехін, М.М. Гродзинський, Ю.М.Грошевой, В.В. Городовенко, Т.М. Добровольська, О.М. Дроздов, В.Т. Маляренко, О.М. Овчаренко, Б.Стичинський, М. Хоцький,

О.Г. Яновська та ін. автори визначали процесуальні аспекти судової діяльності у кримінальному процесі на підставі правового застосування закону та верховенства права [1; 2; 6; 13; 31; 38; 41; 61; 64; 77; 80, с. 124; 133, с. 15; 146; 188, с. 3; 197, с. 38; 220].

В.Т. Малярєнко, О.Г. Яновська вважають, що суддя повинен виконувати свої процесуальні обов'язки на підставі засади справедливості, однак вона практично не вживається у кримінальному процесі [133, с. 15; 220].

Суддя повинен приймати процесуальні заходи, що пов'язані з формуванням правомірної поведінки учасників кримінального провадження, надати можливість використовувати свої права і обов'язки не тільки самостійно, але за допомогою юридичної допомоги з боку адвоката.

Суддя розглядає матеріали кримінального провадження під час судового розгляду та вирішує питання, які пов'язані з встановленням вини підозрюваного, обвинуваченого, ухвалює та проголошує вирок на підстав доказів, які знайшли своє відображення під час судового розгляду.

Розглядаючи теоретичні проблеми та практичні питання участі судді на стадії досудового провадження необхідно зупинитися на визначенні його правового статусу. Якщо статус судді під час судового розгляду кримінального провадження має визначення за чинним КПК України то статус на стадії досудового провадження слідчого судді має декілька теоретичних обмежень. По-перше, функції учасників процесу на даних стадіях мають різні процесуальні інтереси. По-друге, змішення функції обвинувачення та правосуддя не повинно бути під час досудового провадження. По-третє, слідчий суддя обмежений фактичними доказами, які вказують на вину підозрюваного. Він має тільки факти, які йому надані слідчим, прокурором. Під час судового розгляду дані факти перевірені ретельно та визначені в обвинувальному акті. При цьому фактичні дані досудового розслідування під час отримання ухвали на проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують права та свободи підозрюваного

та докази, які встановлені на стадії судового провадження відрізняються. Обмеження процесуальних повноважень слідчого судді та колегіального суду потребують теоретичного обґрунтування та усунення практикою.

Ю.П. Аленін, В.Д. Бринцев, Ю.М. Грошевой, В.Т. Малярєнко та ін. автори надали теоретичні положення статусу судді під час досудового провадження [2; 38; 64; 133, с. 15;].

Сутність їх теоретичних пропозицій полягає в тому, що слідчий суддя отримавши клопотання слідчого, прокурора та матеріали досудового провадження повинен не тільки надати ухвалу щодо проведення слідчих розшукових дій але отримати копію протоколу за результатами проведення для контролю виконання ухвали. Вони пропонували правовий розподіл процесуальних функцій судді на стадії досудового та судового провадження.

К.Ф. Гуценко, Л.В. Головка та ін автори на підставі теоретичних положень судового процесу Великобританії запропонували процесуальний контроль судді за виконанням ухвали суду. В англійському процесі суддя здійснює контроль у рамках процедури попереднього слухання. Висновки суду про вину підозрюваного мають на меті не притягнення його до кримінальної відповідальності, а з'ясування можливості продовження процесу. Суддя надає доручення щодо початку кримінального обвинувачення або закриває кримінальне провадження [73].

Л.О. Богословська, М.М. Ковтун, С.Б. Росинський, Д.В. Філін та ін.. вважали, що функція судового контролю за діяльністю слідчого, прокурора є забезпечення процесуального захисту прав та свобод людини і громадянина [25, с. 206; 110; 168, с. 17; 202, с. 63].

Процесуальні положення чинного законодавства встановлюють основні засади правової діяльності судді під час досудового та судового провадження.

Ст. 7 КПК України визначає, що засади судової діяльності включають до себе: забезпечення верховенство права; виконання умов законності судового

розгляду та проголошення вироку; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; безпосередність дослідження показань, речей і документів; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; публічність; диспозитивність; гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

Виходячи з теоретичних положень судової діяльності судовий розгляд кримінального провадження включає незмінність складу суду, участь у судовому засіданні кримінального провадження підозрюваного, обвинуваченого.

Для правового регулювання завдань та функціонального призначення суду можна виділити основні напрямки, а саме:

- процесуальні повноваження слідчого судді під час забезпечення функції судового контролю на стадії досудового провадження за органами досудового розслідування;
- судовий розгляд клопотання слідчого, прокурора про проведення слідчих розшукових дій, ухвалення процесуального рішення про дозвіл проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права підозрюваного;
- забезпечення повноважень судді, колегіального суду щодо проведення судового розгляду та самостійного розв'язання процесуальних та матеріальних питань, які пов'язані з організаційними положеннями проведення судочинства;

- визначення елементів спрощеного судового розгляду з метою підвищення оперативності судового провадження;
- забезпечення публічних та приватних інтересів судового захисту прав і свобод учасників кримінального провадження.

Концептуальні ідеї міжнародно правових стандартів у сфері забезпечення недоторканості особи є розширення повноважень суду по контролю за органами досудового розслідування на стадії досудового провадження. У разі виникнення конфліктних ситуацій між стороною обвинувачення та захисту слідчий суддя повинен вирішити даний конфлікт на підставі норм законності кримінального процесу.

Суддя не повинен підміняти процесуальну діяльність слідчого, прокурора, які виконують функцію обвинувачення. Кримінально правова кваліфікація правопорушення повинна відповідати обвинуваченню, яке визначає слідчий, прокурор. Основна функція суду є правосуддя, яка має виконання завдань кримінального провадження.

Однак на стадії досудового провадження слідчий суддя має право надати слідчому своє процесуальне рішення щодо кваліфікації кримінального правопорушення на підставі чинного кримінального законодавства та визначити положення вина, яка передбачає застосування міри кримінального примусу та тимчасового обмеження прав і свобод підозрюваного.

Процесуальну діяльність слідчого судді на стадії досудового провадження можна визначити у наступних формах.

Перша форма передбачає судовий розгляд клопотання слідчого, прокурора для проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та свободи підозрюваного.

Друга форма включає до себе процесуальне рішення слідчого судді під час застосування міри запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Наступне положення можна констатувати у разі надання слідчим суддею ухвали про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Перша форма включає до себе проведення слідчих розшукових дій на підставі ухвали слідчого судді. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного. Слідчі розшукові дії, які тимчасово обмежують процесуальні права та обов'язки учасників кримінального провадження проводяться на підставі ухвали слідчого судді.

Перший аспект проведення слідчих розшукових дій на підставі слідчого судді передбачає проникнення до житла чи іншого володіння особи з метою встановлення доказів, які підтверджують вину підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

Під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також всі складові частини такого приміщення. Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи.

Слідчий, прокурор складають клопотання до слідчого судді про можливість входу до житла чи іншого володіння особи.

Слідчий суддя розглядає таке клопотання перевіряючи наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи. Ухвала слідчого судді надається слідчому для виконання.

Копію протоколу слідчий повинен надати слідчому судді для контролю виконання даної ухвали.

Другий аспект надання клопотання слідчому судді включає до себе отримання ухвали для проведення обшуку. Обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Клопотання слідчого, прокурора повинно містити відомості про: дату, час, посаду слідчого, його прізвище, найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; короткий виклад обставин кримінального правопорушення; правову кваліфікацію кримінального правопорушення з зазначенням статті закону України про кримінальну відповідальність; підстави для обшуку; житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, де планується проведення обшуку; анкетні дані на особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться; обґрунтування того, що доступ до речей, документів або відомостей, які можуть у них міститися, неможливо отримати у добровільному порядку шляхом витребування речей, документів, відомостей, або за допомогою інших слідчих розшукових дій.

До клопотання також мають бути додані копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.

Слідчий суддя повинен розглянути у судовому засіданні клопотання про обшук в день його надходження за участю прокурора. Ухвала слідчого судді надається слідчому для виконання.

Слідчий, прокурор вживає належні заходи. Перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, а також юридична відповідальність. За результатами проведення

даної слідчих розшукової дії складається протокол, копія протоколу повинна надаватися особі у якої проведено обшук та слідчому судді.

Новела чинного КПК України є отримання клопотання слідчого судді, згідно ст. 244 КПК України на залучення експерта.

Слідчий для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження та необхідні спеціальні знання звертається з клопотанням про проведення експертизи до слідчого судді.

У клопотанні зазначаються: час, місце, посада, прізвище слідчого, короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; виклад обставин, якими обґрунтовуються доводи клопотання; вид експертного дослідження, що необхідно провести, та перелік запитань, які необхідно поставити перед експертом. До клопотання також додаються копії матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання.

Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, не пізніше п'яти днів із дня його надходження до суду. Особа, яка подала клопотання, повідомляється про місце та час його розгляду, проте її неприбуття не перешкоджає розгляду клопотання, крім випадків, коли її участь визнана слідчим суддею обов'язковою.

Під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення клопотання.

Слідчий суддя задовольняє клопотання, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне залучення експерта. Слідчий суддя самостійно визначає експерта, якого необхідно залучити, або експертну установу, якій необхідно доручити проведення експертизи.

До ухвали слідчого судді про доручення проведення експертизи включаються запитання, поставлені експертові особою, яка звернулася з відповідним клопотанням. Слідчий суддя має право не включити до ухвали запитання, поставлені особою, яка звернулася з відповідним клопотанням, якщо відповіді на них не стосуються кримінального провадження або не мають значення для судового розгляду, обґрунтувавши таке рішення в ухвалі.

Висновок експерта, залученого слідчим суддею, надається слідчому.

Згідно ст. 245 КПК України для проведення експертного дослідження слідчий, прокурор повинні звернутися за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. У випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом.

У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, за клопотанням слідчого, прокурора має право дозволити слідчому здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

Друга форма передбачає судовий розгляд клопотання слідчого, прокурора про застосування міри запобіжного заходу.

У тексті клопотання слідчий докладно приводить опис кримінального правопорушення (злочину), у якому підозрюється особа та у відношенні якого заявлено клопотання про застосування міри запобіжний заходу у вигляді тривання під вартою.

Слідчий суддя не розглядає питання доказування обставин кримінального правопорушення, а визначає застосування міри запобіжного заходу тримання під вартою на підставі кримінального закону, найчастіше ставить в основу ухвали склад тяжкого злочину.

Щоб запобігти такого роду зловживанням, пропонуємо у клопотанні слідчого, прокурора до слідчого судді указувати не тільки склад злочину, а приділяти увагу доказам, що підозрюваний причетний до здійснення

кримінального правопорушення, а ставити перед судом питання щодо застосування міри запобіжного заходу взяття під варту. Висновок слідчого судді про взяття підозрюваного під варту встановлюється тільки при неможливості застосування іншої міри запобіжний заходу.

Закон не встановлює відмінностей під час обрання міри запобіжного заходу крім строку кримінального покарання, який визначений у кримінальному законодавстві.

Пропонуємо ввести в чинне законодавство ст. 176 КПК України положення щодо додаткових обмежень для застосування запобіжний заходу взяття під варту відносно: категорії підозрюваних, які вчинили кримінальне правопорушення; виду інкримінованого злочину; правові наслідки та можливість їх усунення, наприклад відшкодування матеріальної шкоди, яка визначена на підставі кримінального правопорушення та ін.

Другий елемент розгляду клопотання слідчим суддею у разі знаходження підозрюваного під вартою є продовження терміну досудового розслідування. Закон встановлює термін досудового розслідування не більше двох місяців від дня реєстрації заяви про вчинення кримінального правопорушення у Єдиному досудового розслідування. Керівник органу досудового розслідування має право підтримати клопотання слідчого до прокурора та слідчого судді щодо продовження терміну досудового розслідування.

Слідчий суддя повинен розглянути дане клопотання та прийняти процесуальне рішення відносно конкретного підозрюваного про продовження терміну утримання під вартою та терміну досудового розслідування. Конституційно правовий зміст судової ухвали та висновок про знаходження підозрюваного під вартою повинен проявлятися в тому, щоб індивідуально, у відношенні кожної конкретної особи було прийнято обґрунтоване процесуальне рішення. Це підвищує відповідальність суддів за прийняті ними процесуального рішення.

Третій елемент даної форми передбачає судовий розгляд заяви, скарги, клопотання сторони захисту після проведення негласних слідчих (розшукових) дій відносно підозрюваного, але докази не знайшли свого підтвердження під час досудового розслідування. Сторона захисту звертається до суду для знищення матеріалів, які отримані під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Слідчий суддя повинен в судовому засіданні ознайомитися з клопотанням сторони захисту та провести судовий розгляд за участю сторони обвинувачення. Під час судового засідання суддя встановлює обставини кримінального правопорушення та приймає ухвалу щодо знищення матеріалів, які були встановлені під час досудового розслідування. Підстави знищення доказів, не є перешкодою для проведення досудового розслідування, не можуть бути визначені як вплив на учасників кримінального провадження. Знищення матеріалів проведення негласних слідчих (розшукових) дій проводиться за участю прокурора.

Четверте положення включає розгляд клопотання слідчим суддею про застосування приводу. Клопотання про здійснення приводу складається слідчим до слідчого судді. У клопотанні зазначається: дата та місце складення; прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора; найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; процесуальний статус особи, про здійснення приводу якої заявлено клопотання, її прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання; процесуальна дія, учасником якої повинна бути особа, про здійснення приводу якої заявлено клопотання; відомості, які підтверджують факти здійснення виклику особи та отримання повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом.

До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи (ст. 141КПК України).

Клопотання слідчого, прокурора про здійснення приводу розглядається слідчим суддею у день його надходження до суду. Слідчий суддя встановивши, що особа, яка зобов'язана з'явитися на виклик слідчого була викликана у встановленому порядку, а саме є наявне підтвердження отримання нею повістки про виклик або ознайомлення з її змістом та не з'явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття, постановляє ухвалу про здійснення приводу такої особи. Копія ухвали про здійснення приводу, завірена печаткою суду, негайно надсилається слідчому.

Виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції.

П'ятий аспект проблеми включає до себе, згідно ст. 145 КПК України клопотання про накладення грошового стягнення.

Слідчий складає клопотання про накладення грошового стягнення відносно підозрюваного.

Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про накладення грошового стягнення на підозрюваного розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду. Про час та місце розгляду клопотання повідомляється службова особа, яка його внесла, та особа, на яку може бути накладено грошове стягнення, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання.

Слідчий суддя, суд, встановивши, що підозрюваний не виконав покладений процесуальний обов'язок без поважних причин, накладає грошове стягнення.

Копія відповідної ухвали не пізніше наступного робочого дня після її постановлення надсилається особі, на яку було накладено грошове стягнення.

Шостий елемент включає складання клопотання слідчим, за погодженням з прокурором, до слідчого судді про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.

Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю прокурора, сторони захисту.

Під час судового розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом слідчий суддя має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Ухвала слідчого судді надається слідчому.

Згідно ст. 155 КПК України слідчий, прокурор надають до слідчого судді клопотання про відсторонення підозрюваного від посади. У клопотанні зазначаються: короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання; виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилення на обставини; посада, яку обіймає особа; виклад обставин, що дають підстави вважати, що перебування на посаді підозрюваного, обвинуваченого сприяло вчиненню кримінального правопорушення; виклад обставин, що дають підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином.

При вирішенні питання про відсторонення від посади слідчий суддя зобов'язаний врахувати такі обставини: правову підставу для відсторонення від посади; достатність доказів, які вказують на вчинення особою кримінального правопорушення; наслідки відсторонення від посади для інших осіб.

За наслідками розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає: мотиви застосування або відмови у задоволенні клопотання

про відсторонення від посади; строк відсторонення від посади, який не може становити більше двох місяців; порядок виконання ухвали.

Копія ухвали надсилається особі, яка звернулася з відповідним клопотанням, підозрюваному чи обвинуваченому, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень.

Згідно ст. 171 КПК України слідчий суддя розглядає клопотання слідчого, прокурора з метою забезпечення цивільного позову про арешт майна підозрюваного. У клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна повинно бути зазначено: обґрунтування необхідності арешту майна; перелік і види майна, що належить арештувати; документи, які підтверджують право власності на майно, що належить арештувати, або конкретні факти і докази, що свідчать про володіння, користування чи розпорядження підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, третіми особами таким майном; розмір шкоди, неправомірної вигоди, яка отримана підозрюваним.

До клопотання також мають бути додані копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання.

Клопотання про арешт майна має право подати цивільний позивач, який вказує на: розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір позовних вимог; докази факту завдання шкоди і розміру цієї шкоди.

Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, підозрюваного, іншого власника майна, а також захисника, законного представника.

Під час розгляду клопотання про арешт майна слідчий суддя має право за клопотанням учасників розгляду або за власною ініціативою заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для

вирішення питання про арешт майна. Копія ухвали надається слідчому для виконання.

Третя форма включає до себе процесуальні положення у разі надання слідчим суддею ухвали про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання.

У клопотанні зазначаються: найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; правова кваліфікація злочину із зазначенням статті Кримінального кодексу України; відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину; вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення; обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.

До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.

Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий доведе наявність достатніх підстав про вчинення кримінального злочину. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, а також містити відомості про: прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням; злочин, у зв'язку із досудовим розслідуванням якого поставляється ухвала; особу (осіб), місце

або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікальне ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; строк дії ухвали.

Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці.

Практика ставить декілька питань отримання ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Перший елемент включає таємність проведення даної слідчої розшукової дії, та відтік інформації. В даному разі не тільки слідчий суддя має доступ до таємності проведення слідчої розшукової дії, але співробітники суду, які друкують ухвалу.

Другий включає доступ до окремих моментів застосування оперативно-розшукової роботи оперативних підрозділів та розголошення їх перед слідчим суддею.

Третій є доказове визначення отримання оперативної інформації та можливість її процесуального оформлення як доказів.

Проведене анкетування слідчих, оперативних співробітників показало, що у 80% вони заперечують проти розголошення оперативних матеріалів перед іншими учасниками кримінального провадження.

15% вважали, що слідчий суддя повинен надавати ухвалу про проведення слідчих розшукових дій без ознайомлення з матеріалами оперативної розробки.

Тільки 5% вказали на законність надання ухвали слідчого судді під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

2.4. Правове забезпечення процесуальних прав учасників кримінального провадження прокурорським наглядом у формі процесуального керівництва

Чинний КПК України встановив повноваження прокурора, як сторони обвинувачення.

Перший аспект функціональної діяльності прокурора є прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва під час проведення слідчих розшукових дій.

Другий – процесуальні права та обов’язки прокурора під час контролю за виконанням процесуальних рішень слідчого.

Третє положення є підтримання державного обвинувачення. Дані повноваження можна розподілити на декілька складових, зокрема:

- з моменту оголошення повідомлення про підозру підозрюваному, коли прокурор повинен бути присутнім під час проведення допиту підозрюваного;
- під час отримання обвинувального акту та прийняття процесуального рішення щодо направлення матеріалів кримінального провадження до суду, або складання нового обвинувального акту;
- підтримання обвинувачення під час судового розгляду подання слідчого щодо тимчасового обмеження прав та свобод підозрюваного на стадії досудового провадження;
- закриття кримінального провадження, складання клопотання до суду;
- забезпечення гарантій прав та свобод учасників кримінального провадження.

Ст. 36 КПК України визначає сутність, характер державних пріоритетів у кримінальному процесі, які полягають у законотворчій, законодавчій, правовій діяльності. Державні пріоритети повинні забезпечити захист особи, суспільства від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Прокурор має двоєдину компетенцію. З одного боку повноваження, що передбачені Законом України про прокуратуру, з іншого боку - повноваженнями, що встановлені КПК України.

Суперечливість чинного законодавства не зрозуміла тому, що КПК України визначає "орган прокуратури" як сторону обвинувачення та учасника кримінального провадження.

Аналогічне тлумачення визначено у КПК України відносно теоретичного поняття державний обвинувач. Аналіз теоретичних положень чинного кримінального процесу приводить до переконання, що помилка термінології зроблена свідомо.

Дефініція "державний обвинувач" визначена як підтримка від імені держави, процесуальними засобами захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, захист інтересів потерпілого під час судового розгляду кримінального провадження.

Чинне законодавство не розділяє правові поняття "посадова особа органу прокуратури" та "прокурор", потенційно включивши їх в коло державного обвинувача. Виходячи з тексту закону, неможливо визначити, статус прокурора у кримінальному провадженні, між поняттям "прокурор як учасник кримінального провадження" та посадою прокурор закон не проводить відмінності.

Процесуальні положення участі прокурора у кримінальному провадженні були предметом розгляду з боку низки вчених, зокрема С.А. Альперта, С.М. Алексеєва, В.С. Бабкової, Д.М. Бакаєва, Т.Б. Вільчик, О.П. Гуськової, Ю.М. Грошевого, В.В. Долежана, Ю. Дьомін, А.Б. Зозулинського, П.М. Каркача, М.Й. Курочки, Г.К. Кожевнікова, В.Т. Нора, А.І. Палюх, М.В. Руденко та ін. [5, с. 99; 7; 12, с. 52; 14; 62; 79, с. 11; 84, с. 105; 96; 101; 142; 148, с. 10; 169].

Ю.М. Грошевий, відзначив, що у будь-якій державі є універсальна контрольна (наглядова) функція, яка впливає з суті публічності державної

влади. Ця функція реалізується особливою гілкою влади — контрольною (наглядовою), яка на конституційному рівні має за мету охорону Конституції та забезпечує, з одного боку, відповідність законодавчих та інших нормативних актів Конституції України та конституційним законам, а з другого — верховенство права у всій юридичній практиці та діяльності органів виконавчої влади, в тому числі дотримання прав громадян, гарантованих Конституцією України. Особливістю цієї влади є те, що, держава забезпечує додержання законності, верховенство права та закону у всій нормотворчій та правозастосовній діяльності [62; 63; 64; 65, с. 4].

Д.М. Бакаєв, В.В. Долежан, В.Т. Нор та ін. визначали, що безсумнівно прокуратура повинна мати функції і сильні наглядові повноваження, оскільки у країні низька правова культура, високе зростання злочинності, постійно порушуються конституційні права громадян на всіх рівнях суспільного життя, прокуратура повинна функціонувати повнокровно [14; 79, с. 11; 142]

П.М. Каркач, М.Й. Курочка, М.В. Руденко та ін.. вказували, що Конституція України визначила основні напрямки процесуальної діяльності органів прокуратури, які направлені на захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, виконання завдань кримінального процесу щодо забезпечення швидкого, повного, неупередженого досудового провадження та судового розгляду, встановлення вини обвинуваченого та проголошення справедливих вироків [101; 169, с. 30].

Аналіз ст. 36 КПК України надає підстави для роздуму про те, що мав на увазі законодавець встановлюючи повноваження прокурора на стадії досудового провадження, які функції мав він на увазі, зокрема здійснення кримінального обвинувачення (переслідування), або підтримка державного обвинувачення, або прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва.

З одного боку на стадії досудового провадження прокурор не може бути державним обвинувачем. Інше положення включає прокурорський нагляд у

формі процесуального керівництва в тому вигляді, як він встановлений у КПК України, при цьому практична реалізація диспозиції даної статі може тлумачитися прокурором на свій розсуд тому, що надає повноваження у широкому спектрі можливого його виконання.

Важливо вказати, що участь державного обвинувача під час судового розгляду кримінального провадження у разі підтримки державного обвинувачення забезпечує законність і обґрунтованість судового розгляду кримінального провадження, але для суду це ніяких зобов'язань не надає.

Аналіз теоретичних положень КПК України надає підстави для висновку, що прокурор, захищає інтереси потерпілого у кримінальному провадженні та має процесуальні повноваження, які покладеної на нього державою.

Відповідно до Закону про прокуратуру віддана роль в організації роботи правоохоронних органів. Крім того діяльність прокурора нівелює роль суду, який забезпечує рівність прав сторін.

КПК України закріплює лише рівність сторін перед судом, а не рівність застосування та можливість використання процесуальних прав учасників, сторін кримінального провадження.

Аналіз практики процесуальної діяльності прокурора вказує, що він має власну компетенцію щодо процесуального керівництва слідчим. При цьому прокурор має владу, що поєднує в собі коло процесуальних повноважень, реалізація яких не контролювана та не стримується ніким, крім прокурора вищого рівня.

Система органів прокуратури утворює єдиний учасника кримінального обвинувачення, що є збірним поняттям категорії "прокурор".

В процесуальній діяльності важливе значення має процесуальна діяльність прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим провадженням.

Аналіз чинного законодавства дозволяє визначити основні положення процесуальної діяльності прокурора по захисту державних, процесуальних інтересів у сфері кримінального провадження, які можна визначити у наступному:

- процесуальна діяльність прокурора на початку досудового розслідування, зокрема контроль за проведенням процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій;
- погодження на проведення окремих слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та свободи на стадії досудового провадження;
- дача доручень на проведення окремих процесуальних дій;
- погодження оголошення повідомлення про підозру відносно підозрюваного;
- забезпечення процесуальних гарантій учасникам кримінального провадження;
- затвердження обвинувального акту, або складання нового обвинувального акту;
- організаційні повноваження прокурора під час отримання скарги на дії або бездіяльність слідчого, розгляд скарги та визначення міри юридичної відповідальності слідчого;
- підтримання обвинувачення під час судового розгляду слідчим суддею клопотання про тимчасове обмеження прав та свобод підозрюваного; закриття кримінального провадження за відсутністю складу кримінального правопорушення.

Процесуальний нагляд прокурора передбачає процесуальне керівництво під час прийняття слідчим процесуальних рішень, клопотань.

В.Т. Нор писав, що прокурор здійснює функцію обвинувачення у якій проявляється функція нагляду за законністю в сфері боротьби з

кримінальними правопорушеннями. Прокурор виявляє докази, які викривають, виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, що вчинив кримінальне правопорушення, а також встановлює обтяжуючі та пом'якшуючі вину обставини. Прокурор допомагає суду уникнути будь-яких судових помилок [142].

В.Т. Малярєнко вказував, що реалізація функції підтримання державного обвинувачення повинна здійснитися через повноваження прав прокурора, зокрема: прокурор не повинен затверджувати обвинувальний акт, а має право скласти висновок державного обвинувачення на підставі матеріалів досудового розслідування, представлених йому слідчим; прокурор вручає обвинуваченому копію висновку державного обвинувачення під розписку і повідомляє, до якого суду буде направлено кримінальне провадження, а якщо він змінив обвинувачення, роз'яснює обвинуваченому, що саме від цього обвинувачення той захищатиметься у суді; прокурор направляє кримінальне провадження до суду, якому вона підсудна; він надсилає до суду розписку обвинуваченого про вручення копії висновку державного обвинувачення або протокол про відмову одержати копію висновку державного обвинувачення, а також клопотання обвинуваченого про розгляд справи у складі трьох суддів чи судом присяжних, якщо воно було подано прокуророві; прокурор представляє справу в суді при її попередньому розгляді, підтримує обвинувачення у судовому засіданні у всіх справах, у яких проводилося досудове розслідування; прокурор має право змінити обвинувачення, пред'явлене особі, у тому числі і під час судового розгляду справи; прокурор має право відмовитися від підтримання обвинувачення в суді, що тягне за собою закриття справи, якщо функцію підтримання обвинувачення не бере на себе потерпілий [133, с. 15].

О.Р. Михайленко, В.П. Корж зазначає, що покладення на прокурора обов'язку складати обвинувальний акт та виконувати інші дії, пов'язані з направленням справи до суду, "суперечить вимогам п. 3 ст. 121 Конституції

України, де закріплено наглядовий вид діяльності прокуратури", не відповідає "інституту процесуальної самостійності слідчого" [105; 134].

В даному разі необхідно встановити процесуальні елементи втримування процесуальної діяльності прокурора. Слідчий не повинен бути його помічником. Основне втримування діяльності прокурора є закон.

Чинне законодавство визначило повноваження прокурора, встановило процесуальні форми, методи, тактику та методику процесуальної діяльності, інформаційне аналітичне забезпечення.

Перед прокурором під час нагляду у формі процесуального керівництва за діяльністю органів досудового розслідування стоїть цілий комплекс завдань. Основною метою є забезпечення якості досудового розслідування таким чином щоб жодна особа не була піддана не обґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Перша форма процесуального керівництва прокурора є нагляд за процесуальною діяльністю слідчого.

Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням та має наступні повноваження: прийняти заяву про вчинення кримінального правопорушення та надати дозвіл посадовим особам національної поліції України, СБУ про початок досудового розслідування; процесуальний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих; погоджувати клопотання слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання; повідомляти особі про підозру; пред'являти цивільний позов в інтересах держави та громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище, недосягнення повноліття, похилий вік,

недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права; приймати процесуальні рішення щодо проведення або закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування; затверджувати обвинувальний акт або клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, самостійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання; погоджувати запит органу досудового розслідування про міжнародну правову допомогу, передання кримінального провадження або самостійно звертатися з таким клопотанням.

Організаційна форма процесуального керівництва прокурора включає до себе наступні положення: надавати доручення органу досудового розслідування щодо проведення слідчих розшукових дій; ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування; приймати процесуальне рішення щодо проведення досудового розслідування слідчою групою; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії; доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу або перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту і законність проведення процесуальних дій, а також повноту, всебічність та об'єктивність розслідування у перейнятому кримінальному провадженні; перевіряти перед направленням прокуророві вищого рівня документи органу досудового розслідування про видачу особи (екстрадицію), повертати їх відповідному органу з письмовими вказівками, якщо такі

документи необґрунтовані або не відповідають вимогам міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, чи законам України; доручати органам досудового розслідування проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави.

Важливе значення процесуального керівництва прокурора є його персональна відповідальність за проведенням досудового розслідування, встановлення обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного. Тому закон встановив участь прокурора під час оголошення підозрюваному повідомлення про підозру.

Повідомлення про підозру обов'язково здійснюється у випадках: затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; обрання до особи одного з передбачених законом запобіжних заходів; наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором. Повідомлення має містити такі відомості: прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення; анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру; найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення; зміст підозри, згідно встановленими обставинами кримінального правопорушення; правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин,

відомих на момент повідомлення про підозру; права підозрюваного; підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення.

Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором. Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання. У разі якщо особі не вкрито повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню. Дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Термін пред'явлення повідомлення про підозру може визначати в межах встановленого терміну досудового розслідування. Затягування терміну пред'явлення повідомлення про підозру порушує право на захист.

Після оголошення повідомлення про підозру прокурор повинен бути присутнім під час проведення допиту. Участь державного обвинувача починається під час судового розгляду кримінального провадження. КПК України встановлює, що під час судового розгляду суд досліджує судові докази, що підтверджуються обвинувальним актом досудового провадження. Межі участі державного обвинувача під час судового розгляду встановлені обвинувальним актом. Обов'язок доказування покладено на сторони кримінального провадження. Вони зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного, об'єктивного, неупередженого дослідження обставин кримінального правопорушення. Керівництво судовим розглядом під час судового розгляду покладається на головуєчого суддю.

Державний обвинувач у судовому засіданні повинен довести суду наявність усіх обставин, які підлягають доказуванню. Судове розслідування складається з допиту учасників кримінального процесу, зокрема

обвинуваченого, потерпілого, свідків, у разі виникнення процесуальних питань щодо проведення експертизи та його висновку суд має право допитати експерта, оглянути речові докази та оголосити протоколи та інші документи.

Основний спосіб перевірки доказів є допит. Прокурор має процесуальні повноваження бути присутнім під час допиту, задавати питання учасникам кримінального провадження.

Основна мета допиту полягає у встановленні всіх обставин кримінального правопорушення.

Тактика допиту підозрюваного, потерпілого, свідків, перевірка доказів включає до себе участь прокурора як фахівця кримінального процесу. Успіх допиту зумовлюється тактичними прийомами, які застосовує прокурор. Тактичні прийоми допиту склалися на основі галузевих наук, зокрема психології, логіки, криміналістики та ін.. Головна мета таких прийомів полягає у цілеспрямованому встановленні обставин кримінального правопорушення.

В.О. Коновалова, О.М. Сербулов розглядали теоретичні елементи та практику проведення допиту та встановили, що до предмету допиту необхідно віднести обставини вчинення кримінального правопорушення, перевірку отриманих показань та ін.[107].

В.К. Весільський, Д. Приймаченко, Ю.П. Янович вважають, що будь-яка інформація показує ставлення допитуваного до певних обставин [45; 151, с. 56; 219, с. 11].

Предмет допиту охоплює обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Слідчий повинен з'ясувати факти, проаналізувати докази. Вони визначається двома аспектами: переліком обставин, що підлягають з'ясуванню і даних, які мають бути відомі або можуть бути відомі особам, що мають відношення до події кримінального правопорушення.

Предмет допиту підозрюваного обмежується змістом повідомлення про підозру і з'ясуванням обставин кримінального правопорушення. Окремі обставини можуть не підтвердитися, інші виявляться з'ясованими найбільш повно. Слідчий, прокурор мають право змінити повідомлення про підозру до встановлення обставин кримінального правопорушення. Остаточна редакція повідомлення про підозру повинна бути відображена у обвинувальному акті.

Друга форма передбачає нагляд прокурора у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Аналіз наукових досліджень, проведених А.В. Агутіним, Д.І. Беднякова, Р.С. Белкиним, В.К. Гавло, А.К. Гавриловим, Е.А. Часток, А.А. Ждановим, В.І. Єлінських, І.І. Карпечем, Н.І. Латко, А.І. Михайловим, М.П. Поляковим, І.Ф. Пантелєєвим А.П. Рижакова, А.І. Тесніковим, А.Г. Танасевич, В.Т. Томіним, Ю.К. Якимович, І.М. Якимовим та іншими вченими дозволяє представити в узагальненому вигляді різні підходи до визначення поняття, змістовного наповнення, сфер та механізмів реалізації оперативно розшукового потенціалу, його взаємоз'язок з кримінальним процесом.

В.С. Бабкова, О.О. Шандула, Ю.Дьомін, Н.С. Куришева та ін. вважали, що основу оперативно-розшукової діяльності є процес пізнання кримінального правопорушення. Даний процес починається з моменту отримання інформації про підготовку кримінального правопорушення та закінчуються процесуальним формуванням фактичних даних та доказів [12, с. 52; 84, с. 105; 118].

О.М. Бандурка у монографії Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності запропонував виробити єдиний підхід оперативно-розшукових термінів, а також визначити сутність співвідношення та взаємозв'язку з кримінальним процесом [17].

Прокурор не має широкого володіння методики проведення негласних слідчих (розшукових) дій, як саме не знає всіх деталей оперативно-розшукової діяльності. Однак закон встановив його повноваження щодо

проведення прокурорського нагляду. В даному разі прокурор повинен ретельно перевірити матеріали, які йому надані оперативними підрозділами встановити фактичні дані та факти, які свідчать про вчинення кримінального правопорушення і після цього давати згоду на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які є підставою для тимчасового обмеження прав та свобод людини і громадянина у кримінальному провадженні.

Результати проведення оперативно-розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій та протокол фіксації вчиненого кримінального правопорушення прокурор повинен перевірити та надати вказівку щодо закріплення доказів та подальшого проведення досудового розслідування.

Емпіричний матеріал свідчить, що 90% оперативних співробітників вважають, що немає необхідності надати матеріали оперативно-розшукової діяльності до прокурора.

По-перше, це пов'язано з викриттям конфіденційного співробітника, який надав фактичні дані, що є підставою для проведення негласних слідчих (розшукових) дій, викриття кримінального правопорушення.

По-друге, це відтік інформації, яка може потрапити до підозрюваного або до іншої особи.

10% оперативних співробітників вважають, що вони мають постійний контакт зі слідчим, який надає та роз'яснює методику проведення негласних слідчих (розшукових) дій, закріплення фактичних даних. Крім того матеріали після їх реалізації поступають до слідчого, який проводить досудове розслідування. В даному разі оперативні співробітники вважають, що немає необхідності надавати матеріали прокурору.

Практика прокурорського нагляду та процесуального керівництва прокурора за методами оперативної роботи оперативних підрозділів вказує, що в окремих випадках застосування норм закону про оперативно-розшукову діяльність та застосування деяких відомчих нормативних актів має місце орієнтацією на відомчі інтереси. Більш того, чинне законодавство України не

регулює окремі категорії оперативно-розшукової діяльності, що надає підстави для їх довільного тлумачення.

85% під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій оперативні співробітники використовували законодавство про оперативно-розшукову діяльність і тільки 15% чинне кримінальне процесуальне законодавство.

Оперативні співробітники під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій широко використовують технічні засоби, залучають до проведення даних дій спеціаліста, який фіксує обставини кримінального правопорушення, що дозволяє провести досудове розслідування з максимальною повнотою й об'єктивністю, одержати достатній обсяг доказів і іншої важливої інформації, що виключає можливість слідчої помилки.

Незважаючи на нові положення чинного КПК України існує гостра необхідність у законодавчій регламентації механізму реалізації оперативних матеріалів, отриманих під час проведення оперативно-розшукової діяльності.

Необхідно стандартизувати процес отримання оперативної інформації у кримінальному провадженні під час збирання, використання фактичних даних, надання їх слідчому, який повинен оцінити фактичні дані та шляхом проведення слідчих розшукових дій, закріпити її у протоколі.

Законотворчі висновки повинні надати теоретичні конкретні законодавчі пропозиції, що допоможе знизити рівень суперечності між станом юридичної науки та практики, надасть допомогу у застосуванні адекватних і оптимальних оперативно-розшукових заходів отриманих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Ефективність практичного застосування прокурорського нагляду суттєво залежать від цілеспрямованої й активної роботи прокурора з як на досудових стадіях процесу під час судового розгляду кримінального провадження. В даному разі можна визначити декілька положень процесуальної діяльності прокурора, а саме розгляд скарги на порушення законодавства слідчим; процесуальні конструкції погодження прокурора

процесуальних документів, які йому надає слідчий; участь під час розгляду клопотання слідчого – слідчим суддею.

Третій елемент процесуальної діяльності прокурора передбачає процесуальний порядок розгляду скарги.

Глава 26 КПК України визначає, що на стадії досудового провадження можуть бути оскаржені процесуальні рішення, дії чи бездіяльність слідчого до прокурора, зокрема: бездіяльність слідчого, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у не поверненні тимчасово вилученого майна; рішення слідчого про зупинення досудового розслідування – потерпілим, підозрюваним, його захисником; рішення слідчого про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим; рішення слідчого про відмову у визнанні потерпілим – особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою; рішення, дії чи бездіяльність слідчого при застосуванні заходів безпеки – особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки; рішення слідчого про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій – особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання чи захисником; рішення слідчого про зміну порядку досудового розслідування та застосування примусових заходів медичного характеру – підозрюваним, його захисником.

Загальні положення оскарження дій чи бездіяльності слідчого можуть бути оскаржені до прокурора, а другий шлях до слідчого судді.

Перший шлях – подача скарги до прокурора, який здійснює прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням відносно слідчого, контролює хід та результати досудового розслідування. Прокурорський нагляд є більш оперативний під час розгляду скарг, клопотань, заяв, звернень сторін кримінального процесу. Він є більш доступний та суттєвим чином компенсує судові звернення.

Другий – подача скарги до слідчого судді, оскарження процесуальних дій чи бездіяльності слідчого та прокурора, у разі незадоволення його відповіддю.

Т.Б. Вільчик, Г.К. Кожевников, П.М. Каркач, М.Й. Курочка, Н.М. Обрізан, В.Т. Нор та ін.. вчені вважали, що захист прав та свобод людини і громадянина у кримінальному провадженні полягає у розгляді скарг, заяв, клопотань [43, с. 12; 101; 142; 147, с. 11].

Закон України "Про прокуратуру" забезпечує прокурора широким колом процесуальних повноважень під час отримання скарги та розгляду скарги. Прокурор має процесуальні повноваження щодо розгляду скарги, зокрема повинен: прийняти міри прокурорського реагування після отримання та розгляду скарги, у разі виявлення порушень чинного законодавства він має право прийняття остаточне рішення та відносно винного застосувати міру юридичної відповідальності; поновити порушені права та законні інтереси учасників кримінального процесу, вжити заходів щодо забезпечення відшкодування завданих кримінальним правопорушенням матеріальної шкоди, надати доручення до розшуку майна, яке стало предметом злочинного посягання, а також надає вказівки щодо усунення причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення; забезпечити комплексний підхід прокурорського нагляду.

Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора можуть бути подані учасником кримінального провадження протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Якщо рішення слідчого чи прокурора оформлюється постановою, строк подання скарги починається з дня отримання даним учасником її копії.

Скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття

кримінального провадження, які розглядаються не пізніше п'яти днів з моменту надходження скарги.

Емпіричний матеріал свідчить, що 55% оскаржується рішення слідчого та прокурора на обрання міри запобіжного заходу взяття під варту; 15% оскаржується процесуальні дії слідчого під час проведення слідчих розшукових дій; 15 % - процесуальні рішення про закриття кримінального провадження; 5% - процесуальні дії після проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчим; 5% процесуальна бездіяльність слідчого або прокурора.

Чинне законодавство регулює правові відносини під час оскарження сторонами, учасниками кримінального провадження дії або бездіяльності слідчого, прокурора. Сутність оскарження включає до себе процесуальну форму скарги, яка повинна мати зміст оскарження процесуальних дій та рішень слідчого, прокурора; суб'єктний склад учасників кримінального провадження, які беруть участь у разі подання та розгляду скарги; права, обов'язки та гарантії механізму реалізації правової норми у разі оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності слідчого, прокурора; встановлена процесуальна процедура розгляду скарги прокурором або слідчим суддею; юридична відповідальність слідчого за порушення, які були виявлені під час розгляду скарги прокурором або слідчим суддею.

Після прийняття скарги прокурор повинен прийняти рішення, а саме задовольнити скаргу та прийняти заходи щодо усунення порушень кримінального законодавства. Якщо факти, які вказані в скарзі не знайшли свого процесуального підтвердження то прокурор повинен відмовити в задовільненні скарги. У цьому разі відповідь прокурора по розгляду скарги повинна бути надана вищестоящому прокурору у вигляді доповідної записки.

Доповідна записка повинна містити у собі короткий зміст обставин справи. Прокурор може надати доручення щодо складання записки наглядовому прокурору, який здійснює нагляд за досудовим слідством. У

докладній записки прокурор повинен вказати точні фактичні данні, які треба викласти без повторів, ясності і правильності складу. Прокурор вищого рівня повинен перевірити матеріали по скарзі не чекаючи, коли вона буде йому надана. У цьому разі прокурор по-перше, змінює підстави для подальшого оскарження, а по-друге, забезпечує охорону прав та свобод осіб, які оскаржують процесуальні дії слідчого по кримінальній справі.

Процесуальне рішення прокурора після розгляду скарги може бути оскаржено до слідчого судді.

У судовому засіданні повинен бути присутній прокурор та сторона захисту, захисник, підозрюваний, а також особа, яка оскаржила процесуальні дії або бездіяльність слідчого та прокурора. Судове провадження здійснюється за правилами цивільного судового розгляду. Суддя відкриває судове провадження та надає слово учаснику процесу, який оскаржив дії або бездіяльність слідчого та прокурора. Після цього повинен виступити захисник, останнім виступає прокурор, який вказує на підстави розгляду скарги по суті.

Слідчий суддя повинен за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора скласти ухвалу. Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування може бути про скасування рішення слідчого чи прокурора; зобов'язання припинити дію; зобов'язання вчинити певну дію; відмову у задоволенні скарги. Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження.

Пропонуємо внести у ст. 307 КПК України положення згідно з яким ухвала слідчого судді про розгляд скарги повинна бути остаточною та не підлягає її оскарженню. Слідчий суддя має процесуальний статус який передбачає правильне застосування закону, гарантує прийняття

процесуального рішення, забезпечує права і законні інтереси учасників процесу, здійснює захист від порушень чинного законодавства.

Пропонуємо надати критерії оскарження, зокрема перша форма передбачає отримання скарги на порушення слідчим кримінального процесуального закону під час проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій.

Наступні положення участі прокурора на стадії досудового розслідування передбачають його участь під час розгляду клопотання про проведення окремої категорії слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та свободи учасників кримінального провадження. В даному разі прокурор відстоює державні інтереси та виступає як державний обвинувач.

Категорія державне обвинувачення має правовий зміст, який можна визначити виходячи з норм матеріального права та процесуального.

С.А. Альперт, Ю.М. Грошевой, В.В. Долежан, О.Г. Яновська та ін.. вважали, що державне обвинувачення включає до себе норми матеріального кримінального права, оскільки вона виражена у особливій частині кримінального кодексу. Але безперечно те, що державне обвинувачення — це правова категорія, яка має процесуальний зміст, а за своїм характером та кримінальним провадженням норми процесуального закону не існують [7; 64; 79, с. 11; 220].

М.С. Строгович писав, що державне обвинувачення у матеріальному значенні включає до себе процесуальні дії, які спрямовані на викриття підозрюваного, який вчинив кримінальне правопорушення під час досудового та судового провадження. В стадії судового розгляду державне обвинувачення має зміст процесуальної участі прокурора під час встановлення обставин кримінального правопорушення, судових доказів, які підтверджують вину обвинуваченого [189].

Ю.П. Аленін, О.А. Банчук, І.В. Басиста, В.І. Галаган та ін. вчені визначали, що сутність, значення обвинувального акту полягає у його визначенні, як найбільш відповідального процесуального документу у якому слідчий на основі матеріалів кримінального провадження формулює законне й обґрунтоване обвинувачення підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення [2; 22; 23; 53].

Процесуальна форма обвинувального акту відображає питання, що входять у предмет доказування кримінального провадження. Вимоги процесуального закону про форму обвинувального висновку повинні максимально відповідати вимогам судового вироку.

Процесуальна форма досудового розслідування служить забезпеченню повного всебічного, неупередженого проведення досудового провадження. До вимог обґрунтованості обвинувального акту повинно бути встановлено процесуальна змотування згідно з яким слідчий вказує на матеріальну сторону доказів вини підозрюваного та вказує висновки з посиланням на конкретні докази.

Обґрунтованість обвинувального акту повинна бути встановлена слідчим на підставі висновків та посилання на докази, які встановлені під час досудового розслідування. Слідчий не тільки повинен викласти сутність обставин, які підлягають встановленню під час досудового провадження, але визначити докази, які вказують на вину підозрюваного.

Обвинувальний акт складається слідчим, після чого затверджується прокурором. Обвинувальний акт може бути складений прокурором, зокрема якщо він не погодиться з обвинувальним актом, що був складений слідчим.

Прокурор має право закрити кримінальне провадження у разі відсутності складу кримінального правопорушення. Він затверджує постанову слідчого, або складає її самостійно.

Якщо під час досудового провадження було оголошено повідомлення про підозру то прокурор має повноваження та складає клопотання, щодо

ініціювання перед судом рішення про звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності.

Висновки до розділу 2.

1. Доведено, що основні критерії проведення слідчих розшукових дій можна визначити у наступному. По-перше, слідчий повинен прийняти процесуальне рішення щодо проведення слідчої розшукової дії. По-друге, він повинен забезпечити гарантії прав та обов'язків учасників кримінального провадження під час проведення слідчої розшукової дії, роз'яснити процесуальні права учасникам кримінального провадження, а у разі необхідності надати правову допомогу, запропонувавши послуги адвоката. По-третє, слідчий приймає рішення щодо залучення під час проведення слідчої розшукової дії спеціаліста, перекладача, експерта. По-четверте, результати проведення слідчої розшукової дії слідчий повинен за процедурою та процесуальним порядком закріпити у протоколі слідчої розшукової дії.

Встановлено, що завдання проведення слідчих розшукових дій полягає у встановленні події кримінального правопорушення. Слідчий, прокурор, колегіальний суд повинні встановити склад кримінального злочину за чинним КК України та визначити форму вини, а саме мотив, мету вчинення кримінального правопорушення; практично після вчинення злочину потерпілий, цивільний позивач мають матеріальну шкоду, вид та розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат встановлюється слідчим на підставі висновку експерта; матеріальних фіскальних довідок та ін..

Пропонуємо визначити предмет доказування за наступними формами. Перша форма полягає у встановленні юридичних обставин, зокрема: збору, перевірки, оцінки доказів. Друга форма - фактичне встановлення обставин

кримінального провадження, встановлення обставин кримінального правопорушення. Третя форма - встановлення обставин на основі презумпції, якщо головна мета доказування (об'єктивна істина) не може бути досягнута то кримінальне правопорушення залишається не розкритим.

2. Надана концепція використання ОРД у кримінальному процесі йшла двома напрямками, а саме відокремлення ОРД від кримінального процесу, але можливість отримання інформації ОРД у кримінальному процесі та використання її як фактів для доказування вини підозрюваного. Другий шлях є використання ОРД у кримінальному провадженні після реєстрації заяви про вчинення кримінального правопорушення. Перше положення передбачає використання ОРД до реєстрації заяви, як реалізація оперативн-розшукової інформації. Друга – застосування негласних слідчих (розшукових) дій, як конструкцій ОРД у кримінальному провадженні. Третя конструкція є взаємодія слідчого та оперативних підрозділів під час досудового провадження.

Запропоновано механізм дії процесуальних повноважень слідчого під час дачі вказівок, доручень оперативним підрозділам у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Процедура надання доручень має дві форми. Перша процесуальна виходить з закону і встановлює підстави його надання у разі встановлення обставин кримінального правопорушення. Друга є процедурна сторона надання доручення, яка визначає його процесуальну форму.

3. Доведено, що статус слідчого судді на стадії досудового провадження має декілька теоретичних обмежень. По-перше, функції учасників процесу на даній стадії має різні процесуальні інтереси. По-друге, змішення функції обвинувачення та правосуддя не повинно бути під час досудового провадження. По-третє, слідчий суддя обмежений фактичними доказами, які вказують на вину підозрюваного. Фактичні дані досудового розслідування під час отримання ухвали на проведення слідчих розшукових дій, які

тимчасово обмежують права та свободи підозрюваного та докази, які встановлені на стадії судового провадження відрізняються. Для правового регулювання завдань та функціонального призначення суду можна виділити основні напрямки, а саме: процесуальні повноваження слідчого судді під час забезпечення функції судового контролю на стадії досудового провадження за органами досудового розслідування; судовий розгляд клопотання слідчого, прокурора про проведення слідчих розшукових дій, ухвалення процесуального рішення про дозвіл проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права підозрюваного; забезпечення повноважень судді, колегіального суду щодо проведення судового розгляду та самостійного розв'язання процесуальних та матеріальних питань, які пов'язані з організаційними положеннями проведення судочинства; визначення елементів спрощеного судового розгляду з метою підвищення оперативності судового провадження; забезпечення публічних та приватних інтересів судового захисту прав і свобод учасників кримінального провадження.

Пропонуємо процесуальну діяльність слідчого судді на стадії досудового провадження можна визначити у наступних формах. Перша форма передбачає судовий розгляд клопотання слідчого, прокурора для проведення слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують процесуальні права та свободи підозрюваного. Друга форма включає до себе процесуальне рішення слідчого судді під час застосування міри запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Наступне положення можна констатувати у разі надання слідчим суддею ухвали про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

4. Доведено, що перший аспект функціональної діяльності прокурора є прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва під час проведення слідчих розшукових дій. Другий – процесуальні права та обов'язки прокурора під час контролю за виконанням процесуальних рішень

слідчого. Третє положення є підтримання державного обвинувачення. Дані повноваження можна розподілити на декілька складових, зокрема: з моменту оголошення повідомлення про підозру підозрюваному; під час отримання обвинувального акту; підтримання обвинувачення під час судового розгляду клопотання слідчого щодо тимчасового обмеження прав та свобод підозрюваного на стадії досудового провадження; закриття кримінального провадження.

Встановлено, що перша форма процесуального керівництва прокурора є нагляд за процесуальною діяльністю слідчого. Друга форма передбачає нагляд прокурора у разі проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Третій елемент процесуальної діяльності прокурора передбачає процесуальний порядок розгляду скарги.

Пропонуємо внести у ст. 307 КПК України положення згідно з яким ухвала слідчого судді про розгляд скарги повинна бути остаточною та не підлягає її оскарженню.

Пропонуємо надати критерії оскарження, зокрема перша форма передбачає отримання скарги на порушення слідчим кримінального процесуального закону під час проведення процесуальних, слідчих розшукових, негласних слідчих (розшукових) дій.

Основні положення цього розділу було відображено в наукових роботах дисертанта: [222; 223; 224; 225; 226; 227; 230; 231].

ВИСНОВКИ

У результаті дисертаційного дослідження вирішено наукове завдання, що має значення для теорії і практики кримінального процесу, зокрема визначення та обґрунтування теоретика правових положень проведення процедури та механізму слідчих розшукових дій, процесуального статусу учасників кримінального провадження, які приймають участь у їх проведенні, процесуальні та процедурні елементи, які пов'язані з прийняттям процесуального рішення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також повноваження прокурора при забезпеченні процесуального керівництва, а також забезпечення процесуального контролю з боку слідчого судді під час проведення слідчих розшукових дій, отримання наукового результату у вигляді обґрунтованих висновків та пропозицій щодо теоретичних аспектів юридичної природи процесуального змісту проведення слідчих розшукових дій, встановлення обставин кримінального правопорушення, вини підозрюваного.

Основні наукові положення дисертації полягають у наступному:

1. Вважаємо, що чинний КПК України не чітко визначив структурну побудову стадій кримінального процесу. Пропонуємо визначити назву першої стадії процесу як стадію початку кримінального провадження. другої стадії – стадія кваліфікації кримінального правопорушення. Пропонуємо побудову теоретичної моделі правових відносин між учасниками кримінального провадження. Перша група правових відносин повинна включати правові відносини між стороною обвинувачення та захисту. Друга група має правові відносини між учасниками кримінального провадження, а саме між слідчим та прокурором, між слідчим та оперативними підрозділами, між слідчим та слідчим суддею. Третя група передбачає правові відносини між підозрюваним та потерпілим, цивільним позивачем та цивільним відповідачем. Четверта – між слідчим, захисником, підозрюваним та іншими

учасниками кримінального провадження, які забезпечують повне, об'єктивне, неупереджене досудове провадження та судовий розгляд кримінального провадження. Новелою чинного КПК України є проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. В даному разі КПК встановив нові правові відносини між оперативними підрозділами та слідчим, підозрюваним. Дану групу правових відносин можна назвати як оперативні правові відносини.

Пропонуємо визначити теоретичну модель взаємовідносин між державою та правовими нормами на підставі системи чинного законодавства та правових цінностей. З одного боку дана модель передбачає самостійні протилежні категорії, з іншого встановлює взаємозалежність, яка вказує на тип, форми і методи правового регулювання.

2. Теорія права визначає конституційно-правовий, загальний, спеціальний, індивідуальний статус. Конституційно-правовий статус визначений в Конституції України та включає право на життя, на повагу до його гідності, на свободу та особисту недоторканність та ін. Загальний статус включає до себе права та обов'язки людини, можливість користування ними в суспільстві. Спеціальний та індивідуальний статус у кримінальному процесі встановлений КПК України.

Пропонуємо визначення, що прокурор є носієм наданих йому процесуальних повноважень у кримінальному процесі, які визначені як прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва тому він повинен мати персональну відповідальність за законність і обґрунтованість проведення досудового розслідування.

Доведено, що процесуальна діяльність слідчого пов'язана з прокурорським наглядом, що в окремих випадках обмежує його процесуальну самостійність. Межі процесуальної самостійності слідчого обмежені обсягом повноважень прокурора, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва на стадії досудового провадження.

Пропонуємо виключити з чинного КПК України положення щодо отримання згоди від прокурора на подання слідчого до слідчого судді про тимчасове обмеження прав та свобод підозрюваного. Слідчий повинен надати прокурору копію ухвали слідчого судді, яку прокурор має право контролювати. Слідчий має право надавати доручення оперативним підрозділам у разі проведення оперативно-розшукових заходів. Але статус слідчого при цьому не визначено, він не регламентований законом.

Пропонуємо внести доповнення до чинного законодавства у ст. 40 КПК України, що слідчий повинен мати право на ознайомлення з оперативними матеріалами, які отримують оперативні підрозділи під час виконання його доручення.

Пропонуємо надати слідчому право при виявленні ознак кримінального правопорушення самостійно, без узгодження з прокурором, виконувати всі встановлені процесуальним законодавством заходів, які спрямовані на вирішення завдань кримінального провадження.

Доведено, що потерпілий є стороною обвинувачення, але статус потерпілого не відповідає даним теоретичним викладкам. Досудове провадження здійснює слідчий, а потерпілий не має повноваження щодо встановлення вини підозрюваного. Крім того закон вказує, що потерпілий може укласти угоду про примирення. В даному разі вважаємо внести зміни до ст. 3 КПК України та виключити потерпілого з сторони обвинувачення.

На підставі теоретичних положень визначення статусу підозрюваного, вважаємо визначити процесуальне поняття підозрюваного. Підозрюваним є особа, якій слідчий оголосив повідомлення про підозру на підставі його затримання у вчиненні кримінального правопорушення. Обвинуваченим (підсудним) є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду для судового розгляду.

3. Виходячи з механізму функціонального забезпечення кримінального провадження пропонуємо визначити наступні функції. Функція

кримінального обвинувачення. Функція кримінального захисту, яка підрозділяється на панорамні функції, а саме захист прав та свобод учасників кримінального провадження; захист від обвинувачення; оскарження процесуальних рішень слідчого та ухвали слідчого судді. Функція вирішення матеріалів кримінального провадження на підставі визначення функції кваліфікації кримінального правопорушення повинна бути визначена як функція правосуддя, яка включає панорамні функції під час судового провадження та ухвалення і проголошення вироку судом.

Пропонуємо змінити п. 14 ст. 3 КПК України та скасувати положення даної частини КПК України, що притягнення до кримінальної відповідальності є стадією кримінального провадження.

Пропонуємо визначити п. 14 ст. 4 КПК України у наступній редакції: "повідомлення про підозру є обвинувачення та початок притягнення до кримінальної підозрюваного, який вчинив кримінальне правопорушення".

Пропонуємо доповнити ст. 40 КПК України положенням, що слідчий має процесуальну самостійність у разі встановлення кваліфікації кримінального правопорушення у повідомленні про підозру; визначення межі обставин кримінального правопорушення; обрання, зміну або скасування запобіжного заходу; направлення кримінального провадження з обвинувальним актом до прокурора та суду; закриття кримінального провадження на підставі ст. 284 КПК України.

Залишається невизначеними функції оперативних підрозділів у кримінальному провадженні. Правовий статус оперативних підрозділів необхідно визначити, як реалізація оперативно-розшукових заходів під час отримання та реалізації оперативної інформації про вчинення кримінального правопорушення. З іншої сторони – це процесуальна діяльність, яка включає до себе проведення слідчих розшукових. Остання форма є участь у складі слідчої групи та проведення оперативного супроводу. Пропонуємо включити оперативні підрозділи в ст. 3 КПК України та встановити, що вони є

стороною обвинувачення. Визначити функцію оперативних підрозділів, як обвинувачення, кримінальне переслідування.

Пропонуємо надати процесуальну класифікацію функції прокурора у кримінальному процесі. Перша функція є прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва під час проведення слідчих розшукових дій. Друга – процесуальні права та обов'язки прокурора під час контролю за виконанням процесуальних рішень слідчого. Третя функція – підтримання державного обвинувачення.

Пропонуємо визначити функцію захисту підозрюваного, обвинуваченого на підставі загальних положень чинного законодавства. Дана функція має панорамний зміст, який можна угрупувати в наступному. Перше група – процесуальна функція, яка пов'язана з проведенням процесуальних, слідчих розшукових дій, зокрема вона поєднує: дача, або відмова в дачі показань після ознайомлення з повідомленням про підозру; участь у проведенні процесуальних, слідчих розшукових діях; збирати та надавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази відносно спростування вини; вимагати перевірки обґрунтованості затримання.

Функція судді під час судового розгляду кримінального провадження включає незмінність складу суду, участь у судовому розгляді кримінального провадження, визначення вини обвинуваченого, ухвалення та проголошення вироку. Можна констатувати, що під час судового розгляду суддя не виконує функцію обвинувачення. основна функція суду є правосуддя, яка має панорамні функції щодо виконання завдань кримінального провадження.

4. Доведено, що основні положення процесуальної діяльності прокурора по захисту державних, процесуальних інтересів у сфері кримінального провадження, які можна визначити у наступному: процесуальна діяльність прокурора на початку досудового розслідування; організаційні повноваження прокурора; підтримання державного обвинувачення.

Пропонуємо розділити процесуальні поняття "прокурор" та "державний обвинувач".

Пропонуємо внести у ст. 307 КПК України положення згідно з яким ухвала слідчого судді про розгляд скарги повинна бути остаточною та не підлягає її оскарженню.

5. Процесуальні повноваження органу досудового розслідування у кримінальному провадженні необхідно проаналізувати у наступному: визначити положення підслідності кримінального провадження та процесуальні повноваження слідчого під час досудового провадження; надати елементи процесуальних рішень слідчого під час досудового провадження, зокрема отримання від слідчого судді ухвали на їх проведення; на підставі ретроспективного аналізу чинного КПК України встановити практичні аспекти проведення негласних слідчих (розшукових) дій та запропонувати положення процесуального контролю слідчого під час проведенням оперативно-розшукових дій; встановити процесуальні положення закінчення кримінального провадження.

Пропонуємо встановити у ст. 214 КПК України положення щодо початку кримінального провадження слідчим, який здійснює досудове розслідування за підслідністю.

Пропонуємо внести доповнення до ст. 216 КПК України та сформулювати повноваження прокурора, що дозволяють передавати кримінальне провадження від одного слідчого іншому у наступній редакції:
" Прокурор має процесуальні повноваження вилучати кримінальне провадження від слідчого та передавати його слідчому того або іншого відомства з обов'язковою вказівкою підстав такої передачі".

6. Пропонуємо привести ст. 3 закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" до відповідного теоретичного змісту ст. 3 КПК України та встановити, що під час кримінального провадження підозрюваному, обвинуваченому забезпечується захист адвокатом.

Концепція теорії захисту у кримінальному провадженні можна визначити у наступному: сторона захисту має право збирати фактичні дані та надавати їх для процесуального закріплення слідчому, прокурору або судді, але оцінка судових доказів може здійснюватися стороною захисту тільки під час судового провадження; захисник забезпечує юридичну допомогу підозрюваному, обвинуваченому, підтримує їх позицію, але не має право надавати їм свою позицію, він пов'язаний позицією підозрюваного (обвинуваченого) у кримінальному провадженні; сторона захисту повинна виконувати свої процесуальні права та обов'язки тільки на підставі закону, не процесуальна діяльність, яка порушує чинне законодавство під час кримінального провадження не допустима. Захисник повинен дотримувати наступних правил, зокрема: дотримуватися моральних принципів адвокатської діяльності, таким як гуманізм, справедливість; захисник не повинен мати в собі психологічний тиск, почуття ворожості до підозрюваного, обвинувачуваного, він повинен залишатися безпристрасним юристом; основою моральних відносин між захисником та підозрюваним, обвинуваченим повинна стати довіра.

Доведено, що участь спеціаліста за викликом захисника до кінця не врегульовано чинним законодавством. З одного боку захисник надає слідчому клопотання про виклик та участь спеціаліста у проведенні слідчих розшукових дій. З іншого, захисник має право надати питання спеціалісту, який наддасть висновок про обставини кримінального правопорушення. Даний висновок захисник має право надати слідчому.

Пропонуємо визначити у кримінальному законодавстві положення, згідно з яким слідчий, прокурор повинні отримати від захисника підписку про нерозголошення даних досудового розслідування, якщо вони надають йому копії процесуальних документів проведення слідчої розшукової дії.

7. Теоретичні положення правосуддя встановлені за допомогою процесуальних інститутів та їх можна визначити у наступному, зокрема:

судовий розгляд відносно обвинуваченого та забезпечення захисту прав та свобод учасників кримінального провадження; зміни пріоритетів у підході до оцінки організації судової діяльності, запропонування основних засад кримінального процесу, а саме змагальність, диспозитивність, гласність; судовий розгляд відносно у формі приватного обвинувачення; щодо окремої категорії осіб; у разі застосування примусових заходів виховного або медичного характеру; судовий розгляд кримінального провадження, яке містить державну таємницю.

Запропоновано встановити процесуальний статус судді а підставі сукупності функцій, які виконуються у кримінальному провадженні під час судового розгляду. Перша функція, яка встановлена англосаксонською правовою системою є функція соціальної справедливості. Друга функція правосуддя контрольна, яку виконує суддя під час судового розгляду, а саме перевіряє докази, які надані у обвинувальному акті та встановлює обставини кримінального правопорушення на підставі доказів. Третя функція пов'язана з формуванням правомірної поведінки правовим впливом на суспільні відносини Четверта функція включає юридичну практику, яка полягає у формуванні прав і обов'язків учасників кримінального провадження. Функції правосуддя у кримінальному процесі можна визначити як сукупність функціональної діяльності судді під час судового розгляду відносно обвинуваченого та за змістом обвинувачення. Суддя зобов'язаний під час виконання функції правосуддя надати гарантії учасникам кримінального провадження таким чином щоб забезпечити виконання завдань кримінального процесу.

8. На стадії досудового провадження слідчий суддя приймає процесуальні рішення та складає ухвалу: про проведення окремих слідчих розшукових дій, які тимчасово обмежують права та свободи людини і громадянина у кримінальному процесі; проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які мають ознаки тяжкого кримінального правопорушення

та вказують на підозрюваного, який вчинив протиправні дії; надання дозволу на зняття інформації з каналів зв'язку; застосування міри запобіжного заходу відносно підозрюваного; арешт майна підозрюваного для забезпечення цивільного позову; відсторонення від посади у зв'язку з неможливістю заняття посади особою, яка вчинила кримінальне правопорушення на даній державній посаді; тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; розглядає скарги сторони захисту та інших учасників кримінального провадження під час досудового провадження на процесуальну діяльність або бездіяльність слідчого, прокурора.

Комплекс положень правового регулювання функції слідчого судді та теоретичні проблеми можна визначити у наступних напрямках процесуальної діяльності, зокрема: розширення кола обов'язків судді та надання йому повноважень щодо забезпечення функції судового контролю за процесуальною діяльністю органу досудового розслідування; надання судді права самостійно вирішувати питання про надання ухвали у разі необхідності проведення слідчих розшукових дій; підвищення оперативності суду; забезпечення судового захисту прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Пропонуємо встановити судовий розгляд оскарження процесуальних рішень, дії або бездіяльність слідчого у разі порушення конституційних прав та свобод слідчим в інших випадках слідчий суддя має право відмовити у судовому розгляді, оскільки дані процесуальні положення повинен розглядати прокурор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарёнок Н. В. Программа уголовного судопроизводства: цель, задачи и условия деятельности / Н. В. Азарёнок, А. А. Давлетов // Известия вузов. Правоведение. - 2007. - № 2. - С. 123-124.
2. Аленин Ю. П. Уголовно-процессуальный кодекс Украины Науч. практ. комментарий / Ю. П. Аленин. – Одеська нац. юрид. академія. Харків. Одисей. 2003. - 959 с.
3. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / С. С. Алексеев.-М.: Наука, 1966. - 336 с.
4. Алексеев Н. С. Очерк развития науки советского уголовного процесса / Н. С. Алексеев, В. Г. Даев, Л. Д. Кокарев. - Воронеж : ВГУ, 1980. - 192 с.
5. Алексеев С. Н. Функції прокурора по новому УПК РФ / С. Н. Алексеев // Держава й право. - 2002. - № 5. - С. 99-102.
6. Анциферов К. Д. Обвинительное начало и английский процесс / К. Д. Анциферов // Юридический вестник. - Москва, 1879. - С. 432.
7. Альперт С. А. О процессуальных функциях прокурора в советском уголовном судопроизводстве / С. А. Альперт // Проблемы соц. законности. - Харьков : Основа, 1982. - Вып. 10. - С. 94-101.
8. Альперт С. А. Кримінально-процесуальні функції: поняття, система, суб'єкти / С. А. Альперт. - Харків : Основа, 1995. - 28 с.
9. Арабелян М. Забезпечення конституційного права людини на захист прав і свобод судом / М. Арабелян. // Право України. – 2006. - № 3, - С. 19.
10. Арсеньев В. Д. Вопросы общей теории судебных доказательств / В. Д. Арсеньев. - Москва : Госюриздат, 1964. - 179 с.

11. Архипова Е. А. Применение видеоконференцсвязи в уголовном судопроизводстве России и зарубежных стран : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Е. А. Архипова. - Москва, 2013. - С. 9.
12. Бабкова В. С. Щодо ефективності контрольної діяльності в органах прокуратури / В. С. Бабкова, О. О. Шандула // Право України. - Київ : МЮ України, 2005. - № 4. - С. 52.
13. Бажанов М. И. Изменение обвинения в судебных стадиях советского уголовного процесса. Советский уголовный процес : учебник / М. И. Бажанов. - Киев : Вища школа, 1983. - 360 с.
14. Бакаев Д. М. Надзор прокурора района за расследованием уголовных дел / Д. М. Бакаев. - Москва : Юрид. лит., 1979. - 140 с.
15. Балашов А. Н. Действительно ли возбуждение уголовного дела - первоначальная стадия уголовного процесса / А. Н. Балашов // Соц. законность. - Москва : МЮ СССР, 1989. - № 8. - С. 53-54.
16. Бардаш А. До питання диференціації кримінально-процесуальної форми / А. Бардаш // Юридичний вісник – 2012. - № 3. – С. 130-136.
17. Бандурка О. М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності /О.М. Бандурка. Монографія. Харків. Золота миля. 2012. – 620с.
18. Безносюк, А.М. Гарантії достовірності показань підозрюваного та обвинуваченого : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / А.М. Безносюк. - К., 2012. - 16 с.
19. Баулін О. В. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії : монографія / О. В. Баулін, Н. С. Карпов. - Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2001. - 232 с.
20. Баулін О. В. Провадження дізнання в Україні : навч. посіб. / О. В. Баулін, С. І. Лук'янець, С. М. Стахівський. - Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. - 121 с.
21. Баулін О. В. Новації сучасного реформування інституту слідчих дії // Правові реформи в Україні: реалії сьогодення: Ч. 2 : матеріали IV

Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 11 жовт. 2012 р.) / Нац. акад. внутр. справ. – К. : НАВС, 2012. – С. 21–24.

22. Банчук О.А. Вимоги до ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод до процедури здійснення судочинства. / О.А. Банчук, Р.О. Куйбіда. – Київ, ІКЦ Леста. 2005. – 200с.

23. Басиста І.В. Правові основи прийняття і виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування . автореф.. докт. юрид. наук. 12.00.09. / І.В. Басиста/ Запоріжжя, 2012. – 36с.

24. Боднар І. Загальнотеоретичні аспекти кримінально-процесуальної форми як засобу роз'язування завдань кримінального судочинства /І. Боднар// Вісник Київського національного університету ім.. Т. Г. Шевченка. – 2012.- № 94. – С. 59-62.

25. Богословська Л. О. Апеляційне провадження: історія виникнення в Україні / Л. О. Богословська // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи: Х.: Юрінком Інтер, 2002. - С.206-209.

26. Бедняков Д. М. Непроцессуальная информация и расследование преступлений / Д. М. Бедняков. - Москва : Юрид. лит., 1991. - 205 с.

27. Безлепкин Б. Т. Коментарий к уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / Б. Т. Безлепкин. - Москва : Витрем, 2002. - 832 с.

28. Белкин Р. С. Собираение, исследование и оценка доказательств / Р. С. Белкин. - Москва : Юрид. лит., 1966. - 245 с.

29. Белкин А. Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве / А. Р. Белкин. - Москва : Норма, 2005. - 528 с.

30. Берназ В.Д. Алгоритм деятельности следователя на начальном этапе досудебного расследования по УПК Украины / В.Д. Берназ/ Ірпень – 2013. - № 2, - С. 35-41.

31. Бережной О.І. Преюдиціальність судових рішень у кримінальних справах. /О.І. Бережной. – Х. СПД. ФО Вапнярчук М.М. 2006. – С. 28.

32. Бражник Ю.Ю. Стадії кримінального процесу /Ю.Ю. Бражник, автореф. дис.канд. юрид. наук. 12.00.09. / Брпажник Юрій Юрьевич – Запоріжжя, 2014, 20с.
33. Божьев В.П. Избранные труды / В.П. Божьев. – М. Юрайт. 2010. – 450с.
34. Бойков А.Д. Курс советского уголовного процесса: общая часть : учебник / А. Д. Бойков, Н. А. Якубович. –М.: Юрид. лит., 1989. - 551 с.
35. Бондаренко, А.В. Забезпечення конституційних прав та свобод громадян під час провадження невідкладних слідчих дій: дослідження окремих проблем // Досудове слідство: шляхи вдосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 30 листоп. 2007 р. : /home/fulltext / за заг. ред. Я.І. Соловія. - С.252-259.
36. Братусь С. Н. Юридическая ответственность и законность / С. Н. Братусь. - Москва : Юрид. лит., 1976. - 270 с.
37. Бринцев В. Д. Система досудового слідства / В. Д. Бринцев // Право України. - Київ : МЮ України, 1998. - № 12. - С. 100.
38. Брынцев В. Д. Судебная власть. Правосудие. Пути реформирования в Украине / В. Д. Брынцев. - Харьков : Основа, 1998. - 140 с.
39. Варфоломеева Т. В. Криминалистика и профессиональная деятельность защитника / Т.В. Варфоломеева. - К: Вища школа, 1987. - 152 с.
40. Великий Д. П. Единство и дифференциация уголовно-процессуальной формы : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Д. П. Великий. - Москва, 2001. - 20 с.
41. Веретехин Е. Г. Пробелы предварительного расследования и их восполнение в суде I инстанции / Е. Г. Веретехин. - Казань : Казанский гос. ун-т, 1988. - 160 с.
42. Викторский С. И. Русский уголовный процесс : учебник / С. И. Викторский. - Москва, 1997. - 310 с.

43. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: автореф. дис. ... доктор. юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик. - Харків : Нац. юрид. університет. 2016. - 40 с.
44. Витрук Н.В. Общая теория правового положения личности / Н.В. Витрук. – М. Норма. 2008. – 380с.
45. Весільський В.К. Сучасні проблеми допиту (процесуальні, організаційні і тактичні аспекти): монографія / В.К. Весільський – К. Правник. НАВСУ. 1999. – 126с.
46. Ворожцов С.А. Приговор в уголовном процессе: практ. пособие / С.А.. Ворожцов. - М.: Юрайт-Издат, 2003. 60с.
47. Волколуп О. В. Система уголовного судопроизводства и проблемы ее совершенствования / О. В. Волколуп. - Санкт-Петербург : Наука : Альфа, 2003. - 268 с.
48. Владимиров Л. Е. Учение об уголовных доказательствах / Л. Е. Владимиров. - Тула : Автограф, 2000. - 235 с.
49. Волобуєв А.Ф. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія /А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.С. Степанюк, - Х. Курсор. 2009, - 320с.
50. Войтович, І.І. Процесуальні і тактичні особливості провадження невідкладних слідчих дій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / І.І. Войтович. - Одеса, 2012. - 19 с.
51. Врублевський, О.С. Примусове провадження слідчих дій - інститут кримінально-процесуального права // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України : Наук.-теор. журн. / засновник Національна академія внутрішніх справ України. - 2001. - №4. - С.65-70.
52. Гагаловська, А.П. Слідчі та інші кримінально-процесуальні дії як засоби формування доказів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / А.П. Гагаловська. - К., 2012. - 16 с.

53. Галаган В. І. Кримінальний процес України : навч. посіб. / Басиста І. В., Галаган В. І., Удовенко Ж. В. – К. : Центр учбової л-ри, 2010. – 352 с.
54. Гапанович Н. И. Основы взаимодействия следователя и органа дознания при расследовании преступлений / Н.И. Гапанович, И.И. Мартинович. - Минск : БГУ им. В. И. Ленина, 1981. - 130 с.
55. Гасанов К. К. Конституционный механизм защиты основных прав человека / К. К. Гасанов. - Москва : Юнити : Закон и право, 2004. - 430 с.
56. Гончаров І. Деякі аспекти процесуальної самостійності слідчого / І. Гончаров // Право України. - Київ : МЮ України, 1995. - № 7. - С. 26-27.
57. Горский Г. Ф. Проблемы доказательств в советском уголовном процессе / Г.Ф.Горский, Л.Д.Кокарев, П.С.Элькинд. - Воронеж : 1978. - 230 с.
58. Гришин Ю. А. К вопросу о процессуальной самостоятельности следователя / Ю. А. Гришин // Вісник ЛІВС МВС України. - Луганськ : ЛІВС МВС України, 1998. - Вип. 3. - С. 136.
59. Григорьев В. Н. Задержание подозреваемого / В. Н. Григорьев. - Москва : Альпина бизнес букс, 1999. - 321 с.
60. Гриненко А. В. Конституционные основы досудебного уголовного процесса в Российской Федерации / А. В. Гриненко. - Москва : Спутник, 2000. - 258 с.
61. Гродзинский М. М. Государственный обвинитель в советском суде / М. М. Гродзинский. - Москва : Госюриздат, 1954. - 234 с.
62. Грошевой Ю. М. Нове у кримінально-процесуальному законодавстві України / Ю. М. Грошевой, Т. М. Мірошніченко. - Х: Основа, 2002. - 110 с.
63. Грошевой Ю. М. Кримінальний процес України : підручник / Ю. М. Грошевой, В. М. Хотенець. - Харків : Право, 2000. - 487 с.

64. Грошевой Ю. М. Сущность судебных решений в советском уголовном процессе / Ю. М. Грошевой. - Харьков : Основа, 1979. - 121 с.
65. Грошевий Ю.М. Проблеми реформування кримінального судочинства // Право України : юрид. журн. / засн. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, НУ "Юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого" та ін. - 2009. - № 2. - С.4-10.
66. Гордін Л. Я. Кримінально-процесуальні проблеми створення та діяльності слідчо-оперативних груп : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес и криміналістика; судова експертиза» / Л. Я. Гордін. – Х., 2008. – 18 с.
67. Гимзатетдинов Д.Р. Уголовно-процессуальная форма: монографія. /Д.Р. Гимзатетдинов, З.З. Зинаттулин. – М. Юрлитинформ. 2014. – 184с.
68. Гловюк І.В. Кримінально процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України /І.В. Гловюк – Одеса: Юридична література. 2015. – 712с.
69. Городовенко В.В. Належна правова процедура як загально-визнаний стандарт функціонування судової влади / В.В. Городовенко / Адвокат. 2012. - № 5. – С. 12-17.
70. Гуськова А. П. К вопросу о процессуальной форме современной России / А. П. Гуськова // Весник Оренбургского государственного университета. - 2008. - № 83, - С. 17.
71. Гуляев А. П. Следователь в уголовном процессе / А. П. Гуляев. - Москва : Юрид. лит., 1981. - 298 с.
72. Гурджи Ю. А. Процессуальное обеспечение прав личности. Вопросы теории / Ю. А. Гурджи. - Одеса : Пальмира, 2006. - 173 с.

73. Гуценко К.Ф. Уголовный процесс западных государств : учебник / К. Ф. Гуценко, Л. В. Головкин, Б. А. Филимонов ; под ред. К. Ф. Гуценко. - Москва : МГУ : Зеркало, 2002. - 300 с.
74. Гмирко В. П. Доказування у кримінальному процесі: діяльнісна парадигма. Теоретичний аналіз. Проблематизація. СТД – репрезентація / В. П. Гмирко. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2010. – 314 с.
75. Даниленко В. П. Незалежній Україні - незалежне слідство /В.П. Даниленко // Право України. - Київ : МЮ України, 1992. - № 16. - С. 3.
76. Давиденко С.В. Потерпілий як суб'єкт кримінально-процесуального доказування/ С.В. Давиденко : монографія. – Х. Фінн. 2008. – 200с.
77. Добровольская Т. Н. Изменение обвинения в судебных стадиях советского уголовного процесса / Т. Н. Добровольская. - Москва : Юрид. лит., 1977. - 151 с.
78. Дерюжинский В. Ф. Habeas Corpus Act / В. Ф. Дерюжинский. - Москва, Юрьев, типография Г. Лакмана. 1895. – XII, 392. 145 с.
79. Долежан В.В Вимоги до прокурорів-обвинувачів у світлі рекомендацій Ради Європи / В.В. Долежан, Ю. Полянський // Вісник прокуратури. - Київ : Генеральна прокуратура України, 2003. - № 12 (30). – С.11.
80. Дроздов О.М. Судові прецеденти – джерела кримінального процесуального права України / О.М. Дроздов/ Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики – Одеса. Фенікс. 2010. – С. 124-127.
81. Дубинский А. Я. Организация деятельности следственно-оперативной группы / А. Я. Дубинский, Ю. И. Шостак. - Киев : КВШ МВД СССР, 1981. - 155 с.

82. Дубинский А. Я. Производство предварительного расследования органами внутренних дел / А. Я. Дубинский. - Киев : КВШ МВД СССР, 1987. - 135 с.
83. Дубинский А. Я. Исполнение процессуальных решений следователя: правовые и организационные проблемы / А. Я. Дубинский. – К. 1984. - 213 с.
84. Дьомін, Ю. Проблеми прокурорського нагляду за додержанням законів при розслідуванні злочинів, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) злочинних доходів // Вісник Академії прокуратури України : часопис / засн. Акад. прокуратури України. - 2009. - № 2. - С.105-108.
85. Ефремов А. М. Оперативно-розыскная деятельность и личность / А. М. Ефремов. - Санкт-Петербург : Санкт-Петерб. ун-т МВД России, 2000. - 239 с.
86. Ефимичев С. П. Привлечение к уголовной ответственности в качестве обвиняемого - этап стадии предварительного расследования / С. П. Ефимичев // Правоведение. - Москва : ИГПАН СССР, 1985. - № 5. - С. 31.
87. Жогин Н. В. Предварительное следствие в советском уголовном процессе / Н. В. Жогин, Ф. Н. Фаткуллин. – М. : Юрид. лит., 1965. - 198 с.
88. Жогин Н. В. Теория доказательств в советском уголовном процессе / Н. В. Жогин, В. Г. Танасевич, Г. М. Миньковский и др. ; под. ред. Н. В. Жогина. - Москва : Юрид. лит., 1973. – 736 с.
89. Журавель, В.А. Системи слідчих дій та тактичні операції в структурі окремої криміналістичної методики розслідування злочинів // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / засн. Президія Акад. правових наук Укр. - 2009. - № 2. - С.197-208.
90. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т. М. Заворотченко. - Київ, 2002. - 21 с.

91. Закатов А.А. Розыскная деятельность /А.А.Закатов. Волгоград, 1993.- 211 с.
92. Заклюка А.В. Докази та доказування на стадії досудового розслідування/ А.В. Заклюка: автореф. дис. канд. юрид. наук 12.00.09. кримінальний процес, криміналістика, оперативно розшукова діяльність. – Запоріжжя. 2016. – 21 с.
93. Захарченко О. В. Створення слідчо-оперативних груп як засіб здійснення ефективного розшуку обвинуваченого / О. В. Захарченко // Актуальні проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства. – Д., 2007. – С. 51–54.
94. Зеленецкий В. С. Возбуждение государственного обвинения в советском уголовном процессе/ В.С.Зеленецкий.–Х.:Вища школа, 1979. 144с.
95. Зеленецкий В. С. Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса / В. С. Зеленецкий, Н. В. Куркин. – Х.: Крим-арт., 2000. - 210 с.
96. Зозулинський А. Б. Прокурорський надзор за исполнением законов при рассмотрении в судах уголовных дел /А.Б.Зозулинський.- М.МГУ,1987. - 78 с.
97. Зусь Л. Д. Механизм правового регулирования / Л. Д. Зусь. - Владивосток : Дальневосточ. Владивост. ун-т, 1976. - 190 с.
98. Іващенко О. Поняття та перспективи використання засобів електронного інформування учасників судового провадження у кримінальних справах/ О. Іващенко // Вісник Львівського університету. - 2013. - Вип. 58. - С. 314-321.
99. Капліна О.В. Кримінальний процес України: підручник / О.В. Капліна, Ю.М. Грошевой, О.В. Шило. – Х. Юрид. університет. 2013. – 820с.
100. Карпов Н. С. Використання спеціальних знань слідчим у процесі розшуку осіб, які переходять від органів слідства та суду [Електронний ресурс] / Н. С. Карпов, О. Н. Карпов // Науковий вісник Київського

національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1. – С. 184–194. –
Режим доступу :<http://www.icpt.su/-fl=321&doc=959.html>

101. Каркач П. М. Прокурорський нагляд в Україні : підручник / П. М. Каркач, М. Й. Курочка. - Луганськ : ЦНЛ, 2004. - 424 с.

102. Карнеева Л. М. Доказательства в советском уголовном процессе / Л. М. Карнеева. - Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1988. - 189 с.

103. Кінаш О. Організаційна діяльність слідчого по профілактиці злочинів / О. Кінаш // Право України. - Київ : МЮ України, 2001. - № 12. - С. 64.

104. Климович О. Система національних засобів захисту прав людини (в контексті положень Конвенції про захист прав і основних свобод людини) / О. Климович // Право України. - Київ : МЮ України, 2001. - № 1. - С. 34.

105. Корж В. П. Система досудового слідства в Україні: проблеми, пошуки, міркування, пропозиції / В. П. Корж // Вісник Луганського ін-ту МВС України. - Луганськ : ЛІВС МВС України, 1999. - № 7. - С. 35.

106. Кожевніков Г. К. Заходи забезпечення кримінального провадження / Г. К. Кожевніков // Вісник національної академії прокуратури України, 2012. – № 3 (27). – С. 68–70.

107. Коновалова В. Е. Тактика допроса при расследовании преступлений / В. Е. Коновалова, А. М. Сербулов. - Киев : КВШ МВД СССР, 1978. - 110 с.

108. Коновалова В.Е. Нравственные основы судопроизводства: состояние и тенденции // В.Е. Коновалова. Вибрані твори. – Х. Апостол. 2012. – 528с.

109. Кокорев Л. Д. Участники правосудия по уголовным делам / Л. Д. Кокорев. - Воронеж : ВГУ, 1971. - 220 с.

110. Ковтун Н. Н. Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России / Н. Н. Ковтун. - Нижний Новгород, 2002. - 332 с.

111. Кондратьев Я. Ю. Використання сучасних комп'ютерних технологій у протидії транснаціональній злочинності / Я. Ю. Кондратьев, В. С. Радецький, М. Й. Христич, Ю. М. Прокопенко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2001. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : //mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/4text/4_16.htm](http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/4text/4_16.htm). – Назва з титул. екрану.

112. Корчева Т.В. Щодо питання реалізації прав учасників процесу у кримінальному провадженні за новим Кримінальним процесуальним кодексом України// Т.В. Корчева, Форум права : електрон. наук. фахове вид. / ХНУВС. - 2012. - № 2. - С. 367–371.

113. Корнуков В. М. Меры процессуального принуждения в уголовном судопроизводстве / В. М. Корнуков. - Саратов : СЮИ, 1978. - 147 с.

114. Кореневский Ю. В. Использование результатов оперативно-розыскной деятельности в доказывании по уголовным делам / Ю. В. Кореневский, М. Е. Токарева. - Москва : Спарк, 2000. - 156 с.

115. Качурова А. В. Принципи кримінального процесу :: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. В. Качурова ; Харківський національний університет внутрішніх справ. - Харків, 2012. - 20 с.

116. Крупаткин Л. Г. Оценка доказательств в стадии предварительного расследования в советском уголовном процессе / Л. Г. Крупаткин. - Харьков : Харьковский юридический институт, 1957. - 180 с.

117. Кузнецов Н. А. Собираение и использование документов в качестве доказательств по уголовным делам : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Н. А. Кузнецов. - Москва, 1996. – 20с.

118. Курышева Н.С. Вопросы производства по жалобе на действие (бездействие) и решения следователя и прокурора / Н.С. Курышева : монографія. – М. Юритлитинформ. 2009. – 230с.

119. Куцова Э. Ф. Участники процесса, их права и обязанности / Э. Ф. Куцова. - Москва : Юрид. лит., 1975. - 380 с.
120. Ларин А. М. Расследование по уголовному делу: процессуальные функции / А. М. Ларин. - Москва : Юрид. лит., 1986. - 260 с.
121. Ларин А. М. Доказывание на предварительном расследовании в советском уголовном процессе / А. М. Ларин. – М.: Юрид. лит., 1961. - 220 с.
122. Ларин А. М. Презумпция невиновности / А.М.Ларин. -М.: Юрид. лит., 1982. - 260 с.
123. Ларин А. М. От следственной версии к истине / А.М.Ларин. - М: Юрид. лит., 1976. - 190 с.
124. Лобойко Л.М. Методи кримінального процесуального права / Л.В. Лобойко/ монографія. Д: Днепр. держ. ун- т внутр. справ. 2006. 352с.
125. Лупинская П. А. Решения в уголовном судопроизводстве: теория, законодательство и практика / П. А. Лупинская. – М.: Юристь, 2006. - 174 с.
126. Лузгин И. М. Об особенностях оперативно-розыскных действий и их месте в криминалистике / И. М. Лузгин. - Москва : Госюриздат, 1960. - 180 с.
127. Лук'янчиков Є. Д. Метологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів / Є. Д. Лук'янчиков. - Київ, 2005. - 359 с.
128. Мазур О. С. Забезпечення прав та законних інтересів особи, яку затримано за підозрою у вчиненні злочину : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Мазур Оксана Степанівна. – Київ, 2008. – 234 с.
129. Максимова Л.А. Структура кримінального процесу: автореф. дис.канд. юрид. наук. 12.00.09. / максимова Лариса Олександрівна – Київ. 2013. – 20с.
130. Манаев Ю. В. Процессуальные решения следователя / Ю. В. Манаев. - Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1979. - 197 с.

131. Марфицин П. Г. Усмотрение следователя (уголовно – процессуальный аспект) / П. Г. Марфицин. - Омск : Омский институт МВД РФ, 2002. - 160 с.
132. Максимов В.І. Використання конфіденційного співробітника у кримінальному провадженні: автореф. дис. канд. юрид. наук, 12.00.09. – К. 2014. – 20с.
133. Маляренко В. Т. Найпоширеніші помилки та порушення законів, які допускаються при провадженні дізнання і попереднього слідства / В. Т. Маляренко // Право України. - Київ : МЮ України, 2001. - № 3. - С. 15.
134. Михайленко А. Р. Возбуждение уголовного дела в советском уголовном процессе / А. Р. Михайленко. - Саратов : Саратовский юридический институт, 1975. - 210 с.
135. Михайловская И. Б. Цели, функции и принципы российского уголовного судопроизводства / И.Б.Михайловская. – Москва.: Спарк, 2003. - 210 с.
136. Міхеєнко М. М. Проблеми розвитку кримінального процесу в Україні : Вибрані твори / М.М. Міхеєнко. – К. : Юрінком Інтер, 1999. - 240с.
137. Міхеєнко М. М. Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України / М. М. Міхеєнко, В. П. Шибіко, А. Я. Дубінський. - Київ : Наукова думка, 1997. - 410 с.
138. Мотовиловкер Я. О. Основные уголовно-процессуальные функции / Я. О. Мотовиловкер. - Ярославль : Ярославский ун-т, 1976. - 210 с.
139. Михальчук, Т.В. Використання інформації, отриманої телекомунікаційним шляхом, у розслідуванні злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Т.В. Михальчук. - К., 2009. - 19 с.
140. Назаров В. В. Конституційні права людини та їх обмеження у кримінальному процесі України / В. В. Назаров. -Харків.: Золота миля, 2009.400 с.

141. Нажимов В. П. Об уголовно-процессуальных функциях /В.П. Нажимов // Правоведение. - Москва : ИГП АН СССР, 1973. - № 5 –С.76.
142. Нор В. Т. Прокурорський нагляд в Україні / В. Т. Нор. - Львів : Тріада-плюс, 2012. - 280 с.
143. Никифорчук Д.Й. Щодо поняття та визначення форм контролю за вчиненням злочину /Д.Й. Никифорчук, М.М. Корчовий// Розкриття злочинів за новим КПК України: матеріали конференції (Київ, 8.10. 2012) – К. Нац. акад. внутр. справ. 2012. – С. 63-67
144. Овчинский С. С. Оперативно-розыскная информация /С.С. Овчинский. - Москва : Спарк, 2000. - 220 с.
145. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини та громадянина в Україні / А. Ю. Олійник. - Київ : Алеута, 2008. - 472 с.
146. Овчаренко О.М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації / О.М. Овчаренко: монографія. – Харків. Право. 2008. – 280с.
147. Обрізан, Н.М. Захисник як суб'єкт доказування в кримінальному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Н.М. Обрізан. - К., 2008. - 16 с.
148. Палюх А.І. Участь прокурора в доказуванні під час досудового розслідування: автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / А.І. Палюх. – Львів, 2016. – 20 с.
149. Пашинін О.І. Актуальні проблеми досудового провадження у кримінальному процесі України /О.І. Пашинін. – Харків. Кроссроуд. 2009. – 230с.
150. Півненко В. Кримінальна юстиція України: проблеми організації та діяльності / В. Півненко // Право України. - Київ : МЮ України, 2001. - № 7. - С. 19.

151. Приймаченко Д. Доказове значення пояснення особи, яка притягнена до відповідальності / Д. Приймаченко // Право України. - Київ : МЮ України, 2001. - № 5. - С. 56.

152. Пелипенко Н.В. Удосконалення правового забезпечення безпеки суб'єктів кримінального судочинства / Н.В.Пелипенко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2004. - № 6. - С.165-175.

153. Панасюк Т. Забезпечення конфіденційності відомостей про особу як захід забезпечення безпеки за законодавством України/ Т.Панасюк // Юридична Україна ."Юрінком Інтер". - 2006. - № 3. - С. 85-88.

154. Петрухин И. Л. Неприкосновенность личности и принуждение в уголовном процессе / И. Л. Петрухин. - Москва : Юрид. лит., 1989. - 160 с.

155. Пещак Я. Следственные версии / Я. Пещак. -Москва: Юрид.лит., 1976. 196 с.

156. Письменный Д. П. Отказ в возбуждении уголовного дела по не реабилитирующим основаниям / Д. П. Письменный. - Киев, 1990. - 120 с.

157. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі /М.А. Погорецький. – Харків.: Арцїз, 2007. - 575 с.

158. Попелюшко В.О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та прикладні проблеми / В.О. Попелюшко. Автореф. дис. докт. юрид. наук. 12.00.09. – Нац. Ун-т Острозька академія. – Київ. 2009. -38с.

159. Порубов Н. И. Допрос в советском уголовном судопроизводстве / Н. И. Порубов. - Минск : БГУ им. В .И. Ленина, 1973. - 220 с.

160. Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 8 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. - Харків, 2009. - С. 330.

161. Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03.2008 р. № 2 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України. - Харків, 2009. - С. 320.

162. Про внесення змін до Положення про порядок внесення до Єдиного реєстру досудового розслідування : Наказ від 14.11.2012 р. № 113 [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/v0113900-12>.

163. Ратинов А. Р. Судебная психология для следователей / А. Р. Ратинов. - Москва : Юрид. лит., 1967. - 160 с.

164. Рахунов Р. Д. Участники уголовно-процессуальной деятельности по советскому праву / Р. Д. Рахунов. - Москва : Юрид. лит., 1961. - 210 с.

165. Ривлин А. Л. Об уголовно-правовых и уголовно-процессуальных отношениях / А. Л. Ривлин // Правоведение. – М.:1959. - № 3. - С. 108-109.

166. Розенблит С. Я. Дознание в красной армии / С. Я. Розенблит. – Москва : Юридическое издательство, 1942. - 50 с.

167. Рогатюк І. Обвинувачення та принцип презумпції невинуватості при провадженні досудового слідства / І. Рогатюк // Право України. - Київ : МЮ, 2001. - № 10. - С. 44.

168. Росинский С. Б. Нужен ли предварительный судебный контроль за производством следственных действий в жилище? / С. Б. Росинский. - Российский судья, 2009. - № 8. - С. 17-21.

169. Руденко М.В. Модель представницької функції прокуратури у контексті нових конституційних змін (щодо правосуддя) / М.В. Руденко // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2016. - № 4. - С. 30–35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2016_4_7.

170. Рушайло В. Б. Основы оперативно-розыскной деятельности : учебник / К. В. Сурков, Ю. В. Кваша ; под ред. В. Б. Рушайло. - Санкт-Петербург : Санкт-Петерб. ун-т МВД РФ, 2000. - 400 с.

171. Рыжаков А. П. Субъекты уголовного процесса / А. П. Рыжаков. - Тула : Автограф, 1996. - 210 с.

172. Савицкий В. М. Очерк теории прокурорского надзора в уголовном судопроизводстве / В. М. Савицкий. - Москва : Юрид. лит., 1975. - 120 с.

173. Савонюк Р. Ю. О цели уголовно-процессуального доказывания и задач уголовно-процессуального законодательства / Р. Ю. Савонюк // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України. - 1999. - № 1. - С. 37-48.

174. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : Підручник / М. В. Салтевський. – К. : Кондор, 2005. – 588 с.

175. Саинчин А. С. Криминалистика и оперативно-розыскная деятельность: понятие и особенности тактики розыска и задержания подозреваемых : учеб. пособие // А.С.Саинчин. Междун. гуманит. ун-т. – Одеса.: Феникс, 2007. – 208 с.

176. Сокиран, М.Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / М.Ф. Сокиран. - К., 2008. - 20 с.

177. Сибилева Н. В. Допустимость доказательств в советском уголовном процессе / Н. В. Сибилева. - Киев, 1990. - 90 с.

178. Скулиш Є. Негласні слідчі (розшукові) дії за кримінально-процесуальним законодавством України / Є. Скулиш // Вісник національної академії прокуратури України. – К. : 2012. – № 2. – С. 15–27.

179. Скільська, Л. Д. Криміналістичні аспекти розширення методів та об'єктів фіксації результатів слідчої дії // Держава і право : зб. наук. праць.

Юрид. і політ. науки / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. - 2008. - № 42. - С. 565-569.

180. Слінько С. В. Теорія та практика реформування досудового розслідування / С. В. Слінько. - Харків : Владимирів, 2011. - 280 с.

181. Смирнов А. В. Состязательный процесс / А. В. Смирнов. - Санкт-Петербург : Альфа, 2001. - 200 с.

182. Солодов Д. А. Процессуальные и тактические решения следователя (сущность, проблемы оптимизации принятия) / Д. А. Солодов. - Воронеж : ВГУ, 2004. - 156 с.

183. Соловьев А. Б. Доказывание в до судебных стадиях уголовного процесса / А. Б. Соловьев. - Москва : Юридинформ, 2002. - 160 с.

184. Стецовский Ю. И. Конституционный принцип обеспечения обвиняемому права на защиту / Ю. И. Стецовский, А. М. Ларин. - Москва : Юрид. лит., 1988. - 200 с.

185. Стахівський С. М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів / С. М. Стахівський. - Київ : Атака, 2009. - 64 с.

186. Старатонов В. М. Криміналістична теорія пізнавальної діяльності / В. М. Стратонов. - Херсон : Вид-во Херсонського державного університету. 2009. - 440 с.

187. Стремовский В. А. Участники предварительного следствия / В. А. Стремовский. - Ростов-на-Дону, 1966. - 150 с.

188. Стичинський Б. Неупереджене судочинство та юстиція: спільно до реального захисту прав і свобод людини / Б. Стичинський // Право України. - Київ: МЮ України, 2001. - № 4. - С. 3.

189. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович. - Москва : Издательство академии наук СССР, 1958. - 703с.

190. Струць, О.А. Законність та обґрунтованість проведення слідчих дій як гарантія прав в свобод учасників кримінального судочинства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О.А. Струць. - К., 2009. - 18 с.

191. Тертишник В. М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі / В. М. Тертишник. - Дніпро : Юрид. академія МВС України. 2002. - 429с.
192. Тепнин М. П. Руководство по дознанию в частях и учреждениях РККА. / М. П. Тепгин. - Москва : Изд-во военной литературы, 1928. - 188 с.
193. Толочко А. Н. Судебный приговор и его мотивировка / А. Н. Толочко. - Киев, 1991. - 90 с.
194. Томин В. Т. Комментарий к КПК РФ / В. Т. Томин, М. П. Поляков, А. С. Александров. - Москва : Спарк, 2002. - 356 с.
195. Тагієв Р.С. Негласні слідчі розшукові дії у кримінальному судочинстві: монографія/ Р.С. Тагієв/ - Чернігов. 2016. – 450с.
196. Тыричев И. В. Принципы советского уголовного процесса / И. В. Тыричев. - Москва : Юрид. лит., 1983. - 160 с.
197. Хоцький М. Новий проект Концепції судово-правової реформи / М. Хоцький // Право України. - Київ : МЮ України, 2000. - № 12. - С. 38.
198. Удалова Л.Д. Чинність кримінального процесуального закону / Л. Д. Удалова, С. І. Щериця. - Київ : КНТ, 2014. - 143 с.
199. Удалова Л.Д. Кримінально-процесуальні гарантії діяльності адвоката / Л. Д. Удалова, С. Л. Савицька. - Київ : КНТ. - 2014. - 169 с.
200. Уварова О. О. Принцип права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика / О. О. Уварова. - Харків : Друкарня Мадрид, 2012. - 196 с.
201. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства : учебник / И. Я. Фойницкий. - Санкт-Петербург : Наука, 1996. - Т. 1. - 586 с.
202. Філін, Д.В. Функції суду в досудових стадіях кримінального процесу // Право України : юрид. журн. / засн. Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, НУ "Юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого" та ін. - 2005. - №1 [Електронна версія]. - С.63-65.

203. Химичева Г. П. Досудебное производство по уголовным делам: концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности / Г. П. Химичева. - Москва : Экзамен, 2003. - 350 с.
204. Чаплинський, К.О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія / К.О. Чаплинський. - Дніпропетровськ : ДДУВС, 2006. - 308 с.
205. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методичні засади розслідування / С. С. Чернявський. - Київ : Хай-Тек-Прес, 2010. - 624 с.
206. Чернов Р. П. Показания свидетеля как источник доказательств / Р. П. Чернов // Адвокат. - 2005. - № 5. - С. 17-21.
207. Чельцов М. А. Советский уголовный процесс : учебник / М. А. Чельцов. - Москва : Госюриздат, 1951. - 300 с.
208. Чувилев А. А. Оперативно-розыскное право / А. А. Чувилев. - Москва : Академия МВД СССР, 1999. - 120 с.
209. Шадрин В. С. Обеспечение прав личности при расследовании преступлений / В. С. Шадрин. - Москва : Юрлитинформ, 2000. - 170 с.
210. Шейфер С. А. Следственные действия. Система и процессуальная форма / С. А. Шейфер. - Москва : Юрид. лит., 1981. - 190 с.
211. Шило О. Г. Теоретико прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України / О. Г. Шило. - Харків : Право, 2011. - 472 с.
212. Шепітько В. Ю. Криміналістика : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Ю. Шепітька. – [2-ге вид.]. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 728 с.
213. Шумило М. Є. Оперативно-розшукові заходи у структурі досудового розслідування в проєкті КПК України (проблеми унормування і правозастосування) / М. Шумило // Право України. – 2012. – № 3–4. – С. 452–462.

214. Щербаковський, М.Г. Проведення судової експертизи як слідча дія // Криміналістичний вісник : Науково-практичний збірник / засновник Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, НАВСУ. - 2007. - № 2. - С.40-44.

215. Элькинд П. С. Проблемы доказательств в советском уголовном процессе / П. С. Элькинд. - Москва : Юрид. лит., 1978. - 180 с.

216. Юхно О.О. Проблемні питання реалізації права на захист у кримінальному процесі України. /О.О. Юхно/ Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики. – Харків. НУВС. 2014. С. 35-40.

217. Якимович Ю. К. Структура советского уголовного процесса: система стадий и система производств. Основные и дополнительные производства / Ю. К. Якимович. - Томск : Изд-во Томского ун-та, 1991 - 156 с.

218. Якуб М. Л. Процессуальная форма в советском уголовном судопроизводстве / М. Л. Якуб. - Москва : Юрид. лит., 1981. - 160 с.

219. Янович Ю. П. Проблемы совершенствования правового статуса подозреваемого и обвиняемого : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Ю. П. Янович. - Харьков : Юрид. академия, 1992. - 20 с.

220. Яновська О.Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства / О.Г. Яновська: монографія. – К. Прецедент. – 2011 – 308с.

221. Янченко, І. М. Примусові слідчі дії в кримінальному судочинстві України // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2007. - Випуск 38. - С. 84-90.

222. Лазарєв А.П. Розслідування дітовбивств: правові, процесуальні та організаційні проблеми / А.П. Лазарєв // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. / ред. кол. : М.Л.

Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2009. — Вип. 9 — С. 151-155.

223. Лазарєв А.П. Спосіб як елемент криміналістичної характеристики дітовбивств / А.П. Лазарєв // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. / ред. кол. : М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2013. — Вип. 13. — С. 130-136.

224. Лазарєв А.П. Доручення слідчого до оперативних підрозділів: теорія та практика / А.П. Лазарєв // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: "Право", 2017. № 24. — С. 237-239.

225. Лазарєв А.П. Протиріччя кримінального провадження під час проведення слідчих розшукових дій / А.П. Лазарєв // Правовий часопис Донбасу. 2017. — № 3-4 (61). — С. 200-204.

226. Лазарєв А.П. Загальні положення проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні / А.П. Лазарєв // Науково-практичний журнал ПРАВО.UA LAW.UA — 2018 р. № 1. — С. 85-89.

227. Лазарєв А.П. Інститут слідчої розшукової дії: теорія та практика / А.П. Лазарєв // Науково-практичний журнал Європейські перспективи / European perspectives. — 2018. — № 1. — С. 113-117.

228. Лазарєв А.П. Interaction of the follower and operational subdivisions at the disclosure of criminal crimes / А.П. Лазарєв // Международн. науч.-практич. правовой журнал «Legea si Viata». — 2018. — № 4/2 (316). — С. 94-97.

229. Лазарєв А.П. Щодо взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час розкриття кримінального правопорушення / А.П. Лазарєв // ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА — ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: XII міжнародна наукова конференція молодих вчених та студентів, 22 квітня 2016 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. — Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. — С. 457-460.

230. Лазарєв А.П. Деякі розбіжності кримінального провадження під час проведення слідчих розшукових дій / А.П. Лазарєв // ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: XIII міжнародна наукова конференція молодих вчених та студентів, 27 квітня 2017 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – С. 359-361.

231. Лазарєв А.П. Механізм проведення окремих слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні / А.П. Лазарєв // ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВИМІРИ: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави»: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. – С. 181-184.

ДОДАТКИ

Додаток 1

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Лазарєв А.П. Розслідування дітовбивств: правові, процесуальні та організаційні проблеми / А.П. Лазарєв // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. / ред. кол. : М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2009. — Вип. 9 — С. 151-155.

2. Лазарєв А.П. Спосіб як елемент криміналістичної характеристики дітовбивств / А.П. Лазарєв // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. / ред. кол. : М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2013. — Вип. 13. — С. 130-136.

3. Лазарєв А.П. Доручення слідчого до оперативних підрозділів: теорія та практика / А.П. Лазарєв // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: "Право", 2017. № 24. — С. 237-239.

4. Лазарєв А.П. Протиріччя кримінального провадження під час проведення слідчих розшукових дій / А.П. Лазарєв // Правовий часопис Донбасу. 2017. — № 3-4 (61). — С. 200-204.

5. Лазарєв А.П. Загальні положення проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні / А.П. Лазарєв // Науково-практичний журнал ПРАВО.UA LAW.UA — 2018 р. № 1. — С. 85-89.

6. Лазарєв А.П. Інститут слідчої розшукової дії: теорія та практика / А.П. Лазарєв // Науково-практичний журнал Європейські перспективи / European perspectives. — 2018. — № 1. — С. 113-117.

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації у зарубіжних спеціалізованих виданнях:

7. Лазарєв А.П. Interaction of the follower and operational subdivisions at the disclosure of criminal crimes / А.П. Лазарєв // Международн. науч.-практич. правовий журнал «Legea si Viata». – 2018. – № 4/2 (316). – С. 94-97.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Лазарєв А.П. Щодо взаємодії слідчого та оперативних підрозділів під час розкриття кримінального правопорушення / А.П. Лазарєв // ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: XII міжнародна наукова конференція молодих вчених та студентів, 22 квітня 2016 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. – С. 457-460.

9. Лазарєв А.П. Деякі розбіжності кримінального провадження під час проведення слідчих розшукових дій / А.П. Лазарєв // ВІД ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: XIII міжнародна наукова конференція молодих вчених та студентів, 27 квітня 2017 р., м. Харків: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – С. 359-361.

10. Лазарєв А.П. Механізм проведення окремих слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні / А.П. Лазарєв // ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ВИМІРИ: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави»: Збірник тез доповідей. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. – С. 181-184.

Акти впроваджень

"ЗАТВЕРДЖУЮ"



Декан факультету № 6
Харківського національного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук

О.В. Синегубов

18 травня 2018 року

А К Т

упровадження у навчальний процес результатів дисертаційного дослідження Лазарева Андрія Павловича "Механізм проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні" поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно - розшукова діяльність

Комісія в складі:

Харченко В.Б. завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор;

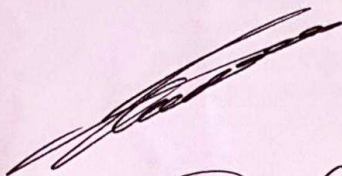
Соловйової О.С. доцента кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент;

Емельянова В.П. професора кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професора;

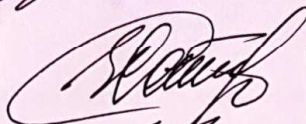
склали цей акт, та засвідчуємо про використання науково - педагогічним складом кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ результатів дисертаційного дослідження здобувача Лазарева Андрія Павловича "Механізм проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні" поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно - розшукова діяльність використовується при

підготовці та проведенні лекційних, семінарських і практичних занять з навчальних дисциплін «Кримінального процесу», «Кримінального права».

Члени комісії



В.Б. Харченко



О.Є. Соловйова



В.П. Емельянов



Прокуратура України
ПРОКУРАТУРА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ЧУГУЇВСЬКА МІСЦЕВА ПРОКУРАТУРА

63503, вул. Харківська, 98, м. Чугуїв, Харківська область

т/факс: 0 (246) 2-53-48

від 29.05.2018 № 04-04-5002 вин-18

АКТ

Упровадження результатів дисертаційного дослідження Лазарева Андрія Павловича "Механізм проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні", поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність у практику.

Комісія у складі:

голова: керівник Чугуївської місцевої прокуратури старший радник юстиції, кандидат юридичних наук Мишков Я.Є.

члени комісії:

заступник керівника Чугуївської місцевої прокуратури юрист 1 класу Довжич Є.В.,

прокурор Чугуївської місцевої прокуратури молодший радник юстиції Магуріна В.Є.

даним актом засвідчуємо, що наукові положення, викладені у дисертаційному дослідженні Лазарева Андрія Павловича "Механізм проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні", поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність, містять корисні для практичної діяльності рекомендації, є необхідними як для теорії кримінального процесуального права так і для практичної діяльності роботи органів прокуратури.

Використання наукових положень, викладених у дисертаційному дослідженні та опублікованих у працях Лазарева А.П., підвищать ефективність діяльності органів прокуратури під час здійснення нагляду та контролю у формі процесуального керівництва у кримінальному провадженні.

Голова комісії:

Мишков Я.Є.

Члени комісії:

Довжич Є.В.

Магуріна В.Є.





МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, факс. + 38 057 705-02-41,
тел. +38057705-12-47, +38057707-52-31, E-mail: univer@karazin.ua, код ЄДРПОУ 02071205

№ _____

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
ХНУ імені В.Н. Каразіна
доктор фіз.-мат. наук, професор
В.О. Катрич

18 травня 2018 року



А К Т

про впровадження у науково-дослідну діяльність Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна результатів дисертаційного дослідження Лазарева Андрія Павловича на тему «Механізм проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність

Комісія в складі:

Сухов В.М., канд. фіз.-мат. наук, ст. наук. співр., доцент, начальник НДЧ;

Луньова В.А., канд. екон. наук, учений секретар НДЧ;

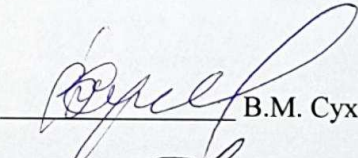
Виноградова С.І., начальник Інформаційного центру НДЧ;

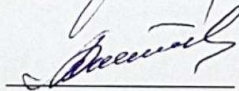
склали цей акт про те, що положення та результати дисертаційного дослідження здобувача кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Лазарева Андрія Павловича на тему Механізм

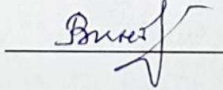
проведення слідчих розшукових дій у кримінальному провадженні» поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес, криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність ефективно впровадженні у дві науково-дослідні роботи НДЧ ХНУ імені В.Н. Каразіна:

- НДР «Теоретичні та практичні засади підвищення ефективності протидії економічній злочинності». Номер ДР 0111U001445 2010-2011 р. Керівник – Давиденко Л.М., д.ю.н., доцент.
- НДР «Особа злочинця: криміналістичне та кримінологічне дослідження». Номер ДР 0112U001041 2011-2012 р. Керівник – Давиденко М.Л., к.ю.н., доцент.
- НДР «Кримінологічна діяльність правоохоронних органів з попередження економічних злочинів». Номер ДР 0109U001427 2012-2014 р. Керівник – Давиденко Л.М., д.ю.н., доцент.

Члени комісії:


В.М. Сухов


В.А. Луньова


С.І. Виноградова